

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН
ЯАМ

ESCAP
Economic and Social Commission
for Asia and the Pacific

НАСЖИЛТЫН АСУУДЛААРХ МАДРИДЫН ОЛОН УЛСЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНДЭСНИЙ ТАЙЛАН

УЛААНБААТАР ХОТ
2026 ОН

Ази, Номхон далайн бүс нутагт насжилтын¹ талаарх Мадридын олон улсын үйл ажиллагаа (МНОУҮА)-ны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн сайн дурын үндэсний судалгаа
А. Холбоо барих мэдээлэл

Улс: Монгол Улс

Яам/алба/агентлаг: Гэр бүл хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яам

Насжилтын асуудал хариуцсан гол ажилтны
нэр (Овог Нэр):

Юра Отгонбилэг

Цахим шуудан:

otgonbileg@mflsp.gov.mn

Нэр/Албан тушаал:

Нийгмийн халамжийн бодлогын газрын
дарга

Утас:

99162029

Шуудангийн хаяг:

Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5 Чингэлтэй дүүрэг Улаанбаатар 15160

Хийж гүйцэтгэгдсэн судалгааг өмнөх практикийн дагуу МНОУҮА-ны Ази, Номхон далайн бүсийн хяналт, үнэлгээний олон нийтийн вэбсайтад байршуулж болох эсэхийг зааж өгнө үү. *(Хийгдсэн судалгааг ESCAP-ийн цахим хуудсанд байршуулахаас гадна ESCAP нь өгсөн мэдээлэл, мэдээллийг нэгтгэсэн хэлбэрээр нэгтгэсэн тайлан болон цахим платформ дээрээ нийтлэхээр зорьж байна. Өгөгдсөн бүх өгөгдөл, мэдээлэл нь үндэсний мэдээлэл солилцох журам, нууцлалын шаардлагад нийцсэн байх ёстой.)*

☒ Тийм ☐ Үгүй

В. Арга зүй

Энэхүү судалгааг бөглөхөд ямар аргачлалыг ашигласан бэ (жишээ нь, яам хоорондын зөвлөлдөх уулзалт, оролцогч талуудын оролцоо, захиргааны мэдээллийн эх сурвалжийг ашиглах)? Төрөл бүрийн оролцогч талуудыг хамарсан доороос дээш чиглэсэн арга барилыг ашигласан уу? Засгийн газрын бүх байгууллагыг хамарсан арга барилыг ашигласан уу? (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

Дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Ахмад настны талаарх хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, батлагдсан төлөвлөгөө, холбогдох яам, агентлаг болон бусад байгууллагын хэрэгжилтийн тайлан мэдээ, захиргааны мэдээлэл, статистик болон холбогдох судалгаанд баримт бичгийн шинжилгээ хийсэн.

Мөн тайлан боловсруулах Ажлын хэсгийг байгуулж, холбогдох төрийн байгууллага, орон нутгийн байгууллага, ахмад настны байгууллага болон бусад оролцогч талуудын оролцоотой зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулан, хэрэгжилтийн мэдээлэл, санал, зөвлөмжийг авч тайланд тусгасан.

С. Хураангуй

Монгол Улс хүн амын насжилтын өөрчлөлтөд дасан зохицох, ахмад настны эрх, оролцоо, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлт болон урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах чиглэлээр Мадридын олон улсын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (Мадрид-2002)-ний зорилт, зарчмыг үндэсний бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлж байна.

¹ Ageing-насжилт

Энэхүү тайланг боловсруулахдаа Ахмад настны талаарх хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, үндэсний болон салбарын төлөвлөгөө, хэрэгжилтийн тайлан, захиргааны мэдээлэл, статистик болон холбогдох судалгаанд баримт бичгийн шинжилгээ хийсэн. Тайлан боловсруулах ажлын хүрээнд холбогдох төрийн байгууллага, орон нутгийн байгууллага, ахмад настны байгууллага болон иргэний нийгмийн байгууллагуудын оролцоог хангаж Монголын Ахмадын холбоо, аймаг, нийслэл, дүүргийн ахмадын хороод, мэргэжлийн зөвлөлийн төлөөллийг оролцуулсан зөвлөлдөх уулзалт зохион байгуулж, ахмад настны эрх, оролцоо, үйлчилгээний хүртээмж болон цаашдын бодлогын чиглэлийн талаар санал авсан.

Монгол Улсад ахмад настны асуудлыг зохицуулах эрх зүйн орчин сүүлийн жилүүдэд бэхжиж байна. Ахмад настны тухай хуульд 2024 оны 6 дугаар сарын 5-ны өдөр нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, ахмад настны хэрэгцээнд суурилсан урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ, идэвхтэй насжилт, эрүүл мэнд, нийгмийн оролцоог дэмжих чиглэлийг хуульчилсан. Хуулийн хэрэгжилтийн хүрээнд ахмад настны хэрэгцээ, эрсдэлийг цогцоор үнэлэх, гэрийн, өдрийн, түр болон байнгын асаргаа, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх зохицуулалтыг үе шаттай нэвтрүүлж байна. 2025 онд гэрийн болон өдрийн үйлчилгээ үзүүлсэн 22 байгууллага, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ үзүүлсэн 1 байгууллага ажиллаж, нийт 2,362 ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлсэн байна. Мөн идэвхтэй насжилтыг дэмжих чиглэлээр 37 байгууллагаар дамжуулан 65,457 ахмад настныг хамруулж, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгосон байна.

Тайлангийн үнэлгээнээс харахад Монгол Улс ахмад настны эрх, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, идэвхтэй насжилт, нийгмийн оролцоо, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ болон дижитал хүртээмжийн чиглэлээр нийтлэг ахиц дэвшил гаргасан боловч хэрэгжилтийг цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай байна. Гол сургамж нь ахмад настны бодлогыг зөвхөн халамж, тэтгэмжийн асуудлаар хязгаарлах бус, эрүүл, идэвхтэй, бие даасан амьдрал, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоо, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ болон дижитал оролцоог хамарсан цогц бодлого болгон хөгжүүлэх шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Хэрэгжилтийн хугацаанд ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээг төрийн бус байгууллага болон хувийн хэвшлээр гэрээлэн гүйцэтгүүлэх, идэвхтэй насжилтыг дэмжих үйлчилгээг өргөжүүлэх зэрэг туршлага бий болсон. 2025 онд идэвхтэй насжилт болон асаргааны чиглэлээр төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн 37 байгууллага үйлчилгээ үзүүлсэн нь төрийн байгууллагын шууд үйлчилгээний зэрэгцээ олон талын оролцоонд тулгуурласан үйлчилгээний хэлбэрийг хөгжүүлэх боломжийг харуулж байна.

Цаашид ахмад настны тоо нэмэгдэхийн хэрээр урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний хэрэгцээ, санхүүжилт, мэргэшсэн хүний нөөц, үйлчилгээний чанар зэрэг асуудал улам бүр чухал болно. Түүнчлэн ахмад настны орлогын баталгаа, хөдөлмөр эрхлэлт, насны ялгаварлан гадуурхалтаас сэргийлэх, гэр бүлийн болон цалингүй асран хамгаалагчдыг дэмжих, дижитал болон санхүүгийн хүртээмж, цахим аюулгүй байдлыг сайжруулах шаардлагатай байна.

Эдгээр сорилтыг шийдвэрлэх хүрээнд Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор “Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө” батлагдсан. Уг төлөвлөгөөг салбар дундын уялдаатай хэрэгжүүлж, ахмад настны орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоо, дижитал хүртээмжийг тэргүүлэх чиглэл болгон хөгжүүлэх шаардлагатай байн

Монгол Улс (Мадрид-2002) төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хүрээнд ахмад настны эрхийг хамгаалах, нийгмийн хамгаалал болон үйлчилгээний тогтолцоог бэхжүүлэх, эрүүл, идэвхтэй насжилтыг дэмжих чиглэлээр тодорхой ахиц гаргасан байна. 2024 оны хууль эрх зүйн шинэчлэл, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний шинэ зохицуулалт, идэвхтэй насжилтын үйлчилгээ, ахмад настны дижитал оролцоог дэмжих арга хэмжээ нь цаашдын бодлогын үндэс болж байна. Үүний зэрэгцээ хүн амын насжилтын хурдац, ахмад настны хэрэгцээний олон талт байдалтай уялдуулан эрхэд суурилсан, хэрэгцээнд нийцсэн, хүртээмжтэй, тогтвортой

санхүүжилттэй, салбар дундын уялдаа бүхий бодлого, үйлчилгээг цаашид бэхжүүлэх нь Монгол Улсын тэргүүлэх зорилт болж байна.

D. Хураангуй

(Ойролцоогоор 750 үг буюу 1.5 А 4 хуудас, нэг мөрийн зайтай)

Доорх бүтцийн дагуу хураангуйг бэлтгэж өгнө үү:

- Тайланг бэлтгэхэд оролцсон байгууллагуудын жагсаалт, иргэний нийгмийн байгууллагуудын жагсаалтыг багтаасан аргачлал
- MIPAA-ийн амлалтыг биелүүлэхэд чиглэсэн үндэсний ахиц дэвшлийн хяналт, дүн шинжилгээ
- Гол үр дүн, сургамж
- Бодлого, хөтөлбөртэй холбоотой сайн туршлага
- Ирэх жилүүдэд тулгарах сорилтууд² ба тэргүүлэх чиглэл
- Дүгнэлт

² Challenges-сорилтууд

I. ҮНДЭСНИЙ БОДЛОГО БА МНОУУА-НЫ ХЭРЭГЖИЛТ

Заавар: Заавар: Доорх асуултуудад хүн амын насжилттай холбоотой үндэсний байгууллагын, хууль тогтоомжийн болон бодлогын хүрээний талаарх мэдээллийг өгнө үү.

Тухайн асуулт бүрт холбогдох дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулах (гарчиг / нэр, батлагдсан он, зорилго, хэрэгжилтийн байдал)Бодлогын хэрэгжүүлэлтийн өөрийн үнэлгээг бөглөх.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

а. Үндсэн³ хариуцсан яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

б. Хамтран ажиллах:

Эрүүл мэндийн яам, бусад яамд

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар

Монголын ахмадын холбоо

Геронтологийн үндэсний төв

Зохицуулах байгууллага

1.Таны улс хүн амын насжилт ба/эсвэл ахмад настнуудтай холбоотой байнгын ажиллагаатай⁴ үндэсний зохицуулах байгууллага/хороо/агентлаг эсвэл олон талт оролцогч бүхий үндэсний форумтай юу? ☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "тийм" бол дараах мэдээллийг оруулна уу.

1.1 Зохицуулах байгууллагын нэр: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

1.2 Байгуулагдсан он: 1964

1.3 Түвшин (сайд, яам хоорондын, бусад): Сайд

а. Үндсэн чиг үүрэг, бүрэн эрх:

- Ахмад настны нийгмийн хамгаалал, идэвхтэй насжилт, асаргаа, халамж, үйлчилгээний талаар бодлого боловсруулах, хэрэгжилтийг зохицуулах;
- Ахмад настны тухай хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох;
- Ахмад настны хэрэгцээ, хүн ам зүйн өөрчлөлтөд нийцсэн бодлого, стратеги, хөтөлбөр, төлөвлөгөө боловсруулах;
- Ахмад настны эрх, нийгмийн хамгаалал, оролцоо, хөдөлмөр эрхлэлт, үйлчилгээтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох чиг үүрэгтэй.

1.5 Шуудангийн хаяг, утас/факс, имэйл, вэбсайтын холбоос зэрэг холбоо барих мэдээлэл:

Шуудангийн хаяг- Монгол Улс, Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүргийн 4-р хороо, Нэгдсэн Үндэстний гудамж-5 Улаанбаатар-15160,

Утас-51-261414

Вэб: www.mflsp.gov.mn

1.6 Энэхүү зохицуулах байгууллагын үйл ажиллагааг та хэрхэн үнэлэх вэ:

а. Тогтмол уулзалт хийдэг үү? ☒ Тийм ☐ Үгүй

³ Primary-үндсэн

⁴ Active- байнгын ажиллагаатай

- b. Эрх үүрэг нь тодорхой ? ☒ Тийм ☐ Үгүй
- c. Олон яамдыг багтаасан уу? ☒ Тийм ☐ Үгүй
- d. Хэрэгжүүлэх эрх мэдэлтэй юу? ☒ Тийм ☐ Үгүй

Монгол Улсад хүн амын насжилтын асуудлаар албан ёсоор байгуулагдсан байнгын ажиллагаатай үндэсний зохицуулах хороо, үндэсний форум одоогоор байхгүй. Харин Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам нь хүн амын насжилт, ахмад настны талаарх төрийн бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөр, арга хэмжээний хэрэгжилтийг холбогдох яам, агентлаг, орон нутгийн байгууллага болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран зохицуулж ажиллаж байна.

Ахмад настны тодорхойлолт

2. Таны улсын хууль тогтоомж, статистикийн системд “ахмад настан” гэж албан ёсоор хэрхэн тодорхойлдог вэ? Ямар насны бүлгүүдийг тусгасан байгааг оруулаад тодорхойлолтыг өгнө үү:

Ахмад настны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-д “60, түүнээс дээш настай эрэгтэй, 55, түүнээс дээш настай эмэгтэй Монгол Улсын иргэн”-ийг ахмад настанд хамааруулан тодорхойлсон. Энэхүү насны ангиллыг ахмад настны талаарх төрийн бодлого, нийгмийн хамгаалал, үйлчилгээний төлөвлөлт, статистик мэдээлэлд үндсэн шалгуур болгон ашиглаж байна.

2.1 Энэхүү тодорхойлолт нь хууль, бодлого, статистикт хэр зэрэг түвшинд хэрэглэгддэг вэ? Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Албан ёсны болон түгээмэл хэрэглэгддэг тодорхойлолт байхгүй
- ☐ 1 – Тодорхойлолтыг хязгаарлагдмал эсвэл албан бус нөхцөл байдалд ашигладаг бөгөөд салбар хооронд ялгаатай байдаг
- ☐ 2 – Тодорхойлолт байдаг зарим албан ёсны баримт бичиг, хөтөлбөрт ашиглагддаг боловч системтэй байдаггүй
- ☒ 3 – Үндэсний тодорхойлолтыг ихэнх салбар, бодлого, статистикийн тайланд ашигладаг
- ☐ 4 – Стандартчилсан, сайн түгээсэн тодорхойлолтыг бүх салбарт тууштай хэрэглэдэг бөгөөд мэдээлэл цуглуулах, үйлчилгээ үзүүлэх, бодлогын шаардлагад нийцүүлдэг.

Ахмад настны талаарх үндэсний хууль тогтоомж, бодлого, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

3.Танай улсад ахмад настануудын сайн сайхан байдлыг дэмжих, сайжруулах, тэдний эрхийг хамгаалах зорилгоор дараах тусгай тогтолцооны аль нэг нь бий юу?

☒ Тийм (Дараах жагсаалтаас хамаарах бүх хувилбарыг сонгоно уу. Мөн 3.1-д байгаа хүснэгтийг бөглөнө үү.) (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

- ☒ Ахмад настны тухай хууль, тогтоол
- ☒ Ахмад настан, насжилтын талаарх үндэсний бодлого, стратеги
- ☒ Ахмад настануудын насжилтын асуудлаарх үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

☐ Үгүй

3.1 Хэрэв дээрх зүйлсийн аль нэгэнд "тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөж, дурдсан бүх хүрээг хавсаргана уу.

Тогтолцооны төрөл	Гарчиг, он	Хамрах хүрээ/зорилтууд, үндсэн элементүүд, ололт амжилтууд	Хэрэгжилтийн нөхцөл байдал (Тийм/Хэсэгчилсэн/Үгүй)
Хууль	Ахмад настны тухай хууль 2017 онд батлагдсан.	<u>Хамрах хүрээ</u>	Ахмад настны бодлого, нийгмийн үйлчилгээг насжилтыг утгсан

	2021, 2022, 2023, 2024 онд нэмэлт, өөрчлөлт орсон.	Энэ хуулийн үйлчлэлд 60, түүнээс дээш настай эрэгтэй, 55, түүнээс дээш настай эмэгтэй Монгол Улсын иргэн хамаарна. <u>Зорилт</u> Энэ хуулийн зорилт нь ахмад настны эрхийг хангах, амьжиргаа, хөгжил, оролцоог дэмжих, нийгмийн үйлчилгээ авах боломжийг нэмэгдүүлэх, төрийн болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын үүргийг тодорхойлж, тэдгээрийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтооход оршино. <u>Үндсэн элементүүд</u> 1)Ахмад настны эрх 2)Ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээ	төлөвлөлтөд чиглүүлэх хэрэгцээ шаардлага үүссэн учраас Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг УИХ-аас 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр баталж 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжиж байна. Мөн Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан дүрэм, журмуудыг шинээр болон шинэчлэн боловсруулж батлуулсан. 1) Монгол Улс НҮБ-аас батлан гаргасан хүний эрхийн үндсэн конвенциуд, протокол, түүнчлэн ОУХБ-ын конвенциуд болон Ахмад настны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан ахмад настны эрхийн тухай заалтуудыг хэрэгжүүлж байна. 2024 онд орсон Ахмад настны тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр ахмад настны хүний эрхийн хэрэгжилтийн талаар урьд өмнө авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний хүрсэн түвшинг сайжруулсан. Тухайлбал: Ахмад настанд үзүүлж буй тусламж үйлчилгээний төрөл хэлбэр, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ахмад настныг эдийн засгийн хүчирхийлэлд өртөхөөс хамгаалах зэрэг асуудлыг хуульчилсан нь ахмад настны эрхийг хангахад ахиц дэвшил болсон. 2) 2025 оны байдлаар Ахмад настны тухай болон Нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомжийн хүрээнд ахмад настанд үзүүлж буй 13 төрлийн хөнгөлөлт, тусламжид 158,458 ахмад настан хамрагдаж, нийт
--	--	--	--

		ахмад настнуудын 36.3 хувь хүрсэн байна. Эдгээр үйлчилгээг санхүүжүүлэхэд нийгмийн халамжийн сангаас 36.3 тэрбум төгрөг буюу нийт нийгмийн халамжийн төсвийн 1.6 хувийг зарцуулсан байна. Энэ нь ахмад настны тодорхой бүлгийн хэрэгцээнд чиглэсэн нийгмийн халамжийн дэмжлэгийг хэрэгжүүлж, нийт ахмад настны гуравны нэгээс илүү хувьд хүрсэн үр дүнг харуулж байна. Мөн 2024 онд Ахмад настны тухай хуульд орсон нэмэлт өөрчлөлтөөр ахмад настны хэрэгцээнд үндэслэн богино болон урт хугацаанд төлбөртэй болон зарим тохиолдолд төлбөрийг улсын төсвөөс хариуцан асрамжийн үйлчилгээг иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагаар дамжуулан гэрээгээр гүйцэтгүүлэхээр тусгаж, 2025 оноос хэрэгжиж эхэлсэн. Үүний хүрээнд 2025 онд идэвхтэй насжилтыг дэмжих 37 байгууллага, гэрээр болон өдрөөр асрах үйлчилгээ үзүүлэх 22 байгууллага, урт хугацаагаар асрах 1 байгууллагатай гэрээ байгуулж, 65,457 ахмад настан хамрагдаж, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт нийгмийн халамжийн сангаас олгосон. Энэ үйлчилгээг хэрэгжүүлснээр өндөр настныг асаргааны мэргэжлийн орчинд асран хамгаалах боломж нэмэгдэж, гэр бүлийн орчноос хамаарах байдлыг бууруулах үр дүн гарсан байна. Ахмад настанд үзүүлэх эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хэрэгцээ, чадамжид нь үндэслэн зохион байгуулах чиглэлээр цогц тусламж,
--	--	--

			үйлчилгээний тогтолцоог хөгжүүлж байна. 2026 оноос анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагад ахмад настны чадамжийн үнэлгээ хийх зохицуулалтыг тусгаж, өмнө нь 60-аас дээш насыг нэг бүлгээр тооцож байсныг 61–74 нас, 75-аас дээш нас гэсэн хоёр бүлэгт ангилан, нэг иргэнээр тооцох санхүүжилтийн хэмжээг 30–70 хувиар нэмэгдүүлсэн байна. Ингэснээр ахмад настанд үзүүлэх тусламж, үйлчилгээг зөвхөн өвчин эмгэгийг эмчлэхэд бус, бие даан амьдрах чадвар, эрүүл мэндийн эрсдэл, асаргааны хэрэгцээг үнэлж, урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, сэргээн засах, гэрийн болон асаргааны үйлчилгээг харилцан уялдуулах зарчимд шилжүүлэх суурь нөхцөл бүрдэж байна.
		3)Ахмад настны амьжиргааг дэмжих	3) Монгол Улс ахмад настны амьжиргааны баталгааг хангах зорилгоор нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр, нийгмийн халамжийн сангаас нийгмийн халамжийн тэтгэврийг тус тус олгож байна. 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар нийгмийн даатгалын сангаас 428,483 ахмад настан тэтгэвэр авсан бол нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэврийн даатгалд хамрагдаж, өндөр насны тэтгэвэр авах эрх үүсээгүй 7,972 ахмад настанд нийгмийн халамжийн тэтгэвэр олгосон. Монгол Улс өндөр насны тэтгэврийн даатгалын тогтолцоонд хамрагдсан ахмад настанд нийгмийн даатгалын сангаас, тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлөөгүй ахмад настанд нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр олгох замаар ахмад настны орлогын наад захын баталгааг хангах хоёр түвшний хамгааллын

			тогтолцоог хэрэгжүүлж байна. Үүний үр дүнд ахмад настнуудын хөдөлмөрийн наснаас хойших орлогын эх үүсвэрийг төрийн тэтгэврийн тогтолцоогоор баталгаажуулж, ахмад настны ядуурал, орлогын эрсдэлийг бууруулах, амьжиргааны суурь түвшинг хамгаалах нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна. 2025 онд нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийг инфляцтай уялдуулан 6 хувиар нэмэгдүүлж, бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээг 689.0 мянган төгрөг, хувь тэнцүүлэн тогтоосон тэтгэврийн доод хэмжээг 572.4 мянган төгрөгөөр шинэчлэн тогтоосон бөгөөд нийт 505.6 мянган тэтгэвэр авагчийн тэтгэврийг нэмэгдүүлсэн байна. Ингэснээр ахмад настны орлогын баталгааг хангах, амьжиргааны түвшинг хамгаалах, нийгмийн хамгааллын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой ахиц гарсан байна. Тэтгэврийн тогтолцооны урт хугацааны санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах чиглэлээр тэтгэврийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлж, 2027 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоо (суурь тэтгэвэр, даатгалын тэтгэвэр, хувийн нэмэлт тэтгэвэр)-г хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлсэн.
		4)Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	4)Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хүрээнд ахмад мэргэжилтнүүдийн ажил, хөдөлмөрт оролцох оролцоог нэмэгдүүлэх, тэдний мэдлэг, ур чадвар, ажлын туршлагыг залуу, өсвөр үеийнхэнд өвлүүлэх, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх, мөн хувиараа аж ахуй эрхлэн орлогоо нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих

			хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлж байна. 2025 онд уг хөтөлбөрийн хүрээнд нийт 2,547 ахмад настан хамрагдсан. Үүнд: • Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээнд 1,200 ахмад мэргэжилтэн хамрагдаж, 1.7 тэрбум төгрөг зарцуулсан; • Санхүүгийн дэмжлэг олгох арга хэмжээнд 1,094 ахмад настан хамрагдаж, 7.5 тэрбум төгрөг зарцуулсан; • “Хүүхэд хамгаалагч” төсөлд 224 ахмад настан хамрагдаж, 324.5 сая төгрөг зарцуулсан; • Ахмадын холбоо, төрийн бус байгууллагын зөвлөх үйлчилгээнд 29 төрийн бус байгууллага хамрагдаж, 271.3 сая төгрөг зарцуулсан байна. Дээрх арга хэмжээнд нийт 9.8 тэрбум төгрөг зарцуулж, ахмад настанд хөдөлмөр эрхлэх, нэмэлт орлого олох, өөрийн мэдлэг, туршлагаа ашиглах боломжийг нэмэгдүүлсэн байна. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр ахмад мэргэжилтний мэдлэг, туршлагыг шаардсан салбарт ахмад мэргэжилтнийг зөвлөн туслах болон түр ажлын байраар ажиллуулах замаар тэдний хөдөлмөрийн оролцоог дэмжихийн зэрэгцээ олон жил хуримтлуулсан мэдлэг, мэргэжлийн ур чадвар, ажлын туршлагыг залуу болон хойч үед дамжуулах нөхцөл бүрдсэн байна. Мөн хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл, аж ахуй эрхлэх хүсэлтэй ахмад настанд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлснээр өөрийн хөдөлмөрөөр орлогоо нэмэгдүүлэх боломжийг
--	--	--	--

			өргөжүүлж, ахмад настны эдийн засгийн бие даасан байдлыг дэмжсэн байна. Түүнчлэн хүүхэд хамгаалагчийн үйлчилгээгээр дамжуулан ахмад настны туршлага, оролцоог гэр бүл, хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагаатай уялдуулсан байна. Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлогын хүрээнд бодит үр дүн гарсан байна.
		5)Ахмад настны мэндийг хамгаалах эрүүл	5) Эрүүл мэндийн сайд, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2025 оны А/366, А/191 дүгээр хамтарсан тушаалаар “Эрүүл настан, идэвхтэй насжилтыг дэмжих арга хэмжээний 2025-2028 оны төлөвлөгөө”-г батлан хэрэгжүүлж байна. Үүний үр дүнд ахмад настанд эмнэлгийн тусламж, асаргаа сувилгаа, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг уялдуулан үзүүлэх тогтолцоог бэхжүүлж, эрүүл мэндийн эрсдэлийг бууруулах, эрүүл идэвхтэй насжилтыг дэмжих нөхцөл бүрдсэн байна. Ахмад настны эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл идэвхтэй насжилтыг дэмжих хүрээнд төрөлжсөн асрамж, асаргаа сувилгаа, идэвхтэй насжилтын төв болон асаргааны хувилбарт үйлчилгээг хөгжүүлж, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын салбарын уялдааг ханган ажиллаж байна. 2025 онд нийгмийн халамжийн сангаас 46,092 байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа иргэнд 129.5 тэрбум, 44,363 ахмад настанд 8,5 тэрбум төгрөгийн асаргааны тэтгэмж олгосон. Эрүүл мэндийн яамнаас ахмад настанд үзүүлэх тусламж үйлчилгээг цогц үнэлгээ, гэрийн эргэлт, сэргээн засах болон урт

		6)Ахмад настны хөгжил, оролцоог дэмжих	хугацааны тусламж үйлчилгээтэй уялдуулан хөгжүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна. 6) Ахмад настны идэвхтэй насжилтыг дэмжих, хөгжлийн үйлчилгээ үзүүлэх, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх эрх зүйн болон үйлчилгээний тогтолцоог шинээр нэвтрүүлсэн. Энэ хүрээнд идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвөөр урлаг, спортын арга хэмжээ, оюуны дасгал, чадавхжуулах сургалт, зөвлөгөө, дасгал хөдөлгөөн, эрүүл мэндийг дэмжих үйл ажиллагаа, сайн дурын үйлчилгээ, нийгмийн хамгаалал болон хөдөлмөр эрхлэлтийн зөвлөгөө зэрэг үйлчилгээг үзүүлж байна. 2025 онд 37 төрийн бус болон хувийн хэвшлийн байгууллагаар дамжуулан давхардсан тоогоор 65,457 ахмад настан идэвхтэй насжилтыг дэмжих үйлчилгээнд хамрагдсан байна. Мөн Азийн хөгжлийн банкны техникийн тусалцааны төслийн хүрээнд туршсан идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвийн загварыг хөгжүүлж, Дархан-Уул аймгийн Ахмадын хөгжлийн төв, Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын эрүүл мэндийн төвөөр дамжуулан кейс менежмент, хөгжлийн болон нийгмийн оролцооны үйлчилгээ, сургалт, эрүүл мэндийн үйлчилгээг үзүүлж, 2025 онд давхардсан тоогоор 18,376 ахмад настанд үйлчилгээ хүргэсэн байна. Мөн ахмад настны эрх, хөгжил, оролцоог дэмжих чиглэлээр ахмадын холбоо, төрийн бус байгууллага болон орон нутгийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, ахмад настны мэдлэг, ур
--	--	--	---

			чадвар, туршлагыг ашиглах, соёл, спорт, сургалт, сайн дурын үйл ажиллагаанд оролцох боломжийг нэмэгдүүлж байна. Төрөөс ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, эрүүл идэвхтэй насжилт, нийгмийн оролцоог сайжруулах бодлогыг хэрэгжүүлж, ахмад настны мэргэжил, туршлага, ур чадварт түшиглэн залуу үеийг сургах боломжийг нэмэгдүүлэхээр ажиллаж байна. Үүний үр дүнд ахмад настанд зориулсан хөгжлийн болон нийгмийн оролцооны үйлчилгээний төрөл, хүртээмж өргөжиж, 2025 онд 65.5 мянган ахмад настныг идэвхтэй насжилтыг дэмжих үйлчилгээнд хамруулсан нь ахмад настныг зөвхөн халамж хүртэгч бус, нийгэмдээ идэвхтэй оролцогч, хөгжих, суралцах, мэдлэг туршлагаа бусдад дамжуулах боломжтой иргэн гэж үзэх бодлогын шилжилт хэрэгжиж байгааг харуулж байна.
		7) Ахмад настанд үзүүлэх хүндэтгэл, насны хишиг	7) Ахмад настанд хүндэтгэл үзүүлэх, тэдний нийгэмд эзлэх байр суурь, нэр хүндийг дэмжих зорилгоор Ахмад настны тухай хуулиар байгууллага бүр ажиллаж байсан ахмад настанд Цагаан сар болон 10 дугаар сарын 01-ний Ахмадын өдрийг тохиолдуулан хүндэтгэл үзүүлэхээр зохицуулсан. Мөн 2025 оноос ахмад настнаа хүндлэх, ёс заншил, уламжлалыг өвлүүлэх, мэдлэг, туршлагыг залуу үед хүргэх арга хэмжээг 10 дугаар сарын 1–7-ны өдрүүдэд зохион байгуулах зохицуулалт нэмэгдсэн. Мөн 65 ба түүнээс дээш настай ахмад настанд насны хишиг олгож байна. Насны хишгийг 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 204,756 ахмад настанд

		Ололт амжилтууд Ахмад настны асуудлыг Дэлхийн тогтвортой хөгжлийн зорилгууд /2015-2030/, Алсын хараа, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн баримт бичиг"-т туссан зорилт, зарчмуудтай нягт уялдах нөхцөл бүрдсэн. Үүнд: Ахмад настныг хөдөлмөр эрхлэх боломжоор хангах, нийгмийн хамгааллын арга хэмжээний үр өгөөжийг дээшлүүлэх замаар орлогын баталгааг хангах, хүн амыг эрүүл насжих боломжоор хангах, ахмад настны эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж, тэдэнд зориулсан дэд бүтцийг сайжруулах, насжилтын талаарх эерэг хандлага, зан үйлийг олон нийтэд төлөвшүүлэх, ахмад настны нийгмийн амьдралд оролцох, нийгмийн идэвхтэй гишүүн байх тааламжтой орчин, дэд бүтцийг бий болгох зэрэг асуудлуудыг цогцоор нь хэрэгжүүлэхээр эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн. Хуулийн гол өөрчлөлтөөр салбар дундын хамтын ажиллагааг чухалчилж, хэрэгжилтийг хянаж, үнэлэх боломжтой болж байна.	олгож, 30.6 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна. Энэ нь ахмад настны нийгэмд эзлэх байр суурь, хөдөлмөр бүтээл, насан туршийн хувь нэмрийг нь хүндэтгэх төрийн бодлого бөгөөд байгууллага, орон нутгийн түвшинд ахмад настнаа хүндэтгэх, мэдлэг туршлагыг нь залуу үед өвлүүлэх үйл ажиллагааг дэмжих эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.
2. Ахмад настан, насжилтын талаарх үндэсний бодлого, стратеги	1)Алсын хараа-2050" Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого	"Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод хүн амын насжилт, ахмад настны нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, амьдралын чанарыг дэмжихтэй холбоотой зорилт, арга хэмжээг тусгасан. Тухайлбал,	Эдгээр зорилтын хэрэгжилтийг хангах хүрээнд Ахмад настны тухай хуульд 2024 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, ахмад настны хэрэгцээ, эрсдэлийг цогцоор үнэлэх, хэрэгцээнд суурилсан урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, гэрийн, өдрийн, түр болон

		нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахын зэрэгцээ ахмад настанд урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх хөгжлийн төвүүдийг байгуулах, ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд үзүүлэх урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний нэгдсэн, цогц тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлийг тусгасан байна.	байнгын асаргаа, үйлчилгээний хэлбэрийг хөгжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн. Мөн төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр ахмад настанд үзүүлэх зарим төрлийн үйлчилгээг гэрээлэн гүйцэтгүүлэх боломжийг бий болгосон. Мөн Азийн хөгжлийн банкны техникийн туслалцааны дэмжлэгтэйгээр олон нийтэд түшиглэсэн урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний загварыг туршиж, хэрэгжүүлсэн.
2)“Монгол Улсын засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”	Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024–2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т гэр бүлд суурилсан үйлчилгээ үзүүлэх, иргэдийн эрхийг дээдэлсэн, нийгмийн бүх бүлгийн оролцоог хангасан хүний хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд ахмад настны чиглэлээр 5 зорилт тусгасан байна. Үүнд ахмад настны хөгжлийн болон нийгмийн үйлчилгээ, идэвхтэй насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ, асаргааны хувилбарт үйлчилгээ болон оролцоог дэмжих чиглэлүүд багтсан.	Хөтөлбөрийн ахмад настны чиглэлээр тусгасан зорилтуудыг хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндэс 2024 онд Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсноор бэхжиж, 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс шинэ зохицуулалтууд хэрэгжиж эхэлсэн. Хөтөлбөрийн хүрээнд ахмад настанд эрэлт, хэрэгцээнд нь нийцсэн хөгжлийн болон нийгмийн үйлчилгээ үзүүлж, идэвхтэй насжилтыг дэмжих, 50 ба түүнээс дээш ажилтантай байгууллагад нийт ажлын байрны 2 хувиас доошгүйд ахмад настныг ажиллуулах зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх, ахмад настныг шинэ ур чадварт сургах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр тусгасан. Мөн ахмад настны идэвхтэй насжилтыг дэмжих үйлчилгээ болон асаргааны хувилбарт үйлчилгээг хөгжүүлэх чиглэлээр бодит хэрэгжилт гарсан. 2025 онд улсын хэмжээнд 37 төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн байгууллага уг үйлчилгээг үзүүлж, давхардсан тоогоор 65,457 ахмад настан хамрагдан, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг нийгмийн	

			халамжийн сангаас олгосон байна. Түүнчлэн ахмад настны эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, ахмад настны хэрэгцээг цогцоор үнэлэх ICOPE аргачлалыг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээтэй уялдуулах чиглэлээр ажиллаж байна.
Төлөвлөгөө	Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө 2026 он	Монгол Улсын Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор “Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г баталсан. <u>Зорилтууд</u> Ахмад настны • нийгмийн хамгааллыг сайжруулах, • хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, • эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг сайжруулах, • урт хугацааны тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх, • нийгмийн оролцоог дэмжих, • цахим технологийн хүртээмжийг сайжруулах	Төлөвлөгөө нь 6 зорилт, 54 арга хэмжээтэй бөгөөд хэрэгжилтийг төв болон орон нутгийн төрийн байгууллага, холбогдох байгууллагууд хамтран хангахаар төлөвлөсөн. Төлөвлөгөөнд туссан арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгахыг Засгийн газрын гишүүд, бүх шатны Засаг дарга нарт үүрэг болгосон. 2026 онд төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг эхлүүлэхийн зэрэгцээ холбогдох байгууллага, иргэд болон ахмад настны байгууллагуудаас санал авч, салбар дундын хамтын ажиллагааг ханган ажиллаж байна.

3.2 Ерөнхийдөө танай улсад насжилтын асуудлаарх эрхэд суурилсан, хүртээмжтэй, салбар бүрт хэрэгждэг цогц, үйл ажиллагааны хууль тогтоомж, бодлогын тогтолцоо хэр зэрэг байна вэ? Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Тогтолцоо байхгүй
☐ 1 – Тогтолцоог боловсруулж байна
☐ 2 – Байгаа боловч хамрах хүрээ/хэрэгжилтээр хязгаарлагдмал
☒ 3 – Зарим салбаруудын хэмжээнд хэрэгжүүлсэн
☐ 4 – Бүрэн хөгжүүлсэн тогтолцоотой (ахмад настнууд болон бусад оролцогч талуудыг оролцуулсан, салбаруудыг хамруулсан, хяналт-шинжилгээний хүрээтэй) ,

3.3 Хэрэв байхгүй бол (тогтолцоо байхгүй) үүнийг хөгжүүлэх алхмууд авч байна уу?

☐ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол дэлгэрэнгүй мэдээллийг оруулна уу:

Хэрэгжилтэд тулгарч буй бэрхшээл/сорилтууд

4.Танай улс насжилттай холбоотой хууль тогтоомж/бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд ямар бэрхшээлтэй тулгарч байна Гол сорилтуудыг үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд л санал өгнө үү.

Сорилт	Давтамж			Товч тайлбар	Сорилтыг шийдвэрлэхийн тулд тодорхой ямар арга хэмжээ авч байна вэ?
	1 хэзээ ч үгүй	2 Заримдаа	3 Байнга		
4.1 Хүний нөөц	☐	☒	☐	Ахмад настны чиглэлээр мэргэшсэн гериатр эмч, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, асрагч зэрэг хүний нөөцийн тоо, чадавх хангалтгүй байна. Ялангуяа урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ өргөжихийн хэрээр мэргэшсэн хүний нөөцийн хэрэгцээ нэмэгдэж байна. Мөн ахмад настны чиглэлээр үйлчилгээ үзүүлж буй төрийн бус байгууллагууд үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хүний нөөц, мэргэжлийн чадавх, туршлага дутмаг байна.	Эрүүл мэндийн болон нийгмийн халамжийн салбарын ахмад настны тусламж, үйлчилгээний хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэх, идэвхтэй насжилт болон асаргааны хувилбарт үйлчилгээ үзүүлж буй төрийн болон төрийн бус байгууллагын ажилтнуудын чадавхыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр сургалт, чадавх бэхжүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.
4.2 Санхүүгийн нөөц	☐	☒	☐	Ахмад настны тоо нэмэгдэхийн хэрээр тэтгэвэр, нийгмийн халамж, эрүүл мэнд, урт хугацааны тусламж үйлчилгээ, идэвхтэй насжилтыг дэмжих үйлчилгээний хэрэгцээ болон түүнд шаардагдах төсөв цаашид нэмэгдэх төлөвтэй байна. Иймээс өсөн нэмэгдэж буй хэрэгцээг хангахын зэрэгцээ эдгээр үйлчилгээг тогтвортой санхүүжүүлэх, тэтгэврийн тогтолцооны урт хугацааны санхүүгийн чадавхыг бэхжүүлэх шаардлага тулгарч байна. Мөн ахмад настанд чиглэсэн тусгайлсан сургалт, хөтөлбөр, үйлчилгээний хэрэгжилтэд улсын болон орон нутгийн төсвөөс шууд олгох санхүүжилт хязгаарлагдмал байгаа нь бодлогын арга хэмжээг тогтвортой, хүртээмжтэй хэрэгжүүлэхэд хүндрэл учруулж байна.	Ахмад настны тоо, хэрэгцээний өсөлттэй уялдуулан урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, урт хугацааны тусламж үйлчилгээ болон орон нутгийн үйлчилгээний санхүүжилтийг үе шаттай нэмэгдүүлэх, төсөв төлөвлөлтийг ахмад настны бодит хэрэгцээ, үйлчилгээний үр дүнд суурилан төлөвлөхийг зорьж байна. 2026–2028 онд ахмад настны талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталж, төлөвлөгөөнд туссан арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгах чиглэлээр ажиллаж байна. Мөн урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний тогтолцоог хөгжүүлэх хүрээнд санхүүжилтийн механизмыг

					боловсронгуй болгох шаардлагыг бодлогын түвшинд тусгаж байна.
4.3 Тоо мэдээллийн зөрүүтэй байдал	☐	☒	☐	Ахмад настны талаарх тоо мэдээллийн хүртээмж, ил тод байдал сайжирч байгаа боловч салбар, байгууллага бүр мэдээллийг өөр өөрийн бүртгэл, мэдээллийн системээр цуглуулж байгаа бөгөөд ахмад настны мэдээллийн нэгдсэн сан бүрэн бүрдээгүй байна. Үүний улмаас зарим үйлчилгээний мэдээлэл давхцах, мэдээллийн зөрүү гарах, бодлого төлөвлөлтөд ашиглах мэдээлэл дутмаг байх асуудал гарч байна. Мөн ахмад настны талаарх мэдээллийг нас, хүйс, газарзүйн байршил, хөгжлийн бэрхшээл зэрэг үзүүлэлтээр ангилан цуглуулж байгаа боловч салбар хоорондын мэдээллийг нэгтгэх, стандартчилах шаардлага хэвээр байна.	Ахмад настны талаарх мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлж, салбар хоорондын мэдээлэл солилцоо, мэдээллийн стандарт, бүртгэлийн аргачлалыг нэг мөр болгохоор ажиллаж байна.
4.4 Улс төрийн дэмжлэг	☐	☒	☐	Ахмад настны асуудлаарх бодлого, хууль тогтоомжийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд улс төрийн дэмжлэг байгаа боловч улс төрийн амлалт, шийдвэрийн өөрчлөлт болон төрийн залгамж чанарт гарч болох өөрчлөлт нь бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилтэд нөлөөлөх эрсдэлтэй байна. Мөн төрийн байгууллагын удирдлага, Засгийн газрын залгамж халаатай холбоотой өөрчлөлт нь урт хугацааны насжилтын бодлогын тогтвортой хэрэгжилтэд нөлөөлөх эрсдэлтэй байна.	Ахмад настны эрх, нийгмийн хамгааллыг хууль тогтоомжоор баталгаажуулахын зэрэгцээ 2026–2028 оны Ахмад настны талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталж, урт хугацааны бодлогын залгамж чанарыг хангах чиглэлээр ажиллаж байна. Үүний зэрэгцээ ахмад настны нийгмийн хамгаалал, халамжийн асуудлыг улс төрийн амлалтаас ангид байлгах чиглэлээр холбогдох хууль тогтоомжид зохицуулалт тусгасан бөгөөд ахмад настны асуудлаарх бодлого, шийдвэрт ахмадын байгууллагын оролцоог хангах боломж бүрдсэн байна. Цаашид ахмад настны талаарх урт хугацааны бодлогын залгамж чанар, тогтвортой хэрэгжилтийг хангах, батлагдсан төлөвлөгөөний

					хэрэгжилтийг улс төрийн болон институцийн өөрчлөлтөөс үл хамааран үргэлжлүүлэх механизмыг бэхжүүлэхээр ажиллаж байна.
4.5 Яамд хоорондын зохицуулалт	☐	☒	☐	Ахмад настны асуудал нь нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлт, боловсрол, цахим хөгжил зэрэг олон салбарын чиг үүргийн хүрээнд хэрэгждэг. Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам бодлогын нэгдсэн зохицуулалт, мэргэжил, арга зүйн удирдлага, хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, тайлагналын чиглэлээр гол үүрэг гүйцэтгэж, холбогдох салбарын яам, байгууллагатай хамтран ажиллаж байна. Гэвч салбар хоорондын ажлын уялдаа холбоо, мэдээлэл солилцоо хангалтгүй байна.	Ахмад настны асуудлаар яамд хоорондын мэдээлэл солилцоо, хамтын төлөвлөлт, хэрэгжилтийг нэгтгэсэн зохицуулалтыг бэхжүүлэх хүрээнд Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор “Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө” баталж холбогдох яам, байгууллага болон аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт хэрэгжилтийг хангах, шаардлагатай хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгах чиглэл өгсөн.
4.6 Олон улсын дэмжлэг, хамтын ажиллагаа	☐	☒	☐	Монгол Улс хүн амын насжилт, ахмад настны нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, урт хугацааны асаргаа, идэвхтэй насжилтын чиглэлээр ESCAP, Азийн хөгжлийн банк (ADB), Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (JICA), НҮБ болон бусад олон улсын байгууллагатай техникийн туслалцаа, судалгаа, сургалт, туршлага солилцох чиглэлээр хамтран ажиллаж байна. Гэсэн хэдий ч техникийн болон санхүүгийн дэмжлэгийг үндэсний хэмжээнд тогтвортой үргэлжлүүлэх, туршилтын үр дүнг өргөжүүлэх, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэх шаардлага хэвээр байна. Ялангуяа ахмад настны боловсрол, хөгжлийн чиглэлээр урт хугацааны төсөл, хөтөлбөр харьцангуй цөөн байна.	Ахмад настны асаргаа, үйлчилгээний эрх зүй, бодлого, санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгох зорилгоор Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр “Ахмад настны асаргаа, үйлчилгээний чадавхыг бэхжүүлэх” төслийг 2026–2028 онд хэрэгжүүлж байна. Цаашид олон улсын хамтын ажиллагааг урт хугацааны асаргаа, санхүүжилт, хүний нөөц, мэдээлэл-судалгаа, цахим болон санхүүгийн хүртээмжийн чиглэлээр тогтвортой үргэлжлүүлж, сайн туршлагыг үндэсний хэмжээнд нутагшуулахад чиглүүлэхээр ажиллаж байна.
4.7 Олон нийтийн мэдлэг, ойлголт	☐	☒	☐	Олон нийтийн дунд ахмад настныг “халамж, асаргаа шаардлагатай хүн” гэсэн ойлголтоос идэвхтэй насжилт, нийгмийн	Эрүүл, идэвхтэй насжилтын талаарх олон нийтийн ойлголт, мэдээллийг сайжруулах зорилтыг бодлого, төлөвлөгөөнд

				оролцоо, мэдлэг туршлагатай идэвхтэй иргэн гэж харах хандлагыг төлөвшүүлэх шаардлагатай байна. Ялангуяа ахмад настны тасралтгүй суралцах, идэвхтэй амьдрах эрхийн талаарх ойлголт, мэдлэгийг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ байна.	тусгаж, “Идэвхтэй насжилт–Дасгал хөдөлгөөн” аяныг зохион байгуулж байна. Мөн “Насан туршийн суралцахуй”, “Идэвхтэй насжилт”-ын үзэл баримтлалыг сурталчлах, ахмад настны амжилтын түүх, туршлагыг хэвлэл мэдээлэл болон цахим орчноор түгээх чиглэлээр ажиллаж байна. Цаашид олон нийтийн ойлголтыг өөрчлөх ажлыг насжилтын талаарх мэдлэг, ахмад настны эрх, насны ялгаварлан гадуурхалтаас урьдчилан сэргийлэх, насан туршийн суралцахуй, үе хоорондын оролцоотой уялдуулан тогтмол хэрэгжүүлж ажиллахаар зорьж байна.
4.8 Доороос дээш чиглэсэн оролцоо (жишээ нь, ахмад настуудын оролцоо)	☐	☒	☐	Ахмад настны санал, хэрэгцээг бодлого, шийдвэр боловсруулахад тусгах, орон нутаг болон үйлчилгээний түвшинд оролцоог нь хангах механизм байгаа боловч ахмад настны оролцоог шийдвэр гаргах түвшинд тогтмол, системтэй хангах тогтолцоо бүрэн төлөвшөөгүй байна.	Ахмад настны тухай хуульд ахмад настан өөрийн хүсэл, сонирхол, мэдлэг, ур чадварт үндэслэн нийгмийн амьдралд оролцох, төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад санал өгөх, хэрэгжилтэд зөвлөх эрхийг баталгаажуулсан. Ахмадын хороо, зөвлөлөөр дамжуулан санал авах, бодлого, үйлчилгээний талаар мэдээлэл өгөх, зөвлөлдөх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байна. Ахмад настны оролцоог зөвхөн санал авах, мэдээлэл өгөх түвшинд бус бодлого боловсруулах, төсөв төлөвлөх, үйлчилгээний загвар гаргах, хэрэгжилт болон чанарыг үнэлэх бүх үе шатанд тогтмол хангах механизмыг бэхжүүлэхээр зорьж байна.
4.9 Хүн амын насжилт, ахмад настуудын талаарх буруу ойлголт, хэвшмэл ойлголт	☐	☒	☐	Ахмад настныг зөвхөн асаргаа, халамж шаарддаг, хөдөлмөрийн чадвар багатай бүлэг гэж ойлгох, мөн “шинэ зүйл сурах чадваргүй” гэх мэт насны хэвшмэл ойлголт нийгэмд тодорхой хэмжээнд байсаар байна. Насжилттай холбоотой хэвшмэл ойлголт, ялгаварлан гадуурхалт нь	Ахмад настныг халамж, асаргаа хүртэгчээр хязгаарлах бус, мэдлэг, туршлага, чадвартай, нийгмийн идэвхтэй оролцогч гэж үзэх хандлагыг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн идэвхтэй, эрүүл насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоо, үе хоорондын мэдлэг, туршлага дамжуулалтыг

				ахмад настны эрх, нийгмийн оролцоонд тулгардаг сорилтын нэг болохыг хүний эрхийн байгууллагын судалгаанд тэмдэглэсэн. Мөн зөвхөн насны шалтгаанаар ажлаас чөлөөлөх, тэтгэвэрт гарахыг урьтал болгох, ахмад настны онцлог хэрэгцээнд тохирсон ажлын байр, мэдээлэл хангалтгүй байх асуудал байгааг хүний мөн судалгаанд дурдсан.	дэмжих арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Эрүүл, идэвхтэй насжилтын талаарх олон нийтийн ойлголт, мэдээллийг сайжруулах нь бодлого, арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Цаашид насны ялгаварлан гадуурхалт, ахмад настны талаарх хэвшмэл ойлголтыг бууруулах олон нийтийн мэдээлэл, нөлөөллийн ажлыг тогтмолжуулж, ахмад настны эрх, нэр төр, мэдлэг туршлага, хөдөлмөр эрхлэлт, насан туршийн суралцахуй, нийгмийн оролцоог дэмжсэн эерэг хандлагыг төлөвшүүлэхээр ажиллаж байна.
4.10 Бусад бэрхшээлийг тодорхойл⁵:	☐	☒	☐	Ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээний хүртээмжид орчны болон дэд бүтцийн хүртээмж, тусгай хэрэгслийн хүртээмж, мэдээллийн хомсдол, санхүүгийн боломж зэрэг бэрхшээл тулгарч байна. Тухайлбал, насан туршийн суралцахуйн төвүүдийн олонх нь зориулалтын бус байранд байрладаг бөгөөд налуу зам, лифт, ахмад настанд зориулсан ариун цэврийн өрөө зэрэг хүртээмжтэй дэд бүтэц хангалтгүй байна. Үүний улмаас хөдөлгөөний хязгаарлалттай ахмад настнууд сургалт, үйлчилгээ авах боломж хязгаарлагддаг.	насан туршийн суралцахуйн төвд биечлэн хамрагдах боломжгүй ахмад настанд гэрээр зөвлөгөө өгөх, явуулын сургалт зохион байгуулах, богино хэмжээний заавар видео, аудио хичээл боловсруулах зэрэг хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч байна. Цаашид ахмад настанд ээлтэй, хүртээмжтэй орчин, дэд бүтцийг сайжруулах, орон нутаг дахь үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэхээр ажиллаж байна.

⁵ Specify-тодорхойл

II. МНОУУА-НЫ ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ I: АХМАД НАСТНУУД БА ХӨГЖИЛ

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд: (a) хууль тогтоомж, бодлого ба/эсвэл үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний нэр; (b) цаг хугацаа; (c) үндсэн элементүүд; ба (d) гол ололтууд. Холбогдох баримт бичгүүдийг нарийвчлан боловсруулж хавсаргах эсвэл шаардлагатай бол холбоосыг оруулна уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

a. Үндсэн хариуцагч яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

b. Хамтран ажиллах нэгж/байгууллага :

Эрүүл мэндийн яам, бусад яамд

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар

Монголын ахмадын холбоо

Геронтологийн үндэсний төв

Идэвхтэй оролцоо

5. Танай засгийн газраас ахмад настны нийгэм, олон нийтийн амьдралын идэвхтэй оролцоог дэмжих арга хэмжээ авсан уу? (SDG 5.b.1; SDG 11.3.2; SDG 17.8.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү:

Үйл ажиллагааны чиглэл	Байдаг уу?	Жишээ буюу бодлого
5.1 Шийдвэр гаргалтад оролцуулах	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улс ахмад настныг шийдвэр гаргалтад оролцуулах эрхийг Ахмад настны тухай хуулиар баталгаажуулсан. Ахмад настан төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад санал өгөх, хэрэгжилтэд зөвлөх, ахмадын байгууллагаар дамжуулан бодлого, хууль тогтоомжид санал өгөх, хэрэгжилтэд хяналт тавих боломжтой. Тухайлбал: 2025 онд УИХ-ын ахмад настны эрх, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг судлах ажлын хэсэгт ахмадын байгууллагын төлөөллийг оролцуулж, 21 аймаг, 9 дүүрэгт хэлэлцүүлэг зохион байгуулан 146 ахмад настны саналыг нэгтгэн бодлогын зөвлөмжид тусгасан. Мөн ахмадын байгууллага, хороо, орон нутгийн зөвлөл, иргэний нийгмийн байгууллагаар дамжуулан санал гаргах, шийдвэр гаргалтад оролцох боломжийг бүрдүүлж байна.
5.2 Биеийн тамирын дасгал, чөлөөт цагаа өнгөрөөх боломж	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулийн 11.1.2, 11.1.3-т ахмад настанд биеийн тамир, спорт, соёл, урлагийн барилга байгууламж, талбайг үнэ төлбөргүй ашиглуулах, спорт, урлаг, соёлын арга хэмжээ зохион байгуулах, клуб, чөлөөт цагийн танхим, мэдээллийн төв ажиллуулахыг зохицуулсан. Тухайлбал: “Эрүүл настан, идэвхтэй насжилтыг дэмжих арга хэмжээний 2025–2028 оны төлөвлөгөө”-ний хүрээнд “Идэвхтэй насжилт–Дасгал хөдөлгөөн” аяныг хэрэгжүүлж байна. 2026 оны 5 дугаар сарын 9-нд зохион байгуулсан арга хэмжээнд 1,000 гаруй ахмад настан оролцсон бөгөөд аймаг, сум, баг, дүүрэг,

		хороодод тогтмол зохион байгуулахаар ажиллаж байна. Мөн Насан туршийн суралцахуйн төвүүд орон нутгийн биеийн тамир, спортын байгууллагуудтай хамтран йог, урт насжилтын дасгал, шатар, даам зэрэг үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна.
5.3 Ахмад настны байгууллагуудыг дэмжих	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд ахмад настны байгууллагыг улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэх, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагын зарим чиг үүргийг гэрээгээр гүйцэтгүүлж, төсөл, арга хэмжээний зардлыг санхүүжүүлэхээр зохицуулсан. Тухайлбал: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам Монголын ахмадын холбоотой гэрээ байгуулж, улсын төсвөөс үйл ажиллагааны санхүүжилт олгож байна. Мөн ахмадын байгууллага нь төрийн бодлого, хууль тогтоомжид санал өгөх, хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих эрхтэй.
5.4 Засгийн газрын санхүүжилт буюу техникийн дэмжлэг	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмадын хөгжил, оролцоо, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр” хэрэгжүүлж, ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ, хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэх ахмад настанд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж байна. 2024 онд уг хөтөлбөрт 2,811 ахмад настан хамрагдаж, 10.1 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна. Мөн ахмадын байгууллагад улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжилт олгох, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагын зарим чиг үүрэг, үйлчилгээг гэрээгээр гүйцэтгүүлэх эрх зүйн зохицуулалт хэрэгжиж байна. Мөн төрийн байгууллага цалингийн сангийн 3 хүртлэх хувиар “Ахмадын сан” байгуулж ажиллуулах зохицуулалттай бөгөөд уг сангийн хөрөнгийг тухайн байгууллагаас тэтгэвэрт гарсан ахмад настнуудад зориулсан үйл ажиллагаанд зарцуулдаг.

Хөдөлмөр, ажиллах хүчний оролцоо

6. Засгийн газраас ахмад настны орлого олох ажил, эдийн засгийн үйл ажиллагааны оролцоог дэмжиж байна уу? (SDG 8.5.1; SDG 8.5.2)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	байгаа уу?	Жишээ ба өгөгдөл
6.1 Хууль ёсны/хуулиар тогтоосон тэтгэвэрт гарах нас (хэрэв "тийм" бол энэ нь хэд вэ (эмэгтэйчүүд/эрэгтэйчүүд?) (хэрэв "үгүй" бол уян хатан, тогтмол биш эсвэл тодорхойлогдоогүй юу?)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд өндөр насны тэтгэвэр авах насыг хуульчилсан. Үүнд: Эрэгтэй: 65 нас хүрсэн, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг 20-иос доошгүй жил төлсөн бол

		өндөр насны тэтгэвэр авах эрхтэй. Мөн 60 нас хүрч, шимтгэлийг 25-аас доошгүй жил төлсөн бол өөрийн хүсэлтээр тэтгэвэр тогтоолгож болно. Эмэгтэй: 65 нас хүрч, шимтгэлийг 20-иос доошгүй жил төлсөн бол өндөр насны тэтгэвэр авах эрхтэй. Мөн 55 нас хүрч, шимтгэлийг 25-аас доошгүй жил төлсөн бол өөрийн хүсэлтээр тэтгэвэр тогтоолгож болно.
6.2 Уян хатан тэтгэвэр/уртасгасан ажилд зориулсан урамшуулал	☒ Тийм ☐ Үгүй	Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 145 дугаар зүйлд ахмад настан, тэтгэвэр авагч хөдөлмөр эрхэлж болох бөгөөд өндөр насны тэтгэвэр авч байгаа нь цалин хөлсийг бууруулах, хөдөлмөрийн бусад эрхийг хязгаарлах үндэслэл болохгүй гэж заасан. Мөн ахмад настны хүсэлтээр ажил олгогч ажлын цагийг богиносгох, бүтэн бус цагаар ажиллуулах, эрүүл мэндэд нь харшлахгүй өөр ажилд шилжүүлэх асуудлыг хөдөлмөрийн дотоод журмаар зохицуулахаар тусгасан. Түүнчлэн тэтгэвэр тогтоолгосны дараа үргэлжлүүлэн ажиллаж, тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн тохиолдолд тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх зохицуулалттай. Иймээс ахмад настныг тэтгэвэрт гарсны дараа үргэлжлүүлэн ажиллах, хөдөлмөр эрхлэлтийн оролцоогоо хадгалах эрх зүйн боломж бүрдсэн.
6.3 Ахмад ажилчдад зориулсан ур чадварын сургалт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд хөдөлмөр эрхлэх хүсэлтэй ахмад настныг хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалтад хамруулах, ахмад мэргэжилтний мэдлэг, туршлагыг сургалт, зөвлөх үйлчилгээ, шавь сургалтаар дамжуулан залуу үед өвлүүлэхийг дэмжихээр зохицуулсан. Мөн ахмад настныг нөхөрлөл, хоршооны хэлбэрээр хөдөлмөр эрхлэх, бизнес инкубацийн үйлчилгээ авах, жижиг зээлд хамрагдах боломжийг дэмждэг. “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээнд ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ, хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, мэдлэг, ур чадвар, ажлын туршлагыг нь ашиглах боломж бүрдүүлж байна. 2024 онд уг хөтөлбөрт 2,811 ахмад настан хамрагдсанаас 1,238 нь ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээний арга хэмжээнд хамрагдсан байна.
6.4 Жендэрийн мэдрэмжтэй хөдөлмөр эрхлэлтийн арга хэмжээ	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулиар ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, хөдөлмөр эрхлэх хүсэлтэй ахмад настныг ажилд зуучлах, сургалтад хамруулах, хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэхээр зохицуулсан. Мөн 50-иас дээш ажилтантай байгууллага нийт ажлын байрныхаа 2-оос доошгүй хувьд ахмад настныг ажиллуулах зохицуулалттай. Түүнчлэн “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр” болон эмэгтэйчүүдийн

		хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлогыг хэрэгжүүлж байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн төсөв, зарцуулалтад жендэрийн дүн шинжилгээ хийх, үр дүнд үндэслэн зөвлөмж боловсруулах чиглэлийг бодлогын баримт бичигт тусгасан байна.
6.5 Ахмад ажилчдын оруулсан хувь нэмрийг хүлээн зөвшөөрөх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулиар ахмад настны нэр төр, алдар гавьяаг хүндэтгэх, мэдлэг, туршлага, ур чадварыг нь залуу үед өвлүүлэх, нийгмийн үйл хэрэгт оролцох эрхийг баталгаажуулсан. Байгууллагууд Цагаан сар болон жил бүрийн 10 дугаар сарын 1-ний Ахмадын өдрийг тохиолдуулан ажиллаж байсан ахмад настнуудад хүндэтгэл үзүүлдэг. Мөн 2025 оноос 10 дугаар сарын 1–7-ны өдрүүдэд ахмад настнаа хүндлэх, ёс заншил, уламжлал, мэдлэг, туршлагыг залуу үед өвлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах зохицуулалт нэмэгдсэн. Түүнчлэн “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-өөр ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хэрэгжүүлж, тэдний мэдлэг, ажлын туршлагыг залуу үед дамжуулах, нийгэмд оруулах хувь нэмрийг нь нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлж байна. 2025 онд уг хөтөлбөрт нийт 2,547 ахмад настан хамрагдсанаас 1,200 нь ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээнд хамрагдсан байна.
6.6 Ахмад настнуудыг авч үлдэх/дахин ажилд авахад ажил олгогчдод дэмжлэг үзүүлэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 145 дугаар зүйлд ахмад настан, тэтгэвэр авагч хөдөлмөр эрхлэх эрхтэй бөгөөд тэтгэвэр авч байгаа нь цалин хөлсийг бууруулах, хөдөлмөрийн бусад эрхийг хязгаарлах үндэслэл болохгүй гэж заасан. Мөн ахмад настны хүсэлтээр ажлын цагийг богиносгох, бүтэн бус цагаар ажиллуулах, эрүүл мэндэд нь харшлахгүй өөр ажилд шилжүүлэх боломжтой. Түүнчлэн 50-иас дээш ажилтантай байгууллага нийт ажлын байрныхаа 2-оос доошгүй хувьд ахмад настныг ажиллуулах зохицуулалттай. “Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-өөр ахмад мэргэжилтнийг зөвлөх үйлчилгээ болон түр ажлын байраар хангах, хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.
6.7 Цалин хөлсний хүйсийн зөрүүг бууруулах хүчин чармайлт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 102.1.1, 102.1.4-т ижил үнэлэмжтэй ажил үүрэг гүйцэтгэж байгаа ажилтанд адил цалин хөлс олгох, хүйсээр болон бусад үндэслэлээр ялгаварлан гадуурхахгүй байх зарчмыг хуульчилсан. Мөн 2022–2031 оны Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах салбар дундын стратеги төлөвлөгөөний хүрээнд цалин хөлсний хүйсийн зөрүүг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, статистик мэдээллээр тогтмол хэмжиж байна. Үндэсний статистикийн хорооноос ажиллах хүчний судалгаанд үндэслэн хүйсээр ангилсан цагийн дундаж цалингийн мэдээллийг ашиглан

		зөрүүг тооцдог. Тайланд дурдсанаар 2024 оны II улиралд цалингийн хүйсийн зөрүү 19.0 хувь байсан нь өмнөх оны мөн үеэс 1.1 нэгж хувиар буурсан байна.
6.8 Ахмад настанд ээлтэй ажлын байр	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хууль болон Хөдөлмөрийн тухай хуулиар ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, насны үндэслэлээр ялгаварлан гадуурхахгүй байх, эрүүл мэндэд нь тохирсон нөхцөлөөр ажиллах боломжийг бүрдүүлсэн. Ахмад настны хүсэлтээр ажлын цагийг богиносгох, бүтэн бус цагаар ажиллуулах, эрүүл мэндэд нь харшлахгүй өөр ажилд шилжүүлэх асуудлыг ажил олгогч хөдөлмөрийн дотоод журмаар зохицуулна. Мөн 50-иас дээш ажилтантай байгууллага нийт ажлын байрныхаа 2-оос доошгүй хувьд ахмад настныг ажиллуулах зохицуулалттай. Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрөөр ахмад мэргэжилтнийг ажилд зуучлах, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх, түр ажлын байраар хангах, хувиараа болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлж байна.

7. Ахмад настнуудыг дараах салбаруудын аль нэгэнд нь "өөрчлөлтийн төлөөлөгч" гэж хүлээн зөвшөөрдөг үү?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	байгаа уу?	Жишээ буюу бодлого
7.1 Үе хоорондын хөтөлбөрийн оролцооны	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настан, хүүхэд, залуучуудын хооронд мэдлэг, туршлага, ур чадвар солилцох, үе хоорондын харилцааг дэмжих арга хэмжээг ахмад настны бодлого, хөдөлмөр эрхлэлтийн хөтөлбөр, боловсрол, соёлын үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлж байна. Ахмад настны тухай хуульд ахмад настны мэдлэг, туршлага, ур чадварыг хойч үедээ өвлүүлэх, залуу үед зөвлөн туслах, нийгмийн үйл хэрэгт оролцох боломжийг дэмжих чиглэл тусгагдсан. Тухайлбал, "Бид бие биеэсээ" хөтөлбөр, "Ахмад багшийн зөвлөх үйлчилгээ"-гээр дамжуулан ахмад багш нар залуу багш нарт зөвлөгөө өгч, мэдлэг, туршлагаа өвлүүлж байна. 2025–2026 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын сургуульд 1,485 ахмад настан ажиллаж байна.
7.2 Уур амьсгалд тэсвэртэй байдал, тогтвортой хөгжил дэх оролцооны	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад уур амьсгалын өөрчлөлт, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, орон нутгийн иргэдийн тэсвэрлэх чадавхыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ хэрэгжиж байна. Гэвч ахмад настны хэрэгцээ, оролцоог уур амьсгалын өөрчлөлт болон гамшгийн эрсдэлийг бууруулах бодлого, төлөвлөлтөд тусгайлан, системтэй тусгасан байдал хязгаарлагдмал байна. Ахмад настнуудыг уур амьсгалын өөрчлөлт, гамшгийн эрсдэлийн талаарх мэдээллээр хангах, бэлэн байдлыг нэмэгдүүлэх, орон нутгийн тогтвортой хөгжлийн үйл ажиллагаанд

		оролцуулах чиглэлээр цаашид анхаарах шаардлагатай.
7.3 Олон нийтийн манлайлал ба иргэний оролцооны	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад үеийнхний үлгэрлэл, манлайллыг түгээн дэлгэрүүлэх, нийгмийн хөгжилд оруулсан хувь нэмэр, туршлагыг сурталчлах, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцох боломжийг дэмжиж байна. Ахмадын байгууллага, ахмадын хороо, орон нутгийн зөвлөл, иргэний нийгмийн байгууллагаар дамжуулан ахмад настанууд санал, санаачилга гаргах, шийдвэр гаргах үйл явцад оролцох, олон нийтийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах боломжтой. Тухайлбал, Засгийн газрын “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд байгаль орчныг хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх мод тарих үйл ажиллагаанд нийт 39,000 ахмад настан оролцсон байна.

Хөдөө, хот

8. Засгийн газар (а) хөдөө орон нутаг, алслагдсан бүс нутаг, (б) хот суурин газар, тэр дундаа ядуусын хорооллын ахмад настануудыг дэмжих, ялангуяа тусгаарлах, гадуурхагдах, гадуурхагдах асуудлыг шийдвэрлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн үү? (SDG 9.1.1; SDG 11.1.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол зохих жишээ, өгөгдлөөр дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Монгол Улс хөдөө орон нутаг, алслагдсан бүс нутаг болон хот суурин газар, тэр дундаа гэр хороолол, эмзэг нөхцөлд амьдарч буй ахмад настны нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх, тусгаарлагдах, нийгмээс гадуурхагдах эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр төрийн бодлого, үйлчилгээ, хөтөлбөр хэрэгжүүлж байна.

Хөдөө орон нутаг, алслагдсан бүс нутгийн ахмад настныг дэмжих чиглэлээр нийгмийн халамж, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг орон нутагт хүргэх, ахмад настны хөгжлийн төв, ахмадын байгууллага болон олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжих арга хэмжээ авч байна. Тухайлбал, нийслэлээс 1,000 километр ба түүнээс хол зайд байнга оршин суудаг ахмад настан нийслэлд эмчлүүлэх, шинжилгээ хийлгэх тохиолдолд төрөлжсөн мэргэшлийн болон нэгдсэн эмнэлэг дараалал харгалзахгүй үйлчилж, унааны нэг талын зардлыг жилд нэг удаа нөхөн олгодог.

Мөн алслагдсан багт амьдардаг малчин ахмад настны боловсрол, сургалтын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, нийгмийн тусгаарлагдлыг бууруулах зорилгоор аймгийн Насан туршийн суралцахуйн төвийн багш нар малчны хотонд очиж ажиллаж байна. Боловсролын сайдын 2025 оны А/122 дугаар тушаалаар баталсан “Малчин өрхийн гишүүний боловсрол, сургалтыг дэмжих арга хэмжээ”-г 2025–2028 онд 21 аймагт үе шаттай хэрэгжүүлж байна.

Хот суурин газар, тэр дундаа гэр хороололд амьдардаг ахмад настныг дэмжих чиглэлээр нийгмийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, цахим төрийн үйлчилгээг бие даан авах боломжгүй ахмад настанд биечлэн мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ авахад нь дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Улаанбаатар хотын захын дүүрэг, гэр хорооллын бүсэд амьдардаг орлого багатай болон нийгмээс тусгаарлагдсан ахмад настанд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааг хорооны хөгжлийн танхим, дүүргийн Насан туршийн суралцахуйн төвөөр дамжуулан зохион байгуулж байна.

2025 оны тайланд дурдсанаар, нийслэлийн гэр хороолол ихтэй дүүргүүдэд ахмад настанд зориулсан сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагаа зохион байгуулсан байна. Тухайлбал, Сонгинохайрхан дүүрэгт 13 сургалт, 135 нөлөөллийн үйл ажиллагаа; Баянзүрх дүүрэгт 5 сургалт, 650 нөлөөллийн үйл ажиллагаа; Чингэлтэй дүүрэгт 36 сургалт, 10,700 нөлөөллийн үйл ажиллагаа тус тус зохион байгуулагджээ.

Түүнчлэн амьжиргааны түвшин доогуур, ганц бие ахмад настанд орон сууцны хөлс төлөх болон түлш худалдан авахад жилд нэг удаа мөнгөн тусламж олгох, хүнсний дэмжлэг шаардлагатай ахмад настанд сар бүр хүнсний талон олгох зэрэг арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Ариун цэврийн байгууламжийн нөхцөлийг сайжруулах, ариутгал хийхэд дэмжлэг үзүүлэх, орон гэргүй ахмад настныг өвлийн улиралд үнэ төлбөргүй байрлуулж, халуун хоолоор үйлчлэх, эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах, бичиг баримтжуулах, хаяг тогтоох, байнгын асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах зэрэг дэмжлэг мөн үзүүлдэг.

Боловсрол, сургалт

9. Засгийн газар ахмад настануудын боловсрол, сургалт, дижитал ур чадварын хүртээмжийг дэмжсэн үү? (SDG 4.3.1; SDG 4.4.1; SDG 4.6.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	Байдаг уу?	Жишээ буюу бодлого
9.1 Насан туршдаа суралцах боломж	☒ Тийм ☐ Үгүй	Боловсролын ерөнхий хуулийн 14 дүгээр зүйлд насан туршийн суралцахуйг боловсролын салшгүй, бие даасан тогтолцоо гэж хуульчилсан. Ахмад настны тухай хуулийн 14.3-т ахмад настны хэрэгцээ, сонирхолд үндэслэн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх, шинэ ур чадвар эзэмшүүлэх, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи ашиглах, насан туршийн боловсролын үйлчилгээнд хамруулах бодлого, төсөл, сургалтын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэхээр заасан. 2025 онд Насан туршийн суралцахуйн төвүүдийн сургалтад нийт 17,446 ахмад настан хамрагдсан нь Монгол Улсын нийт ахмад настны 4.3 хувийг эзэлж байна. Мөн Боловсролын сайдын 2025 оны А/122 дугаар тушаалаар баталсан “Малчин өрхийн гишүүний боловсрол, сургалтыг дэмжих арга хэмжээ”-г 2025–2028 онд 21 аймагт үе шаттай хэрэгжүүлж байна. Түүнчлэн 2026 онд ахмад настны цахим ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтын гарын авлага боловсруулж, ахмадын байгууллага болон орон нутгийн байгууллагуудын оролцоотойгоор агуулгыг хэлэлцэн сайжруулсан.
9.2 Ахмад ажилчдын ур чадварыг дээшлүүлэх/дахин дээшлүүлэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад ажилтнуудын ур чадварыг дээшлүүлэх, дахин мэргэшүүлэх сургалтад хамруулах боломжийг дэмжиж байна. Ахмад настны тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэх, шинэ ур чадвар эзэмшүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалтад хамруулах чиглэл тусгагдсан. Мөн ахмад

		настнаар залуу үед амьдрах ухаан, аж ахуй эрхлэх болон бусад чиглэлээр танхимын, зайны болон шавь сургалт явуулахыг дэмждэг. Үйлдвэрлэл, ажлын байранд дахин мэргэшүүлэх үйл ажиллагаа зохион байгуулагддаг бөгөөд ахмад настнууд өөрийн хүсэлтээр насны хязгаарлалтгүйгээр мэргэжил олгох сургалтад хамрагдах боломжтой.
9.3 Ахмад настнуудад зориулсан дижитал бичиг үсгийн боловсрол (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулийн 7.2.13-т ахмад настныг орчин үеийн техник хэрэгсэл ашиглах, сурч хөгжихөд чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжих, зохион байгуулахаар, 14.3-т ахмад настны хэрэгцээ, сонирхолд нийцүүлэн мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи ашиглах, шинэ ур чадвар эзэмшүүлэх, насан туршийн боловсролын үйлчилгээнд хамруулах чиглэлээр бодлого, төсөл, сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэхээр тусгасан. 2026 онд ахмад настны цахим хэрэглээ, мэдээлэл хайх, цахим үйлчилгээ ашиглах мэдлэг, ур чадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Ахмад настны цахим ур чадварын гарын авлага” боловсруулж байна. Гарын авлагад ухаалаг утас, интернет ашиглах, сошиал медиа ба харилцаа, мэдээлэл хайх, цахим аюулгүй байдал ба нууцлал, цахим үйлчилгээ болон аюулгүй гүйлгээний үндсэн агуулгыг тусгасан. 2026 оны 9 дүгээр сард орон нутгийн хөдөлмөр, халамжийн байгууллага болон ахмадын байгууллагуудтай хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, санал авч агуулгыг сайжруулсан. Мөн ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд суурь болон мэргэжлийн ур чадварын сургалттай уялдуулан цахим хэрэглээний сургалт зохион байгуулж байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настанд зориулсан дижитал төхөөрөмж, интернетийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, хот, хөдөөгийн цахим ялгааг бууруулах чиглэлээр цаашид арга хэмжээг өргөжүүлэх шаардлагатай байна.
9.4 Үе хоорондын сургалт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улс 2024 оноос ахмад настны цахим ур чадварыг дээшлүүлэх компани́т ажлыг хэрэгжүүлж, хүүхэд, оюутан, залуучуудыг ахмад настнуудтай холбон харилцан суралцах арга хэлбэрийг туршиж байна. Энэ хүрээнд залуу үе ахмад настанд ухаалаг утас, дижитал технологи, цахим үйлчилгээ ашиглах мэдлэг, ур чадвар эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ ахмад настнууд өөрийн хуримтлуулсан амьдралын туршлага, мэдлэг, ур чадвараа залуу үедээ хуваалцаж байна. Мөн Насан туршийн суралцахуйн төв болон ерөнхий боловсролын сургуулиудыг түшиглэн ахмад настан, залуу үеийг хамарсан харилцан суралцах уулзалт, дугуйлан зохион байгуулж, үе хоорондын харилцаа, ойлголцол, мэдлэг, туршлага солилцоог дэмжиж байна.

Орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал

10. Ахмад настнуудад орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал, нийгмийн хамгааллын дараах схемүүдийн аль нь хэрэгжиж байна вэ? (SDG 1.3.1; SDG 1.a.2; SDG 2.3.2; SDG 8.3.1; SDG 8.10.2; SDG 10.2.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	Байгаа уу?	Тайлбар буюу хамрах хүрээ
10.1 Нийгмийн хамгааллын суурь давхарга (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны нийгмийн хамгааллын суурь давхарга хэсэгчлэн бүрдсэн бөгөөд Нийгмийн халамжийн сангаас олгодог шимтгэлийн бус нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настны асаргааны тэтгэмж, амьжиргааг дэмжих мөнгөн тэтгэмж, хувийн асрамжийн зардал, хөнгөлөлт, тусламж болон насны хишиг зэрэг арга хэмжээгээр хэрэгжиж байна. Ахмад настанд чиглэсэн нийгмийн халамжийн зардал 2025 оны гүйцэтгэлээр 241.7 тэрбум төгрөг, 2026 оны батлагдсан төсөвт 276.7 тэрбум төгрөг, 2027 оны төсвийн төсөлд 289.3 тэрбум төгрөг байхаар тусгагдсан. Энэ нь 2025 оны гүйцэтгэлтэй харьцуулахад 2027 оны төсвийн төсөлд тусгасан зардал ойролцоогоор 19.7 хувиар өсөхөөр байгааг харуулж байна.
10.2 Шимтгэлийн тэтгэвэр ⁶	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн даатгуулагчид шимтгэл төлсөн жил, цалин хөлс болон түүнтэй адилтгах орлогын хэмжээг үндэслэн Нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр олгодог. Шимтгэлийн тэтгэвэр нь ахмад настны орлогын үндсэн эх үүсвэрийн нэг хэвээр байна. 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар нийгмийн даатгалын сангаас 428,483 ахмад настанд өндөр насны тэтгэвэр олгож, нийт 3,760.0 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна. Тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх хүрээнд 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс бүх тэтгэвэр авагчийн тэтгэврийг 6 хувиар нэмэгдүүлж, дундаж тэтгэврийг 848.0 мянган төгрөгт хүргэсэн. Мөн 2026 онд дундаж тэтгэвэр 950.0 мянган төгрөг болж, 2019 онтой харьцуулахад 2.55 дахин нэмэгдсэн байна.
10.3 Шимтгэлийн бус (эсвэл нийгмийн) тэтгэвэр (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн хугацааны шаардлага хангаагүй, өндөр насны тэтгэвэр авах эрх үүсээгүй ахмад настанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн дагуу нийгмийн халамжийн сангаас өндөр насны тэтгэвэр олгодог. Энэхүү тэтгэвэр нь ахмад настны орлогын наад захын баталгааг хангах, ядуурал болон орлогын эрсдэлийг бууруулахад чиглэдэг. 2025 оны байдлаар нийгмийн халамжийн тэтгэврийг 7,972 ахмад настанд олгож, нийт 34.3 тэрбум төгрөг зарцуулсан байна. Тэтгэврийн хэмжээг Засгийн газрын

		шийдвэрээр шинэчлэн тогтоож, 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс нэмэгдүүлсэн хэмжээгээр олгож эхэлсэн.
10.4 Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийн тэтгэврийн тогтолцоо	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад албан журмын нийгмийн даатгалд хамрагдаагүй албан бус хөдөлмөр эрхлэгчид, малчид болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалд хамрагдаж, тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлөх боломжтой. Ингэснээр тэтгэврийн насанд хүрэхэд хуульд заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд өндөр насны тэтгэвэр авах эрх үүснэ. Гэсэн хэдий ч эдгээр бүлгийн сайн дурын даатгалын хамрагдалт харьцангуй бага байна. Иймд шимтгэл төлсөн хугацаанаас үл хамаарах суурь тэтгэврийн тогтолцоог цаашид хэрэгжүүлэх нь албан бус секторт ажиллаж байсан ахмад настнуудын орлогын баталгааг сайжруулах боломжтой.
10.5 Ахмад эмэгтэйчүүдэд зориулсан зорилтот схемүүд	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад эмэгтэйчүүдийн нийгмийн хамгааллыг дэмжих хүрээнд дараах тусгай зохицуулалт, дэмжлэгийг хэрэгжүүлж байна. - Олон хүүхэд төрүүлсэн эхэд: “Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай” хуулийн дагуу дөрөв ба түүнээс дээш хүүхэд төрүүлсэн эхийн өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох насыг 5 жилээр урагшлуулан тооцож, төрүүлсэн хүүхэд бүрээр шимтгэл төлсөн хугацааг 1.5 жилээр нэмэгдүүлэн тооцдог. - Малчин эмэгтэйд: Өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох насыг 5 жилээр урагшлуулж, малчнаар ажилласан хугацааны шаардлагыг эрэгтэй малчнаас 2.5 жилээр богино тооцдог. - Олон хүүхэд төрүүлж өсгөсөн эхэд: “Олон хүүхэд төрүүлж өсгөсөн эхийг урамшуулах тухай” хуулийн дагуу “Алдарт эх”-ийн I, II зэргийн одонтой эхэд жилд нэг удаа 200,000–400,000 төгрөгийн мөнгөн тусламж олгодог.
10.6 Санхүүгийн мэдлэг/хүртээмж	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны санхүүгийн мэдлэгийг тусгайлан дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр хэрэгжээгүй боловч санхүүгийн болон төрийн үйлчилгээ цахимжиж байгаатай холбоотойгоор ахмад настны санхүүгийн болон цахим хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ авч байна. Тухайлбал, НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн дэмжлэгтэй туршилтын төслийн хүрээнд 350 ахмад настанд төрийн үйлчилгээг цахимаар авах сургалт зохион байгуулсан. Мөн насан туршийн суралцахуйн төвүүд амьдрах ухаан, цахим ур чадвар, санхүүгийн боловсрол зэрэг 12 чиглэлээр сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагаа зохион байгуулж байна. Цаашид ахмад настны санхүүгийн мэдлэгийг системтэй дээшлүүлэх, цахим санхүүгийн үйлчилгээний аюулгүй хэрэглээг нэмэгдүүлэх,

		орон нутагт амьдардаг болон цахим ур чадвар сул ахмад настны хүртээмжийг сайжруулах шаардлагатай.
--	--	---

Ядуурал

11.Засгийн газраас ахмад настнуудын ядуурлыг бууруулах, арилгах талаар тодорхой арга хэмжээ авсан уу? (SDG 1.1.1; SDG 1.2.1; SDG 1.2.2; SDG 1.4.1; SDG 1.4.2; SDG 2.1.2)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол гол арга хэмжээ эсвэл үр дүнг өгнө үү:

Монгол Улсын Засгийн газраас ахмад настны амьжиргааг дэмжих, ядуурал болон орлогын эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.

1. Тэтгэвэр, нийгмийн халамж: Нийгмийн даатгалын болон нийгмийн халамжийн сангаас өндөр насны тэтгэвэр олгох, тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх замаар ахмад настны орлогын баталгааг хангаж байна.
2. Зорилтот бүлгийн дэмжлэг: Амьжиргааны түвшин доогуур, ганцаараа амьдардаг ахмад настанд орон сууцны түрээс, түлшний дэмжлэг, хүнсний талон болон бусад тусламж, хөнгөлөлт үзүүлж байна.
3. Хөдөлмөр эрхлэлт, нэмэлт орлого: Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ур чадварыг нь ашиглах, нэмэлт орлогын эх үүсвэр бүрдүүлэх боломжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч байна.
4. Тэтгэврийн даатгалын хамрагдалт: Малчин, хувиараа болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгчдийг нийгмийн даатгалд сайн дурын үндсэн дээр хамруулах замаар ирээдүйн тэтгэврийн эрх үүсгэх боломжийг бүрдүүлсэн.
5. Санхүүгийн хүртээмж: Тэтгэвэр, тэтгэмжийг банкны дансаар авах, цахим санхүүгийн үйлчилгээг ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх, ахмад настны санхүүгийн болон цахим мэдлэгийг дээшлүүлэхэд анхаарч байна.

Тэсвэрлэлт ба онцгой байдал

12. Засгийн газар ахмад настнуудад зориулсан дараах онцгой байдлын бэлэн байдал, тэсвэрлэх арга хэмжээний аль нэгийг хэрэгжүүлсэн үү? (SDG 11.5.1; 13.2.1)

☐ Тийм ☒ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	Байдаг уу?	Жишээ буюу бодлого
12.1 Хямралын үеийн дэмжлэг (жишээ нь, байгалийн гамшиг, мөргөлдөөн)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын Засгийн газраас байгалийн гамшиг, тухайлбал 2023–2024 оны зудын үед гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, гамшигт өртсөн иргэдэд шаардлагатай тусламж, үйлчилгээг шуурхай хүргэх арга хэмжээ хэрэгжүүлсэн. Үүнд хүнс, эм, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, түлш, бэлэн мөнгө зэрэг нэн шаардлагатай дэмжлэг багтсан. Мөн ахмад настанд орон сууцны хөлс, түлшний зардлын дэмжлэг зэрэг нийгмийн халамжийн тусламж, хөнгөлөлт үзүүлж байна. Гэсэн хэдий ч гамшгийн үед ганцаараа амьдардаг, хөдөлгөөний хязгаарлалттай ахмад настныг нүүлгэн шилжүүлэх, түр хамгаалах байраар хангах, эмнэлгийн тусламж болон асаргаа үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг

		хангах асуудлыг цаашид илүү нарийвчлан төлөвлөх шаардлагатай.
12.2 Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгах	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад гамшгаас хамгаалах төлөвлөлт, бэлэн байдлын арга хэмжээнд ахмад настны хэрэгцээ, эмзэг байдлыг харгалзан үзэж, гамшгийн үед шаардлагатай эрүүл мэндийн тусламж, нийгмийн хамгаалал, асаргаа үйлчилгээ, нүүлгэн шилжүүлэлт болон нэн шаардлагатай тусламжийг хүргэх асуудлыг тусган хэрэгжүүлж байна. Мөн гамшиг, онцгой байдлын үед хүний амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах, эрүүл мэндийн үйлчилгээг тэгш, хүртээмжтэй хүргэх эрх зүйн зохицуулалт бий. Цаашид ганцаараа амьдардаг, хөдөлгөөний хязгаарлалттай, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг урьдчилан тодорхойлох, тэдэнд гамшгийн сэрэмжлүүлэг мэдээллийг хүртээмжтэй хүргэх, нүүлгэн шилжүүлэх, түр хамгаалах байр, эм, эмнэлгийн тусламж болон асаргаа үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг хангах зохицуулалтыг гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд илүү нарийвчлан тусгах шаардлагатай.
12.3 Нөхөн сэргээхэд ахмад настнуудын гүйцэтгэх үүргийг хүлээн зөвшөөрөх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настнууд өөрсдийн амьдралын туршлага, мэдлэг, ур чадвараа ашиглан гамшгийн дараах хариу арга хэмжээ, нөхөн сэргээх болон сэргээн босгох үйл ажиллагаанд оролцох боломжтой. Ахмад настны байгууллагууд ч эдгээр үйл ажиллагаанд хувь нэмэр оруулах боломжтой. Гэвч ахмад настнуудын оролцоо, гүйцэтгэх үүргийг гамшгаас хамгаалах болон гамшгийн дараах нөхөн сэргээх төлөвлөгөөнд тусгайлан тодорхойлсон нэгдсэн механизм хараахан бүрдээгүй байна. Иймд ахмад настны байгууллагуудын оролцоог дэмжих, тэдний мэдлэг, туршлагыг гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, хариу арга хэмжээ авах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд ашиглах зохицуулалтыг сайжруулах шаардлагатай.
12.4 Уур амьсгалд дасан зохицох, сааруулах	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, байгаль орчныг хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх чиглэлээр мод тарих, ойжуулалт, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд 39,000 ахмад настан оролцож, мод тарих, байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагаанд хувь нэмэр оруулсан байна. Мөн ахмад настнуудын амьдралын туршлага, байгаль хамгаалах мэдлэгийг үе хооронд дамжуулах боломжийг бүрдүүлж байна. Цаашид уур амьсгалын өөрчлөлт, зуд болон бусад гамшгийн эрсдэлийг бууруулах бодлого, төлөвлөгөөнд ахмад настны хэрэгцээ, санал, оролцоог илүү тодорхой тусгах, эрт

		сэрэмжлүүлэг, нүүлгэн шилжүүлэлт, нийгмийн хамгааллын хариу арга хэмжээг ахмад настанд хүртээмжтэй болгох шаардлагатай.
--	--	---

II хэсгийн ерөнхий өөрийн үнэлгээ – Ахмад настан ба хөгжил

13. Энэ хэсэгт өгсөн хариултуудад үндэслэн I тэргүүлэх чиглэл: Ахмад настан ба хөгжил гэсэн бодлогын хэрэгжилтийг өөрөө үнэлнэ үү.

- Нэгийг нь сонгоно уу.
- ☐ 0 – Үндэсний хүчин чармайлт байхгүй
 - ☐ 1 – Хэсэгчилсэн буюу туршилтын санаачилга
 - ☐ 2 – Хязгаарлагдмал хүрээтэй бодлого/хөтөлбөрүүд
 - ☒ 3 – Их хэмжээний хамрах хүрээтэй зохицуулалттай хүчин чармайлт
 - ☐ 4 – Эерэг үр дүнд хүрсэн салбар даяар цогц, хүртээмжтэй бодлого/хөтөлбөр

Энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд сайн туршлага

14. Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд Засгийн газраас сайн туршлага хэрэгжүүлсэн үү?

- ☒ Тийм ☐ Үгүй

14.1 Хэрэв "Тийм" бол сайн туршлага(ууд)-ыг өгч, дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу. Боломжтой бол дараах мэдээллийг оруулна уу.

(Хэрэв танай улсад энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн дагуу тайлагнах нэгээс олон сайн туршлага байгаа бол доорх хүснэгтийг хуулбарлаж, сайн туршлага бүрт тусдаа бичлэг бөглөнө үү)

a. Сайн туршлага (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	Ахмад настны идэвхтэй насжилт, нийгмийн оролцоог дэмжих төвийн үйл ажиллагаа
b. Юуг хэрэгжүүлсэн бэ? (Бодлого, хөтөлбөр, санаачилгын товч тодорхойлолт)	Азийн хөгжлийн банкны техникийн туслалцааны хүрээнд 2020–2024 онд Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүрэг, Дархан-Уул аймаг, Сэлэнгэ аймгийн Мандал суманд ахмад настны идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвийн загварыг туршин хэрэгжүүлсэн. Тус төвүүдээр дамжуулан ахмад настны нийгмийн оролцоо, эрүүл амьдралын хэв маяг, биеийн идэвх, хоол тэжээл, зөвлөгөө, цахим ур чадварыг дэмжих чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулсан.
c. Хэрэгжүүлсэн он (Сайн туршлагыг эхлүүлсэн он)	2020-2024
d. Хэн оролцсон бэ? (Гол оролцогчид - жишээ нь, яам, агентлаг, иргэний нийгэм, ахмад настууд)	• Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам; • Азийн хөгжлийн банк; • Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн хэрэгжүүлэгч байгууллага; • Дархан-Уул аймгийн Ахмадын хөгжлийн төв; • Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэг; • Ахмад настууд болон үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд.
e. Гол зорилтот ашиг хүртэгчид хэн байсан бэ? (Тодорхой бүлгүүдийг тодорхойлох)	Ахмад настууд, ялангуяа нийгэм, олон нийтийн амьдралд идэвхтэй оролцох, эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжүүлэх, зөвлөгөө авах, цахим ур чадвараа хөгжүүлэх хэрэгцээтэй ахмад настууд.
f. Юу нь үүнийг "сайн туршлага" болгодог вэ? (Үр дүн, нөлөөлөл, сурсан сургамж эсвэл амжилтын хүчин зүйлүүд)	Энэхүү туршлага нь ахмад настны нийгмийн оролцоо, эрүүл идэвхтэй амьдрал, биеийн хөдөлгөөн, зөв хооллолт, зөвлөгөө болон цахим ур чадварыг нэг дор дэмжсэнээрээ ач холбогдолтой. Мөн олон нийтэд түшиглэсэн үйлчилгээний загварыг гурван өөр байршилд туршин хэрэгжүүлж, ахмад

	настны хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээний хэлбэрийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн. Энэхүү туршлагаас ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээг эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, олон нийтийн оролцоотой уялдуулах шаардлага харагдаж байна.
g. Нэмэлт баримт бичиг (хавсаргасан тохиолдолд баримт бичгийг өгнө үү)	Азийн хөгжлийн банкны техникийн туслалцааны хүрээнд хэрэгжүүлсэн ахмад настны идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвийн туршилтын төслийн тайлан, хэрэгжилтийн баримт бичиг, үйл ажиллагааны тайлан.
h. Холбоосууд (хэрэв хавсаргасан бол гипер холбоос эсвэл файлын нэр оруулна уу)	Азийн хөгжлийн банкны албан ёсны цахим хуудас: https://www.adb.org/

III. МНОУУА-НЫ ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ II: АХМАД НАСТНЫ ЭРҮҮЛ МЭНД САЙН САЙХАН БАЙДЛЫГ ДЭМЖИХ НЬ

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд: (a) хууль тогтоомж, бодлого ба/эсвэл үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний нэр; (b) түүний цаг хугацаа; (c) түүний үндсэн элементүүд; ба (d) түүний гол ололт амжилтууд. Боломжтой бол холбогдох баримт бичгийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл болон холбоосыг оруулна уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу:

a. Үндсэн хариуцсан яам: Эрүүл мэндийн яам

b. Хамтран ажиллах:

Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар

Хүн ам, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сургалт, судалгааны хүрээлэн

Монголын ахмадын холбоо

Геронтологийн үндэсний төв

(Энэ хэсгийг бөглөхөд зөвлөлдсөн/зохицуулсан яам/агентлагуудын жагсаалтыг оруулна уу)

Эрүүл мэндийг дэмжих, сайн сайхан байдал

15. Засгийн газар амьдралын туршид эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг дэмжих, тэр дундаа идэвхтэй, эрүүл насжилтыг дэмжих бодлого, хөтөлбөр боловсруулсан уу?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	Байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
15.1 Эрүүл мэндийг дэмжих, идэвхтэй насжилт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл, идэвхтэй насжилтыг дэмжих чиглэлээр бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлж байна.

		Тухайлбал, Засгийн газрын 2024–2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн хөгжлийн болон нийгмийн үйлчилгээг үзүүлж, идэвхтэй насжилтыг дэмжих зорилтыг тусгасан. Мөн Эрүүл мэндийн сайд, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2025 оны А/366, А/191 дүгээр хамтарсан тушаалаар “Эрүүл настан, идэвхтэй насжилтыг дэмжих арга хэмжээний 2025–2028 оны төлөвлөгөө”-г батлан хэрэгжүүлж байна. Уг төлөвлөгөөг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нар эрүүл мэнд, халамжийн байгууллага болон ахмадын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх үүргийг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд аймгийн Засаг дарга нартай байгуулсан гэрээнд тусгайлан оруулсан нь үндэсний бодлогыг орон нутгийн түвшинд буулгах механизм бүрдсэнийг харуулж байна. Энэ хүрээнд «Идэвхтэй насжилт – дасгал хөдөлгөөн» аяныг зохион байгуулж, аймаг, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар, ахмадын хороо, зөвлөл хамтран дасгал хөдөлгөөн хийх долоо хоногийн өдөр, цаг, байршлын хуваарь гаргах, мэдээллийг бүх сувгаар хүргэх, эрүүл зөв хооллолтын зөвлөгөө өгөх, сайн туршлагыг урамшуулах ажлыг тогтмолжуулахаар чиглэл өгсөн бөгөөд энэ нь идэвхтэй насжилтыг зөвхөн эрүүл мэндийн бус нийгмийн оролцоо, урьдчилан сэргийлэлт, бие даасан амьдралтай холбосон ач холбогдолтой юм. Түүнчлэн 2026–2028 оны төлөвлөгөөнд идэвхтэй насжилтын төвийн үйлчилгээг хөгжүүлж, цогц үнэлгээнд хамрагдсан ахмадыг эдгээр төвийн үйлчилгээнд холбох арга хэмжээ тусгагдсан. Төлөвлөгөөний хүрээнд эрүүл мэндийн тусламж, асаргаа, сувилгаа болон нийгмийн халамжийн үйлчилгээг уялдуулах, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, ахмад настны бие бялдар, сэтгэл зүйн сайн сайхан байдал, нийгмийн оролцоог дэмжихэд чиглэж байна. Мөн аймаг, нийслэлийн түвшинд холбогдох эрүүл мэнд, халамжийн болон ахмадын байгууллагууд хамтран хэрэгжүүлэх зохицуулалт бүрдүүлсэн.
15.2 Хоол тэжээл, хүнсний хүртээмж	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны хоол тэжээлийн байдлыг анхан шатны хяналтын үзлэг болон цогц үнэлгээгээр тогтмол үнэлдэг бөгөөд 2025 онд хяналтад хамрагдсан 356,151 ахмадын 5.8 хувь нь тураалтай, 68.7 хувь нь хэвийн, 18.9 хувь нь илүүдэл жинтэй, 6.5 хувь нь таргалалттай байсан нь ахмад настны дөрөвний нэг орчим нь (25.4%) илүүдэл жин эсвэл таргалалттай, харин 5.8 хувь нь тураалтай буюу хоол тэжээлийн дутагдлын эрсдэлтэй гэсэн давхар ачааллыг илтгэж байна. Эрүүл зөв хооллолтын зөвлөгөөг идэвхтэй насжилтын аянд тусгасан хэдий ч ахмад настны, ялангуяа ганц бие амьдардаг, бага орлоготой, хөдөө орон нутгийн ахмадын хүнсний хүртээмжийг дэмжих тусгай хөтөлбөр одоогоор хэрэгжээгүй байна.
15.3 Ахмад настнуудын дунд мансууруулах бодис хэрэглэхээс урьдчилан сэргийлэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээтэй холбоотой сэтгэцийн эмгэгээс

	урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, Эрүүл мэндийн сайдын 2024 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдрийн А/148 дугаар тушаалаар “Сэтгэцийн эрүүл мэнд” арга хэмжээний 2024–2027 оны төлөвлөгөө батлагдсан. Тус төлөвлөгөөнд мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээтэй холбоотой эмгэгийг эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх, сэргээн засах арга хэмжээг тусгасан. Гэхдээ эдгээр арга хэмжээ нь ахмад настанд тусгайлан чиглээгүй бөгөөд нийт хүн амд хамаарах тул ахмад настнууд хамрагдах боломжтой. Ахмад настны мансууруулах бодис, архи, тамхи болон эмийн зохисгүй хэрэглээнээс урьдчилан сэргийлэх тусгай хөтөлбөр хэрэгжиж буй талаар мэдээлэл байхгүй байна. Иймд ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх арга хэмжээг цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай.
--	--

Эрүүл мэндийн тогтолцооны интеграцлал ба бүх нийтийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмж

16. Ахмад настны хэрэгцээг үндэсний эрүүл мэндийн бодлого, үйлчилгээнд тусгаж, бүх нийтийн хүртээмжийг хангасан уу? (SDG 3.8.1; SDG 3.8.2; SDG 3.b.3)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	Байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
16.1 Насжилтын асуудлыг эрүүл мэндийн үндэсний бодлогод тусгах	☒ Тийм ☐ Үгүй	Хүн амын насжилтын асуудал үндэсний эрүүл мэндийн бодлогод тусгагдсан бөгөөд Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор батлагдсан «Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө»-ний гуравдугаар зорилт болох «Ахмад настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах» хүрээнд 12 арга хэмжээ төлөвлөгдсөн байна. Эдгээр арга хэмжээнд настны судлалын мэргэжсэн үзлэг хийх, бие даах чадвар алдагдсан ахмад настанд анхан шатны тусламжийн хүртээмжийг сайжруулж гэрийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх, ахмад настныг цогц үнэлгээнд хамруулж идэвхтэй насжилтын төвийн үйлчилгээнд холбох, эрүүл мэндийн боловсрол олгох, кейс менежментэд эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын байгууллагууд хамтран ажиллах зэрэг чиглэл багтсан нь бодлогын төвлөрөл эмнэлэгт ирсэн ахмадыг эмчлэхээс эрт илрүүлэлт, цогц үнэлгээ, гэр болон олон нийтэд түшиглэсэн тусламж, бие даах чадварыг хадгалах тал руу шилжиж буйг харуулж байна. Мөн Ахмад настны тухай хуульд 2024 онд орсон нэмэлт, өөрчлөлт болон Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Эрүүл мэндийн яамны хамтран баталсан дөрвөн хамтарсан тушаал нь ахмад настны эрүүл

		мэнд, нийгмийн үйлчилгээг уялдуулах эрх зүйн суурийг бүрдүүлж байна.
16.2 Анхан шатны болон хоёрдогч тусламж үйлчилгээний бүх нийтийн хүртээмж	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настанд үзүүлж буй анхан шатны болон лавлагаа шатлалын тусламж, үйлчилгээний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд эрчимтэй нэмэгдсэн бөгөөд 2022 онд 414,098 ахмад нийт 6,155,261 удаагийн тусламж (нэг хүнд дунджаар 14.9) авч байсан бол 2025 онд 415,336 ахмад 9,540,210 удаагийн тусламж (нэг хүнд дунджаар 23.0) авсан байна. Ялангуяа анхан шатны тусламж, үйлчилгээний тохиолдол 2022 оны 653 мянгаас 2025 онд 2.6 сая болж ойролцоогоор дөрөв дахин өссөн бол 2025 онд лавлагаа шатлалын тусламж 2.0 сая орчим, хөнгөлөлттэй эмийн үйлчилгээ 2.2 сая орчим тохиолдол байсан. Гэвч үйлчилгээний тоо нэмэгдсэн нь хүртээмж, чанар тэгш сайжирсан гэсэн үг биш бөгөөд үүнийг 2022 оны 5 дугаар сараас 2025 оны 9 дүгээр сарыг хүртэлх эрт илрүүлэг үзлэгийн өссөн дүн тодорхой харуулж байна: 61 ба түүнээс дээш насны хамрагдвал зохих 261,674 иргэний 148,650 буюу 56.8 хувь нь хамрагдсан бөгөөд Улаанбаатар хотод энэ үзүүлэлт 78.7 хувь байхад аймгуудад ердөө 37.0 хувь байгаа нь хот, хөдөөгийн хүртээмжийн ялгаа хоёр дахин их байгааг илтгэж байна. Түүнчлэн эрэгтэйчүүдийн хамрагдалт (52.5%) эмэгтэйчүүдийнхээс (59.7%) доогуур байгаа нь дундаж наслалт богино эрэгтэйчүүдэд урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг илүү зорилтот байдлаар хүргэх шаардлагатайг харуулж байна.
16.3 Эрүүл мэндийн даатгалын хамралт (жишээ нь, хүн амын даатгал/тэтгэмжийн даатгал/санхүүгийн даатгал)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настныг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ авах үед хамтын төлбөрөөс бүрэн чөлөөлж, холбогдох зардлыг Эрүүл мэндийн даатгалын сан 100 хувь хариуцдаг нь ахмад настны санхүүгийн хамгааллын хувьд томоохон ахиц бөгөөд 2025 онд амбулатори, диализ, өдрийн эмчилгээ, сэргээн засах, уламжлалт анагаах ухаан, хөнгөвчлөх, хэвтүүлэн эмчлэх болон яаралтай тусламжийн давхардсан тоогоор 2,355,900 тохиолдолд Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас 431.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгосон байна. Үүнээс гадна анхан шатны байгууллагын ахмад настны цогц үнэлгээний санхүүжилтийг 61–74 нас болон 75-аас дээш насны бүлгээр ялгаж тооцох болсноор нэг иргэнд ногдох санхүүжилтийг 30–70 хувиар нэмэгдүүлсэн бөгөөд энэ нь насжилтын түвшин нэмэгдэх тусам тусламжийн хэрэгцээ өсдөгийг санхүүжилтийн тогтолцоонд тусгасан чухал шийдэл юм. Гэвч албан бус төлбөр, ЭМД-аар хамрагдаагүй эм, тусламжийн зардал зэрэг халааснаас гарах зардлыг ахмад настны түвшинд хэмжсэн мэдээлэл байхгүй тул санхүүгийн хамгааллын бодит түвшинг бүрэн үнэлэх боломжгүй байна.

16.4 Эрүүл мэндийн тогтолцооны загвар гаргалт дах ахмад настны оролцоо	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны оролцоо хязгаарлагдмал түвшинд хангагдаж байгаа бөгөөд 2026 онд зургаан удаагийн «Ахмад настны чуулган»-аар нийт 1,700 ахмад настанд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний бодлого, хэрэгжилтийг танилцуулж, орон нутагт ахмадын хороо, зөвлөлүүд идэвхтэй насжилтын аяны төлөвлөлт, зохион байгуулалтад оролцож байна. Гэсэн хэдий ч эдгээр нь голчлон мэдээлэл түгээх, зөвлөлдөх шинжтэй бөгөөд ахмад настан эрүүл мэндийн үйлчилгээний загвар, төлөвлөлт, чанарын үнэлгээнд шийдвэр гаргах түвшинд оролцох албан ёсны механизм тодорхойгүй байгаа тул Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын зөвлөмжийн дагуу ахмад настныг үйлчилгээ хүртэгч төдий бус эрх эдлэгч гэж хүлээн зөвшөөрч, бодлогын мөчлөгийн бүх шатанд оролцуулах шаардлагатай.
16.5 Эрүүл мэндийн дижитал технологийн хэрэглээ	☒ Тийм ☐ Үгүй	E-Mongolia системээр дамжуулан иргэд эрүүл мэндийн шинжилгээний хариу харах, дархлаажуулалтын болон эрүүл мэндийн даатгалын мэдээлэл авах, эмнэлгийн цаг захиалах зэрэг үйлчилгээг цахимаар авах боломжтой. Харин Ахмад настанд чиглэсэн эрүүл мэндийн дижитал технологи, тухайлбал цахим жор, зайн үзлэг, гэрийн хяналтын технологийн хэрэглээний талаарх мэдээлэл хавсаргасан эх сурвалжид тусгагдаагүй бөгөөд Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын судалгаагаар ахмад настны 69 хувь нь төрийн цахим үйлчилгээ авах хэрэгцээтэй хэдий ч цахим ур чадвар, вэб болон аппликэйшний хүртээмж хангалтгүй байгаа нь эрүүл мэндийн үйлчилгээг цахимжуулахдаа цахим бус болон туслалцаатай хувилбарыг заавал хадгалах шаардлагатайг харуулж байна.

Урт хугацааны тусламж үйлчилгээ (УХТҮ)

17.Засгийн газар ахмад настныурт хугацааны тусламж үйлчилгээний арга хэмжээ/тогтолцоог хэрэгжүүлсэн эсвэл дэмжсэн үү? (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Авах арга хэмжээний чиглэл	Байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
17.1 Албан ёсны УХТҮ үйлчилгээ (хэрэв "тийм" бол ямар төрлийн LTC байдаг вэ? Жишээлбэл, байгууллагын тусламж үйлчилгээ, гэрээр үзүүлэх тусламж үйлчилгээ, олон нийтэд түшиглэсэн үйлчилгээ, түр амрах тусламж үйлчилгээ)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ хэсэгчлэн хөгжиж буй бөгөөд одоогоор асрамжийн газрын байгууллагын асаргаа, асаргааны хувилбарт үйлчилгээ (өдрийн, түр болон гэрийн асаргаа), эмнэлэгт ирэх боломжгүй ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд гэрээр үзүүлэх цогц тусламж, өдрийн эмчилгээ, архаг үеийн болон дагнасан сэргээн засах тусламж, хөнгөвчлөх тусламж, идэвхтэй насжилтын төвийн үйлчилгээ зэрэг олон хэлбэрийн үйлчилгээ хэрэгжиж байна. Эдгээр үйлчилгээг санхүүжүүлэхийн тулд Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас тохиолдолд суурилсан

		төлбөрийг тогтоосон бөгөөд өдрийн эмчилгээ болон өдрийн уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээнд тус бүр 150,000 төгрөг, архаг үеийн сэргээн засах тусламжид 80,000 төгрөг, дагнасан сэргээн засах тусламжид 100,000 төгрөг, хөнгөвчлөх тусламжид 150,000 төгрөг, гэрээр үзүүлэх цогц тусламжид 100,000 төгрөгийн төлбөр тогтоосон нь эмнэлэгт хэвтүүлэхэд төвлөрсөн загвараас гадна гэр, олон нийтэд түшиглэсэн тусламжийг санхүүжүүлэх боломжийг нээж байна. 2026 онд ахмад настны цогц үнэлгээнд үндэслэн тохирсон тусламж, үйлчилгээ үзүүлж буй 69 байгууллагын 40 нь төрийн, 29 нь асаргааны хувилбарт үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага байгаа нь төр бүх үйлчилгээг дангаар хүргэх бус хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн оролцоонд тулгуурласан олон хувилбарт тогтолцоо руу шилжих суурь тавигдаж буйг харуулж байна. Мөн Хан-Уул дүүргийн 21 дүгээр хороонд 2,999.6 м² талбайтай, зургаан давхар Геронтологийн үндэсний төвийн шинэ барилга баригдаж, урт хугацааны сэргээн засах 36 ортой тасаг байрлуулан 2026 оны 10 дугаар сарын 1-нд нээхээр төлөвлөсөн бөгөөд уг төв нь тусламж, сургалт, судалгааг нэгтгэсэн үндэсний цогц төв болох юм. 2026–2028 оны төлөвлөгөөний «Ахмад настны урт хугацааны тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх» дөрөвдүгээр зорилт нь 17 арга хэмжээтэй буюу нийт 54 арга хэмжээний хамгийн их хувийг эзэлж байгаа нь урт хугацааны тусламж бодлогын төв асуудал болж буйг илтгэх хэдий ч Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын онцолсноор үйлчилгээ хууль, журамд бий болсон нь орон нутагт үйлчилгээ үзүүлэгч, санхүүжилт, мэдээлэл хүрэлцэхгүй бол ахмад настанд бодитоор хүрч байна гэсэн үг биш тул хүртээмж, боломжийн үнэ, чанарыг хамтад нь хэмжих шаардлагатай.
17.2 Эрүүл мэнд, нийгмийн тусламж үйлчилгээний хамтын ажиллагаа/зохицуулалт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Эрүүл мэнд, нийгмийн тусламж, үйлчилгээний уялдааг хангах эрх зүйн болон зохион байгуулалтын механизм бүрдэж эхэлсэн бөгөөд Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Эрүүл мэндийн яам хамтран дөрвөн хамтарсан тушаал баталж, ахмад настны цогц үнэлгээ, эрүүл мэндийн болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний уялдаа холбоог зохицуулсан байна. Мөн «Ахмад настанд цогц тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхэд мэргэжлийн удирдлагаар хангах журам»-ын дагуу орон нутагт мэргэжлийн хамтарсан баг ажиллаж, кейс менежментэд эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын болон бусад байгууллага хамтран цогц үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлийг 2026–2028 оны төлөвлөгөөнд тусгасан. Гэсэн хэдий ч хоёр салбарын тусламж, үйлчилгээний тогтолцоо зарим чиглэлд давхардсан, зарим хэсэгт салангид хэвээр байгаа бөгөөд нэг ахмад настны хэрэгцээг бүхэлд нь хэн үнэлж, аль үйлчилгээнд холбож, үр дүнг хэн хянаж байгаа нь тодорхой бус байгаа тул ахмад настны

		хэрэгцээ, сонголтод нийцсэн тусламжийн замнал (care pathway)-ыг тодорхойлж, мэдээллийн нэгдсэн солилцоог бий болгох нь дараагийн шатны гол зорилт юм.
17.3 УХТУ-ний санхүүжилтийн механизм (жишээ нь, даатгал, татаас)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний санхүүжилт олон эх үүсвэрт хуваагдмал байдлаар хэрэгжиж байгаа бөгөөд Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас гэрийн, өдрийн, сэргээн засах, хөнгөвчлөх тусламжийг тохиолдолд суурилсан төлбөрөөр санхүүжүүлэхийн зэрэгцээ Нийгмийн халамжийн сангаас байнгын асаргаа шаардлагатай ахмадын асаргааны тэтгэмж, хувийн асрамжийн зардлыг олгож байна. Ахмад настны хэрэгцээ, бие даах чадварт суурилсан цогц үнэлгээ хийж, тохирсон тусламж, үйлчилгээ хүргэх ажилд 2025 онд 2.2 тэрбум төгрөг зарцуулж 68,457 ахмадыг хамруулсан бөгөөд энэ төсвийг 2026 онд 3.5 тэрбум, 2027 онд 4.5 тэрбум төгрөг болгон нэмэгдүүлэхээр төлөвлөсөн нь хоёр жилийн дотор хоёр дахин өсөх хэдий ч нэг ахмадад ногдох зардал (2025 онд ойролцоогоор 32 мянган төгрөг) урт хугацааны асаргааны бодит өртөгтэй харьцуулахад бага хэвээр байна. Урт хугацааны асаргааны даатгал одоогоор хэрэгжээгүй байгаа бөгөөд УИХ-ын 2024 оны 37 дугаар тогтоолын 1 дүгээр зүйлийн 4/в-д ахмад настан, хүүхэд, байнгын хэвтрийн өвчтэй хүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асрах үйлчилгээг даатгалын зарчмаар санхүүжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх чиглэлийг Засгийн газарт өгсөн нь тогтвортой санхүүжилтийн механизм бий болгох бодлогын эхлэл юм. Ахмад настны тоо 2050 онд бараг нэг сая орчим хүрэх төсөөлөлтэй уялдуулан урт хугацааны тусламжийн тогтвортой санхүүжилтийн стратеги боловсруулах, Азийн хөгжлийн банк зэрэг хөгжлийн түншүүдийн дэмжлэгийг ашиглах шаардлагатай.
17.4 Ахмад настны эмгэг/геронтологийн чиглэлээрх ажиллах хүчний сургалт (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тусламж, үйлчилгээ үзүүлж буй мэргэжилтнүүдийн чадавхыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Эрүүл мэндийн яам, Геронтологийн үндэсний төвөөс «Ахмад настны цогц тусламж, үйлчилгээ» сургалтыг тогтмол зохион байгуулж, 2025 онд 1,610, 2026 онд 581 эмч, мэргэжилтнийг хамруулсан байна. Гэвч мэргэшсэн хүний нөөцийн хомсдол тогтолцооны хамгийн том сорилтуудын нэг хэвээр байгаа бөгөөд ажлын байрандаа мэргэшлээрээ ажиллаж буй настны эмчийн тоо 2023 онд 26, 2024 онд 26, 2025 онд 27 буюу нийт 12,296 хүний их эмчийн 0.2 хувийг эзэлж, ойролцоогоор 16 мянган ахмад настанд нэг настны эмч ногдож байна. 2025 оны байдлаар 21 аймгийн долоод (Говь-Алтай, Дундговь, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Хөвсгөл) настны эмч огт ажиллахгүй байгаа бөгөөд хөнгөвчлөх тусламжийн эмчийн тоо 2023 оны 56-аас 2025 онд 33 болж буурсан нь хүн ам насжихын хэрээр хэрэгцээ өсөж буй хөнгөвчлөх тусламжийн

		чадавх эсрэгээрээ суларч байгааг харуулж байна (ЭМТ-401.3). Үүнээс гадна мэргэжлийн асаргааны ажилтан, эрүүл мэнд болон нийгмийн салбарын мэргэшсэн ажилтан, гэр бүлийн албан бус асран хамгаалагчийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх тогтолцоо хараахан бүрдээгүй тул зөвхөн эмч, сувилагч төдийгүй асаргааны бүх шатны хүний нөөцийн үндэсний төлөвлөлт шаардлагатай байна.
17.5 УХТҮ-ний системийн загвар гаргалт дах ахмад настны оролцоо	☐ Тийм ☒ Үгүй	Урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний тогтолцооны загвар гаргалт, төлөвлөлтөд ахмад настныг оролцуулах албан ёсны механизм одоогоор тодорхойгүй байгаа бөгөөд Хүний эрхийн Үндэсний Комисс үйлчилгээний төлөвлөлт, хэрэгжилт, үнэлгээнд ахмад настны өөрийн оролцоог хангах нь «халамж хүртэгч»-ээс «эрх эдлэгч» гэсэн хандлагад шилжих гол нөхцөл гэж онцолсон. 2026 онд Монгол Улсын ахмад настанд үзүүлж буй эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын тусламж, үйлчилгээний чадавхыг үнэлэх судалгаа хийгдэж байгаа нь ахмад настан, асран хамгаалагчдын санал, туршлагыг тогтолцооны дизайнд тусгах боломжийг бүрдүүлэх тул энэ үнэлгээнд ахмадын байгууллагуудыг идэвхтэй оролцуулах нь зүйтэй.

Чанарын стандарт, зохицуулалт, тусламж үйлчилгээний хүртээмж, эрх

18. Засгийн газар тусламж үйлчилгээний чанар, насаар ялгаварлан гадуурхалт, зохицуулалтын асуудлыг шийдвэрлэсэн үү?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	Байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
18.1 Чанарын стандарт, хяналт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Тусламж, үйлчилгээний чанарын стандарт, хяналтын тогтолцоо шинэчлэгдэж буй шатанд байгаа бөгөөд «Ахмад настны цогц үнэлгээний журам», байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний өвчин, гэмтлийн жагсаалт болон тэднийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг шинэчлэх ажил хийгдэж байна. Мөн 2026–2028 оны төлөвлөгөөнд идэвхтэй насжилтын төв, асрамжийн газрын үйл ажиллагаанд хяналт, үнэлгээ хийх арга хэмжээ тусгагдсан бөгөөд ЭМЯ, Геронтологийн үндэсний төв 2026 онд 4 дүүрэг, 4 аймгийн ахмадын хөгжлийн төвийн үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцсан байна. Цаашид хувийн хэвшлийн үйлчилгээ үзүүлэгчийн оролцоо нэмэгдэхийн хэрээр үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдлыг баталгаажуулах тусгай зөвшөөрөл, итгэмжлэл, тогтмол хяналтын тогтолцоог бэхжүүлэх нь зайлшгүй шаардлагатай.
18.2 Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд насаар ялгаварлан гадуурхах	☒ Тийм ☐ Үгүй	Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд насаар ялгаварлан гадуурхахтай тэмцэх тусгай хөтөлбөр байхгүй хэдий ч Хүний эрхийн Үндэсний Комисс ахмад

		настны эрхийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, 2021 оноос 2026 оны 6 дугаар сар хүртэл Комиссын гишүүний санаачилгаар 18 хяналт шалгалт явуулж, 11 шаардлага, 14 зөвлөмж хүргүүлсэн бөгөөд эдгээрийн хэрэгжилт 90 орчим хувьтай байна. Сүүлийн гурван жилд ахмад настны эрхтэй холбоотой 16 гомдол, мэдээллийг шалган шийдвэрлэсэн бөгөөд гомдлын агуулга нь тэтгэвэр, тэтгэмж, насаар ялгаварлан гадуурхалт, нийгмийн халамж, тусламж үйлчилгээ, сүүлийн үед цахим ялгаварлан гадуурхалттай холбоотой байна. Эрүүл мэндийн тусламжид насаар ялгаварлах байдлыг (тухайлбал, эмчилгээний шийдвэрт насыг дангаар шалгуур болгох) хэмжих үзүүлэлт одоогоор байхгүй байна.
18.3 Тусламж үйлчилгээний зохицуулалтын механизм (эрүүл мэнд, нийгмийн халамж)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн тусламжийг уялдуулах механизм бүрдэж эхэлсэн бөгөөд ГБХНХЯ, ЭМЯ-ны дөрвөн хамтарсан тушаалын хүрээнд цогц үнэлгээний үр дүнгээр ахмад настныг эрүүл, идэвхтэй; бага зэргийн тусламж шаардлагатай; бие даах чадвар хязгаарлагдсан гэсэн гурван түвшинд ангилж, эрүүл, идэвхтэй ахмадад идэвхтэй насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, сайн дурын ажлыг дэмжих, тусламж шаардлагатай ахмадад кейс менежмент, асаргааны тэтгэмж, хувилбарт үйлчилгээ үзүүлэх, бүх ахмадад тэтгэвэр, халамж, хүчирхийллээс хамгаалах, эрүүл мэндийн тусламж үзүүлэх шаталсан тогтолцоог зурагласан байна. Хэрэгжилтийн хариуцлагыг хангах үүднээс 2026–2028 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг холбогдох Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нар жил бүрийн I улиралд ГБХНХЯ-нд ирүүлж, ГБХНХЯ-ны сайд II улиралд Засгийн газарт нэгтгэн танилцуулах, шаардлагатай хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгах зохицуулалт тогтоосон.

Сэтгэцийн эрүүл мэнд ба деменц

19. Засгийн газар деменц болон бусад сэтгэц, нийгмийн хөгжлийн бэрхшээлтэй холбоотой ахмад настнуудад үзүүлэх эрүүл мэндийн үйлчилгээг сайжруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн үү? (SDG 3.4.2)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол зохих мэдээллээр дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Деменцийн талаарх үндэсний тусгай төлөвлөгөө, стратеги одоогоор батлагдаагүй хэдий ч ахмад настны танин мэдэхүйн чадварыг анхан шатны хяналтын үзлэг болон цогц үнэлгээгээр үнэлдэг болсон бөгөөд 2025 онд хяналтад хамрагдсан 356,151 ахмадын 84.4 хувь нь танин мэдэхүйн хувьд хэвийн, 12.6 хувь нь бага зэрэг, 3.0 хувь нь их хэмжээгээр буурсан, 0.9 хувь (3,075) нь сэтгэц, зан төрхийн эмгэгтэй, 1.8 хувь (6,467) нь насны доройтолтой гэж бүртгэгдсэн байна.

Эрүүл мэндийн байгууллагад бүртгэгдсэн сэтгэц, зан төрхийн эмгэгийн тохиолдол (эмэгтэй 60+, эрэгтэй 65+) 2023 онд 3,947 байсан бол 2025 онд 6,090 болж 54 хувиар өссөн бөгөөд мөн хугацаанд сэтгэцийн эмчийн тоо 184-өөс 208 болж нэмэгдсэн нь энэ чиглэлийн хэрэгцээ, илрүүлэлт аль аль нь нэмэгдэж буйг харуулж байна.

Гэсэн хэдий ч цогц үнэлгээгээр ахмадын 15.6 хувьд танин мэдэхүйн бууралт илэрч байхад сэтгэц, зан төрхийн эмгэгийн оноштой бүртгэгдсэн нь 0.9 хувь байгаа нь деменцийн оношлогоо, лавлагаа, бүртгэлийн томоохон цоорхой байгааг илтгэж байгаа тул деменцийг эрт оношлох, асран хамгаалагчийг дэмжих, тусламжийн замналыг тодорхойлсон үндэсний төлөвлөгөө боловсруулах шаардлагатай байна.

20. Засгийн газар ахмад настнууд болон/эсвэл эрсдэлт бүлгийн хүн амын дунд деменц болон бусад сэтгэц, нийгмийн хөгжлийн бэрхшээлийн эрсдэлийг үнэлэх зорилгоор амьдралын туршид урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх санаачилга гаргасан уу? (SDG 3.4; SDG 3.8.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол жишээ, зорилтот насны бүлэг, хэрэгжилтийн цар хүрээ, боломжтой өгөгдөл, үр дүнг зохих ёсоор тайлбарлана уу:

Амьдралын туршид урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх хоёр гол санаачилга хэрэгжиж байгаа бөгөөд эхнийх нь 2022 оны 5 дугаар сараас эхэлсэн эрт илрүүлэг үзлэг бөгөөд 61 ба түүнээс дээш насны хамрагдвал зохих 261,674 иргэний 148,650 буюу 56.8 хувийг 2025 оны 9 дүгээр сарын 25-ны байдлаар хамруулсан, хоёр дахь нь анхан шатны байгууллагаар хийгдэж буй ахмад настны цогц үнэлгээ бөгөөд 2025 онд 72,457 ахмадыг (нийт ахмад настны 16 орчим хувь) хамруулсан, танин мэдэхүйн үнэлгээг агуулсан байна.

Гэвч эрт илрүүлэг үзлэгээр илрүүлсэн нийт 267,470 өвчлөлийн дотор сэтгэц, зан төрхийн эмгэг (F00–F99) ердөө 3 тохиолдол бүртгэгдсэн нь одоогийн эрт илрүүлгийн багц нь хоол боловсруулах, дотоод шүүрэл, зүрх судасны өвчнийг голчлон илрүүлж, танин мэдэхүйн бууралт, деменцийг бараг илрүүлэхгүй байгааг харуулж байна. Иймд эрт илрүүлгийн багцад ДЭМБ-ын ICOPЕ удирдамжид суурилсан танин мэдэхүйн товч скрининг зэрэг баталгаажсан хэрэгслийг стандарт болгон оруулах, эерэг дүнтэй ахмадыг лавлагаа шатлалын оношлогоонд холбох замналыг тогтоох нь зүйтэй.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настнуудад үзүүлэх дэмжлэг

НҮБ-ын Эрүүл насжилтын арван жил (2021-2030)

22. Засгийн газар НҮБ-ын Эрүүл насжилтын арван жил (2021–2030)-тай⁷ холбоотой үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө зэрэг дараагийн арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна уу? (Мөн дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол зохих мэдээллээр дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настанд сэргээн засах тусламж, туслах хэрэгсэл, мөнгөн тэтгэмж зэрэг дэмжлэг үзүүлж байгаа бөгөөд 2025 оны байдлаар эрүүл мэндийн хяналтад 20,704 хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настан байна. Мөн хяналтад хамрагдсан ахмадын 14.5 хувь нь өдөр тутмын бие даах чадвараа алдсан, 4.2 хувь нь бусдын тусламжаас бүрэн хамааралтай байгаа нь сэргээн засах болон асаргааны тусламжийн хэрэгцээ өндөр байгааг харуулж байна.

Нийгмийн халамжийн сангаас протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгсэл олгодог бөгөөд эдгээрийн жагсаалт, жишиг үнийг шинэчлэн тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настны өвчин, гэмтлийн жагсаалт, үнэлэх шалгуурыг шинэчлэх ажил хийгдэж байгаа ба байнгын асаргаа шаардлагатай ахмадад асаргааны тэтгэмж олгогдож байна. Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас архаг үеийн сэргээн засах (80,000 төгрөг), дагнасан сэргээн засах (100,000 төгрөг), гэрээр үзүүлэх цогц тусламжийг (100,000 төгрөг) тохиолдлоор санхүүжүүлж байгаа нь эмнэлэгт ирэх боломжгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмадад тусламж хүргэх боломжийг нэмэгдүүлж байгаа хэдий ч сэргээн засахын эмч улсын хэмжээнд 235 (2025) байгаагийн 183 буюу 78 хувь нь Улаанбаатар хотод

⁷ Ерөнхий Ассамблейн 2020 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн 75/131 тоот тогтоол.

ажиллаж байгаа нь орон нутгийн сэргээн засах тусламжийн хүртээмж хязгаарлагдмал байгааг харуулж байна.

III хэсгийн ерөнхий өөрийн үнэлгээ – Насжилтын эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг ахиулах

23. Энэ хэсэгт өгсөн хариултууд дээр үндэслэн ахмад настнуудын эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг дэмжих чиглэлээр улс орныхоо ахиц дэвшлийн түвшинг өөрөө үнэлнэ үү.

- Нэгийг нь сонгоно уу.
- ☐ 0 – Эрүүл мэндтэй холбоотой бодлого, арга хэмжээ байхгүй
 - ☐ 1 – Тусгаарлагдсан эсвэл туршилтын түвшинд
 - ☐ 2 – Хязгаарлагдмал эсвэл хуваагдмал хамрах хүрээ
 - ☒ 3 – Зохицуулалттай үндэсний тогтолцоо бий болсон
 - ☐ 4 – Тогтмол хяналт бүхий цогц, хүртээмжтэй, тогтвортой систем

Үнэлгээний үндэслэл:

Монгол Улсад ахмад настны эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг дэмжих бодлого, эрх зүйн орчин бүрдэж, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хөгжүүлэх чиглэлээр үндэсний хэмжээнд арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байна. Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор баталсан “Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд ахмад настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, урт хугацааны тусламж үйлчилгээг хөгжүүлэх, нийгмийн оролцоог дэмжих зэрэг зорилтыг тусгасан. Мөн ахмад настны цогц үнэлгээнд үндэслэн хэрэгцээнд нь тохирсон тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх зохицуулалт хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд анхан шатны болон лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ, эрүүл мэндийн даатгалын санхүүгийн хамгааллын арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Үүний зэрэгцээ 2025 оноос ахмад настны эрүүл мэнд, бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгмийн нөхцөл байдлыг цогцоор үнэлж, хэрэгцээнд нь тулгуурлан тусламж, үйлчилгээнд хамруулах зохицуулалт хэрэгжиж эхэлсэн. Ахмад настны цогц үнэлгээний сургалтад 2025 онд 1,610 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг хамруулж, урт хугацааны тусламж үйлчилгээний төрөл, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настны цогц үнэлгээний хамралт, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмж, хот, хөдөөгийн ялгаа, урт хугацааны асаргааны тогтвортой санхүүжилт болон үр дүнд суурилсан хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тогтолцоог цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай. Иймд бодлого, эрх зүйн зохицуулалт болон үндэсний хэмжээний хэрэгжилтийн суурь бүрдсэн боловч цогц, хүртээмжтэй, тогтвортой тогтолцоо бүрэн төлөвшөөгүй тул 3 оноо буюу “Зохицуулалттай үндэсний тогтолцоо бий болсон” гэж үнэлэв.

Энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд сайн туршлага

24. Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд Засгийн газраас сайн туршлага хэрэгжүүлсэн үү?

- ☒ Тийм ☐ Үгүй

24.1 Хэрэв "Тийм" бол сайн туршлага(ууд)-ыг өгч, дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу. Боломжтой бол дараах мэдээллийг оруулна уу: *(Хэрэв танай улсад энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн дагуу тайлагнах нэгээс олон сайн туршлага байгаа бол доорх хүснэгтийг хуулбарлаж, сайн туршлага бүрт тусдаа бичлэг бөглөнө үү)*

а. Сайн туршлагын гарчиг (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	Ахмад настанд идэвхтэй насжилтыг дэмжих болон асаргааны хувилбарт үйлчилгээ үзүүлсэн.
б. Юуг хэрэгжүүлсэн бэ? (Бодлого, хөтөлбөр, санаачилгын товч тодорхойлолт)	Хэрэгцээний үнэлгээг үйлчилгээний төлөвлөгөөтэй холбож, төрийн бус, хувийн байгууллагаар гэрээлэн үйлчилгээ үзүүлсэн.
с. Хэрэгжүүлсэн он (Сайн туршлагыг эхлүүлсэн он)	Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2024 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн

	A/76, A/515 дугаар хамтарсан тушаалаар “Ахмад настанд цогц үнэлгээ хийх, тусламж үйлчилгээ үзүүлэх журам”, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2025 оны 01 дүгээр сарын 31-ны өдрийн хамтарсан тушаалаар A/28, A/37 дугаар хамтарсан тушаал “Ахмад настанд цогц тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхэд мэргэжлийн удирдлагаар хангах журам”, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Сангийн сайдын 2025 оны 02 дугаар сарын 24-ний өдрийн A/51, A/37 дугаар хамтарсан тушаалаар “Ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээний жишиг үнэ, иргэний хариуцах төлбөрийн хэмжээ” журам тус тус батлагдсан. 2025 оноос үйлчилгээ эхэлсэн.
d. Хэн оролцсон бэ? (Гол оролцогчид - жишээ нь, яам, агентлаг, иргэний нийгэм, ахмад настанууд)	ГБХНХЯ, ЭМЯ, ХХҮЕГ, орон нутгийн байгууллага, гэрээт үйлчилгээ үзүүлэгч, Монголын улаан загалмай нийгэмлэг
e. Гол зорилтот ашиг хүртэгчид хэн байсан бэ? (Тодорхой бүлгүүдийг тодорхойлох)	Идэвхтэй насжилтын дэмжлэг болон асаргааны хэрэгцээтэй ахмад настанууд.
f. Юу нь үүнийг "сайн туршлага" болгодог вэ? (Үр дүн, нөлөөлөл, сурсан сургамж эсвэл амжилтын хүчин зүйлүүд)	Хуулийн хэрэгжилтийн хүрээнд 2025 онд улсын хэмжээнд 37 хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллага уг үйлчилгээг үзүүлэн, давхардсан тоогоор 65,457 ахмад настан хамрагдаж, энэхүү үйлчилгээнд 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт нийгмийн халамжийн сангаас олгогдсон. Асаргааны хувилбарт үйлчилгээ нийгмийн халамжийн сангийн санхүүжилтээр тогтмол хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд 2025 онд гэрээр асрах явуулын үйлчилгээ болон өдрөөр асрах үйлчилгээг 22 байгууллага, байнга байрлуулан асрах үйлчилгээг 1 байгууллага, нийт 23 байгууллага үйлчилгээ үзүүлж, 2,362 ахмад настан хамрагдаж, 1.0 тэрбум орчим төгрөгийн санхүүжилт нийгмийн халамжийн сангаас олгогдсон.
g. Баталгаажуулах баримт бичиг (хавсаргасан тохиолдолд баримт бичгийг гаргаж өгнө үү)	https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17355628710041
h. Холбоосууд (хэрэв хавсаргасан бол гипер холбоос эсвэл файлын нэр оруулна уу)	https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17355628710041

IV. МНОУУА-НЫ ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ III: БОЛОМЖТОЙ, ДЭМЖИХ ОРЧНЫГ ХАНГАХ

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд: (a) хууль тогтоомж, бодлого ба/эсвэл үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний нэр; (b) түүний цаг хугацаа; (c) түүний үндсэн элементүүд; ба (d) түүний гол ололт амжилтууд. Холбогдох баримт бичгийн хуулбарыг дэлгэрэнгүй тайлбарлаж, холбох эсвэл хавсаргана уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

a. Үндсэн хариуцсан яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

(Энэ хэсгийн гол төвийн үүрэг гүйцэтгэдэг тэргүүлэх яамыг зааж өгнө үү)

b. Хамтран ажиллах: :

Эрүүл мэндийн яам

Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яам

Зам тээврийн яам

(Энэ хэсгийг бөглөхөд зөвлөлдсөн/зохицуулсан яам/агентлагуудын жагсаалтыг оруулна уу)

Орон сууц, тээвэр, насанд ээлтэй орчин

25. Засгийн газраас ахмад настнуудын амьдрах орчныг сайжруулах арга хэмжээ авсан уу?
(SDG 11.2.1; SDG 11.7.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
25.1 Орон сууц, орон байр авах эрх (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны орон байртай болох, орон сууцны нөхцөлөө сайжруулах боломжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр бодлогын арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Ахмад настанд зориулан түрээсийн болон өмчлөх эрхтэй орон сууцны хөтөлбөрт тодорхой квот тогтоох, хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр орон сууц эзэмших, худалдан авах боломж бүрдүүлэхээр тусгасан. Тухайлбал, Засгийн газрын 2026 оны 81 дүгээр тогтоолоор “Төрийн өмчийн орон сууцыг иргэнд хөлслүүлэх, өмчлүүлэх журам”-ыг баталсан. Мөн ахмад настныг түрээсийн орон сууцанд хамруулахдаа нийгэм, эдийн засгийн байдал, өрхийн бүтэц, эрүүл мэнд, орон сууцны нөхцөл болон нийгмийн эмзэг байдлыг харгалзан ил тод, шударга сонгон шалгаруулах аргачлал боловсруулсан. Цаашид орон байргүй, бага орлоготой, ганцаараа амьдардаг болон хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настныг орон сууцны дэмжлэгт тэргүүн ээлжид хамруулах, ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн аюулгүй, хүртээмжтэй орон сууцны сонголтыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
25.2 Байгаа газар, орчиндоо насжих (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улс ахмад настныг гэр бүл, орон нутаг, танил болсон орчиндоо аль болох урт хугацаанд бие даан, эрүүл, идэвхтэй амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэсэн бодлого, үйлчилгээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна. Ахмад настанд оршин суугаа нутагтаа газар эзэмшиж, өөрийн орон байр, гэр орноо тохижуулан амьдрах боломж олгодог. Тухайлбал, хот суурин газарт 0.07 га хүртэл, хөдөө орон нутагт 0.15 га хүртэл газрыг үнэ төлбөргүй эзэмшүүлэх зохицуулалттай. Мөн ахмад настныг өөрийн амьдарч буй орчиндоо бие даан амьдрахад дэмжлэг үзүүлэх, гэрээр болон олон нийтэд түшиглэсэн тусламж, үйлчилгээ хөгжүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна. Цаашид ахмад настны гэр, орчны аюулгүй байдал, хүртээмжийг сайжруулах, ганцаараа амьдардаг болон хөдөлгөөний хязгаарлалттай ахмад настанд гэрийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, орон нутгийн түвшинд нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээг уялдуулах шаардлагатай.

25.3 Хүртээмжтэй/төлж чадах боломжтой тээвэр (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны нийгмийн оролцоог хангах, эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хүрэх боломжийг нэмэгдүүлэхэд нийтийн тээврийн хүртээмж чухал ач холбогдолтой. Гэвч ахмад настанд зориулсан тээврийн үйлчилгээний хүртээмж, төлбөрийн хөнгөлөлтийн хэрэгжилт, хөдөө орон нутаг болон алслагдсан бүсийн нөхцөл байдлын талаар тайланд тусгайлан нэгтгэсэн мэдээлэл, статистик хангалтгүй байна. Цаашид нийтийн тээврийн хэрэгслийн хүртээмж, аюулгүй байдлыг сайжруулах, хөдөлгөөний хязгаарлалттай ахмад настанд тохирсон үйлчилгээг хөгжүүлэх, тээврийн зардлын дарамтыг бууруулах, хот, хөдөөгийн үйлчилгээний хүртээмжийн ялгааг багасгах шаардлагатай.
25.4 Бүх нийтэд хүртээмжтэй загвар (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон бусад бүлгийн хүмүүсийн хэрэгцээг харгалзан хүртээмжтэй, аюулгүй орчин бүрдүүлэх шаардлагыг бодлого, төлөвлөлтөд тусган ажиллаж байна. Ахмад настанд ээлтэй орчин бүрдүүлэх, нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах асуудлыг төрийн байгууллага, орон нутгийн байгууллага болон ахмад настны байгууллагуудын хамтын ажиллагааны хүрээнд авч үздэг. Гэсэн хэдий ч бүх нийтэд хүртээмжтэй загварын зарчмыг барилга байгууламж, нийтийн эзэмшлийн талбай, нийтийн тээвэр, мэдээлэл, үйлчилгээний бүх шатанд бүрэн хэрэгжүүлсэн эсэхийг харуулах нэгдсэн мэдээлэл, үр дүнгийн үзүүлэлт тайланд хангалттай тусгагдаагүй байна. Цаашид барилга байгууламж, зам талбай, нийтийн тээвэр, төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах, ахмад настны хэрэгцээг зураг төсөл, төлөвлөлтийн эхний шатнаас харгалзах, хүртээмжийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх шаардлагатай.

Асран хамгаалагчдад үзүүлэх дэмжлэг

26.3асгийн газраас ахмад настны албан болон албан бус асран хамгаалагчдыг дэмжих арга хэмжээ авсан уу? (SDG 5.4.1) (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
26.1 Сургалт, ур чадвар хөгжүүлэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Асран хамгаалагчийн сургалт одоогоор зөвхөн албан ажилтны түвшинд хэрэгжиж байгаа бөгөөд «Ахмад настны цогц тусламж, үйлчилгээ» сургалтад 2025 онд 1,610, 2026 онд 581 буюу нийт 2,191 эмч, мэргэжилтэн хамрагдсан байна. Харин ахмад настны асаргааны дийлэнхийг үүрч буй гэр бүлийн албан бус асран хамгаалагчдад асаргааны арга барил, унахаас сэргийлэх, деменцтэй хүнийг асрах зэрэг ур чадвар олгох тогтмол сургалтын тогтолцоо байхгүй байна.

26.2 Цалингүй асран хамгаалагчийн нөхөн олговор, тэтгэмж	☒ Тийм ☐ Үгүй	“Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан, хөгжлийн эрхшээлтэй иргэний өвчин, гэмтлийн жагсаалт “Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй насанд хүрсэн иргэнийг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт” Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдын 2021 оны А/807, А/216 дугаар хамтарсан тушаалын дагуу үнэлж байнгын асаргаатай нь нотлогдсон нь тохиолдолд асран хамгаалагчид тэтгэмж олгодог. Монгол Улсад байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг гэрээр асарч байгаа иргэнд асаргааны тэтгэмж олгох зохицуулалт хэрэгжиж байна. Нийгмийн халамжийн тогтолцооны хүрээнд эмнэлгийн хяналтад байдаг, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа иргэн асаргааны тэтгэмжид хамрагдах боломжтой. Мөн тэжээн тэтгэх үр хүүхэдгүй, ганц бие ахмад настныг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэнд асаргааны тэтгэмж олгохоор зохицуулсан байна. Энэ нь цалинтай хөдөлмөр эрхлэлттэй адил нөхөн олговор бус, харин цалингүй асаргаа, халамжийн ачааллыг тодорхой хэмжээнд дэмжих нийгмийн халамжийн мөнгөн тэтгэмж юм. Асаргааны тэтгэмжийн зохицуулалт нь Нийгмийн халамжийн тухай хууль болон холбогдох Засгийн газрын шийдвэрээр хэрэгждэг. Тулгамдсан асуудал: Одоогийн дэмжлэг нь бүх цалингүй асран хамгаалагчид бус, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа, хуульд заасан шалгуур хангасан иргэдэд чиглэж байна. Иймээс гэр бүлийн асран хамгаалагчдын асаргааны ачаалал, орлогоосоо татгалзах нөхцөл, сэтгэл зүйн болон амралтын хэрэгцээг цогцоор нь дэмжих тогтолцоог цаашид хөгжүүлэх шаардлагатай.
26.3 Асран хамгаалагчдын хөдөлмөр хамгаалал (жишээ нь, ажлын байрны баталгаа, ялгаварлан гадуурхахгүй байх)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын хөдөлмөрийн хууль тогтоомжид ажил эрхлэлт, хөдөлмөрийн харилцаанд ялгаварлан гадуурхахыг хориглосон нийтлэг зохицуулалт үйлчилдэг. Мөн байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа, үүний улмаас хөдөлмөр эрхэлдэггүй хөдөлмөрийн насны иргэнд асаргааны тэтгэмж олгох зохицуулалт хэрэгжиж байна. Гэсэн хэдий ч цалингүй асран хамгаалагчийн ажлын байрыг хадгалах, уян хатан ажлын нөхцөлөөр хангах, асаргааны чөлөө олгох зэрэг хөдөлмөрийн хамгааллын тусгай механизм хангалттай хөгжөөгүй байна. Цаашид асран хамгаалагчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг тасалдуулахгүй байх, ажил-асаргааг хослуулах боломжийг нэмэгдүүлэх бодлогын арга хэмжээ шаардлагатай.
26.4 Асран хамгаалагчдын ажлын уян хатан зохицуулалт (жишээ нь, амралтын цаг, багасгасан цаг)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хууль ажил, амьдралын тэнцвэрийг хангах зорилгоор ажил олгогчид ажил, амралтын цагийг зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийн уян хатан нөхцөл хэрэглэх боломжийг олгосон. Мөн бүтэн бус цагаар ажиллах, зайнаас ажиллах зэрэг хөдөлмөр эрхлэлтийн хэлбэрүүдийг хуульд тусгасан байна. Гэвч эдгээр зохицуулалт нь ахмад настны цалингүй асран хамгаалагчдад тусгайлан олгосон эрх, баталгаа хэлбэрээр зохицуулагдаагүй байна. Өөрөөр хэлбэл, ахмад настныг асарч байгаа

		ажилтанд заавал ажлын цагийг богиносгох, уян хатан цагийн хуваарь олгох, тусгай асаргааны чөлөө олгох зэрэг нийтлэг мөрдөх тусгай зохицуулалт одоогоор хангалттай бүрдээгүй байна. Иймээс цаашид гэр бүлийн асран хамгаалагчдад ажлын цагийг уян хатан болгох, бүтэн бус цагаар болон зайнаас ажиллах боломжийг нэмэгдүүлэх, асаргааны чөлөө олгох, ажил-асаргааг хослуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлагатай.
26.5 Гэр бүлийн дэмжлэг	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад гэр бүлд түшиглэн ахмад настныг асрах, халамжлах боломжийг дэмжих хүрээнд нийгмийн халамжийн болон асаргааны үйлчилгээг хэрэгжүүлж байна. Үүнд ахмад настанд гэрийн асаргаа, өдрийн үйлчилгээ, түр болон урт хугацааны асаргаа үзүүлэх, асаргааны хэрэгцээг үнэлэх, кейс менежментийн үйлчилгээ хүргэх зэрэг арга хэмжээ багтана. Мөн ахмад настны асаргааны хэрэгцээг харгалзан үйлчилгээ үзүүлэх загварыг туршиж, орон нутгийн төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж байна. Гэсэн хэдий ч гэр бүлийн асран хамгаалагчдад зориулсан санхүүгийн дэмжлэг, асаргааны ур чадвар олгох сургалт, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, түр орлон асрах үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. Цаашид гэр бүлийн асран хамгаалагчдын хэрэгцээг тогтмол үнэлж, ахмад настныг гэр бүл, олон нийтэд түшиглэн асрах тогтолцоог бэхжүүлэх нь зүйтэй.
26.6 Сэтгэлзүй нийгмийн дэмжлэг	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны нийгмийн оролцоо, сэтгэл зүйн сайн сайхан байдлыг дэмжих хүрээнд идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвүүд болон нийгмийн халамжийн байгууллагаар дамжуулан зөвлөгөө өгөх, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх, урлаг, спортын арга хэмжээ зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байна. Мөн ахмад настныг гэрийн болон олон нийтэд түшиглэсэн асаргааны үйлчилгээнд хамруулах, хэрэгцээнд нь тулгуурлан үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настныг асарч буй гэр бүлийн гишүүд болон албан бус асран хамгаалагчдад зориулсан сэтгэл зүйн зөвлөгөө, стрессийг бууруулах үйлчилгээ, харилцан дэмжих бүлэг, түр амрах боломж олгох үйлчилгээг үндэсний хэмжээнд тогтмол, хүртээмжтэй хүргэж буй байдал хангалтгүй байна. Цаашид ахмад настны асран хамгаалагчдын сэтгэл зүйн хэрэгцээг үнэлэх, зөвлөгөө болон сургалтын үйлчилгээг нэмэгдүүлэх, түр орлон асрах үйлчилгээг хөгжүүлэх, эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн байгууллагын хамтын ажиллагааг сайжруулах шаардлагатай.
26.7 Жендэрийн мэдрэмжтэй арга хэмжээ (ялангуяа эмэгтэй асран хамгаалагчдад зориулсан)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны асаргаа, халамжийн үйлчилгээг хөгжүүлэх, асран хамгаалагчдын чадавхыг бэхжүүлэх чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Гэвч асран хамгаалагч эмэгтэйчүүдийн онцлог хэрэгцээ, гэр бүлийн болон асаргааны үүргээс шалтгаалах цаг хугацаа, санхүүгийн ачааллыг харгалзсан жендэрийн мэдрэмжтэй тусгай арга хэмжээ төдийлөн хангалтгүй байна.

		Цаашид эмэгтэй асран хамгаалагчдад зориулсан асаргааны ур чадварын сургалт, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, санхүүгийн дэмжлэг, уян хатан хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл, түр орлон асрах үйлчилгээг хөгжүүлэх шаардлагатай. Мөн асаргааны ажлын хуваарилалтад эрэгтэй, эмэгтэй гэр бүлийн гишүүдийн тэгш оролцоог дэмжиж, асран хамгаалагчдын хэрэгцээ, тулгарч буй бэрхшээлийг хүйсээр ангилан үнэлэх нь зүйтэй.
--	--	--

Ахмад шилжигчдийг нэгтгэх

27. Засгийн газар шилжин ирсэн ахмад настнуудыг шинэ нийгэмд нь нэгтгэхэд чиглэсэн арга хэмжээ, санаачилга хэрэгжүүлсэн үү? (SDG 10.7.2; SDG 10.7.4) (Мөн дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Бүлэг	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
27.1 Буцаж ирсэн шилжигч ажилчид	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улс нь нийгмийн хамгааллын асуудлаар хоёр талт хэлэлцээр байгуулсан гадаадын улсад ажиллаж, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж байсан Монгол Улсын иргэн эх орондоо буцаж ирэхэд тухайн хэлэлцээрийн нөхцөлийн дагуу гадаад улсад даатгуулсан хугацааг Монгол Улсад даатгуулсан хугацаатай нэгтгэн тооцуулах, тэтгэвэр тогтоолгох боломжтой. Энэ нь гадаадад хөдөлмөр эрхэлж байсан иргэдийн нийгмийн даатгалын эрхийг хамгаалах, тэтгэврийн баталгааг хангахад чухал ач холбогдолтой. Ийнхүү гадаадад ажилласан, даатгуулсан хугацааг харгалзан тэтгэврийн эрхийг шийдвэрлэх нь эх орондоо буцаж ирсэн иргэдийн нийгмийн хамгааллыг дэмжих нэг хэлбэр юм. Гэхдээ даатгалын хугацааг нэгтгэн тооцох болон тэтгэвэр олгох нөхцөл нь тухайн улстай байгуулсан хэлэлцээрээс хамаардаг. Цаашид буцаж ирсэн ахмад настнуудын нийгмийн хамгаалал, тэтгэвэр, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмжийг үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд нийгмийн халамж, хөдөлмөр эрхлэлт болон орон нутгийн нийгмийн үйлчилгээнд холбон зуучлах механизмыг сайжруулах шаардлагатай.
27.2 Хөдөө орон нутгаас буцаж ирсэн хүмүүс (хотоос хөдөө)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын ахмад настан нь өөрийн амьдрах газраа чөлөөтэй сонгох, хүссэн аймаг, сум, орон нутагт шилжин суурьших эрхтэй. Ахмад настан оршин суугаа газраа өөрчилсөн нь тэтгэвэр, тэтгэмж, хуульд заасан хөнгөлөлт, тусламж болон эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамрагдах эрхийг хязгаарлах үндэслэл болохгүй. Тэд холбогдох хууль тогтоомж, үйлчилгээний нөхцөлийн дагуу шинэ оршин суугаа газартаа нийгмийн хамгааллын болон эрүүл мэндийн үйлчилгээг үргэлжлүүлэн авах эрхтэй. Ахмад настныг оршин суугаа газраас үл хамааран нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэндийн тусламж,

		үйлчилгээний тасралтгүй, хүртээмжтэй байдлаар хангах нь чухал юм. Цаашид хөдөө орон нутагт шилжин суурьшсан ахмад настнуудын нийгмийн халамж, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, орон нутгийн олон нийтийн үйл ажиллагаанд хамрагдах боломжийг үнэлж, шаардлагатай үйлчилгээнд холбон зуучлах, орон нутгийн иргэд болон ахмадын байгууллагатай хамтран нийгмийн оролцоог нь дэмжих арга хэмжээг хөгжүүлэх шаардлагатай.
27.3 Нүүлгэн шилжүүлсэн, харьяалалгүй, дүрвэгч ахмад настнууд	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын улмаас нүүлгэн шилжүүлэгдсэн ахмад настанд холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлдэг. Харин харьяалалгүй болон дүрвэгч ахмад настан одоогоор байхгүй бөгөөд иймээс тэдэнд зориулсан тусгайлсан бодлого, хөтөлбөр, үйлчилгээ байхгүй. Цаашид нүүлгэн шилжүүлэгдсэн болон эмзэг нөхцөлд байгаа ахмад настныг нас, эрүүл мэндийн байдал, асаргаа сувилгааны хэрэгцээг харгалзан үнэлж, тэтгэвэр, тэтгэмж, эрүүл мэндийн тусламж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг тодорхой болгох шаардлагатай.

Хүчирхийлэл, хайхрамжгүй байдал, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх

28. Засгийн газраас ахмад настны хүчирхийлэл, хайхрамжгүй байдал, хүчирхийлэлтэй тэмцэх арга хэмжээ авсан уу? (SDG 5.2.1; SDG 5.2.2; SDG 11.7.2; SDG 16.1.3; SDG 16.1.4)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
28.1 Ахмад настны хүчирхийлэл, хайхрамжгүй байдал, хүчирхийллийн талаарх хууль/бодлого	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны хүчирхийлэл, эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хохирогчийг хамгаалах, шаардлагатай тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх эрх зүйн зохицуулалт бий. Тухайлбал, Ахмад настны тухай хууль-д ахмад настны эсрэг хүчирхийллийг ахмад настны эрх, эрх чөлөө, амь нас, эрүүл мэнд, бие махбод, сэтгэл санаа болон тэтгэвэр, тэтгэмж, эд хөрөнгийн эрхэд халдсан, хохирол учруулсан буюу учруулахаар заналхийлсэн үйлдэл, эс үйлдэхүй гэж тодорхойлсон. Мөн 2024 онд баталж, 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс мөрдсөн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөд ахмад настны эдийн засгийн хүчирхийллийг бууруулах, хамгаалал, асаргааны үйлчилгээг хөгжүүлэх чиглэлийг тусгасан. Түүнчлэн Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль нь гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэх, таслан зогсоох, хохирогчийн амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, шаардлагатай үйлчилгээ үзүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлдэг. Хуульд заасан хүрээнд цагдаагийн

		байгууллага хүчирхийллийн талаарх мэдээллийг хүлээн авах, эрсдэлийг үнэлэх, хохирогчийг нэг цэгийн үйлчилгээний төв болон түр хамгаалах байранд хүргэх зэрэг арга хэмжээ авна. Мөн Нийгмийн халамжийн тухай хуульд хүчирхийлэлд өртсөн хүнийг түр хамгаалан байрлуулах үйлчилгээний зохицуулалт тусгагдсан. Иймд Монгол Улсад ахмад настны хүчирхийлэлтэй тэмцэх хууль, эрх зүйн үндэс бүрдсэн боловч ахмад настны бие махбодын, сэтгэл санааны, эдийн засгийн хүчирхийлэл болон үл хайхрах байдлыг илрүүлэх, мэдээлэх, хохирогчийг хамгаалах, мэргэшсэн үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцоог цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай.
28.2 Хохирогчдод үзүүлэх үйлчилгээ/дэмжлэг	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн хүрээнд хүчирхийлэлд өртсөн ахмад настан болон бусад хохирогчид аюулгүй байдлын хамгаалалт, эмнэлгийн тусламж, сэтгэл зүйн үйлчилгээ, нийгмийн халамж, эрх зүйн туслалцаа болон шаардлагатай байгууллагад холбон зуучлах үйлчилгээг үнэ төлбөргүй авах эрхтэй. Цагдаагийн байгууллага хүчирхийллийн дуудлага, мэдээллийг хүлээн авч, хохирогчийн амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд учирч болзошгүй эрсдэлийг үнэлэн, шаардлагатай тохиолдолд хүчирхийлэл үйлдэгчээс тусгаарлах, нэг цэгийн үйлчилгээний төв болон түр хамгаалах байранд хүргэх арга хэмжээ авдаг. Мөн сум, хорооны хамтарсан баг хохирогчид шаардлагатай нийгмийн болон бусад үйлчилгээг хүргэхэд оролцдог. Түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төвөөр дамжуулан хохирогчийг аюулгүй орчинд байрлуулах, эмнэлгийн болон сэтгэл зүйн тусламж үзүүлэх, эрх зүйн зөвлөгөө өгөх, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд холбон зуучлах боломжтой. Цагдаагийн ерөнхий газрын мэдээлэлд ахмад настныг нас, хүйс, хөгжлийн бэрхшээлийг харгалзан хамгаалах үйлчилгээний хүртээмжийг хангах шаардлагыг мөн тусгасан байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настанд тусгайлан чиглэсэн үйлчилгээний хүртээмж, хүчирхийлэл болон үл хайхрах байдлын тохиолдлын бүртгэл, хохирогчдод үзүүлсэн үйлчилгээний үр дүнгийн талаарх мэдээллийг нарийвчлан нэгтгэх шаардлагатай. Цаашид ахмад настны онцлог хэрэгцээ, эрүүл мэндийн байдал, хөдөлгөөний хязгаарлалт, асаргаа сувилгааны шаардлагад нийцсэн хамгаалалт, сэтгэл зүйн зөвлөгөө, хууль зүйн туслалцаа болон урт хугацааны дэмжлэгийг сайжруулах шаардлагатай.
28.3 Халамж, нийгмийн үйлчилгээний мэргэжилтэн, гэр бүлийн гишүүд, ахмад настнуудад зориулсан сургалт	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны эрхийг хамгаалах, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, асаргаа, халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр мэргэжилтнүүдийн мэдлэг, ур чадварыг нэмэгдүүлэх болон ахмад настан, тэдний гэр бүлийн гишүүдэд

		мэдээлэл өгөх сургалт, нөлөөллийн ажил зохион байгуулж ирсэн. Тухайлбал, 2024 онд Монголын Ахмадын холбоо Олон улсын эрх зүйн хөгжлийн байгууллагын дэмжлэгтэйгээр гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, ахмад настны эрхийг хамгаалах чиглэлээр нийгмийн ажилтнуудыг чадавхжуулах, ахмад настанд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх мэдлэгийг нэмэгдүүлэх, орон нутгийн иргэдэд хууль, нийгмийн үйлчилгээний талаар мэдээлэл хүргэх ажил хэрэгжүүлсэн. Мөн ахмад настан болон тэдний гэр бүлийн гишүүдэд ээлтэй хууль, нийгмийн үйлчилгээ үзүүлэх нэг цэгийн үйлчилгээний төв байгуулахад дэмжлэг үзүүлсэн. Түүнчлэн Цагдаагийн ерөнхий газар болон холбогдох байгууллагууд гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүчирхийллийн тохиолдлыг илрүүлэх, хохирогчтой зөв харилцах, хамгаалах үйлчилгээтэй холбон зуучлах чиглэлээр цагдаагийн алба хаагч, холбогдох мэргэжилтнүүдийн сургалт зохион байгуулж байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настны хүчирхийлэл, үл хайхрах байдлыг таних, мэдээлэх, урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн сургалтыг нийгмийн халамжийн ажилтан, гэр бүлийн асран хамгаалагч болон ахмад настанд зориулан улсын хэмжээнд тогтмол, нэгдсэн хөтөлбөрөөр зохион байгуулдаг эсэх, сургалтад хамрагдсан хүний тооны талаарх мэдээлэл хангалтгүй байна. Иймд ахмад настны хүчирхийллийн шинж тэмдгийг таних, мэдээлэх суваг, хохирогчийг хамгаалах үйлчилгээний талаар сургалтыг тогтмолжуулж, хамрагдалт болон үр дүнг үнэлэх шаардлагатай.
--	--	---

Хүлээн зөвшөөрөх, нэр төр, эрх зүйн эрх мэдэл

29. Засгийн газар ахмад настнуудыг хүлээн зөвшөөрөх, эрхийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авсан уу? (SDG 10.3.1; SDG 16.7.1; SDG 17.18.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
29.1 Олон нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдөх, харагдах байдал (эрх мэдэл, бие даасан байдал, өөрийгөө тодорхойлох, мэргэн ухаан, бүтээмж, нийгэмд оруулах хувь нэмэр)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Ахмад настны тухай хуулийн 5.1.3-т ахмад настны нэр төр, алдар гавьяаг хүндэтгэх зарчмыг тусгасан бөгөөд 6.6-д ахмад настан нэр төрөө хүндлүүлэх, төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад санал өгөх, хэрэгжилтэд зөвлөх, залуу үед мэдлэг, туршлага, ур чадвараа хуваалцах, өвлүүлэн үлдээх замаар нийгмийн үйл хэрэгт оролцох эрхийг баталгаажуулсан. Мөн ахмад настны улс орныхоо хөгжилд оруулсан хувь нэмэр, хөдөлмөр, гавьяа зүтгэлийг үнэлэх, идэвхтэй насжилт болон нийгмийн оролцоог дэмжих төвүүдээр дамжуулан тэдний мэдлэг, туршлагыг

		нийгэмд түгээн дэлгэрүүлэх, сайн дурын үйл ажиллагаанд оролцох боломжийг дэмжиж байна. Цаашид ахмад настныг зөвхөн халамж, тусламж хүртэгч бус, харин бие даан шийдвэр гаргадаг, нийгмийн хөгжилд хувь нэмэр оруулдаг идэвхтэй оролцогч гэж хүлээн зөвшөөрөх олон нийтийн ойлголтыг нэмэгдүүлж, бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх үйл явцад ахмад настны оролцоог өргөжүүлэх шаардлагатай.
29.2 Насаар ялгаварлан гадуурхалтын эсрэг арга хэмжээ (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настныг насаар нь ялгаварлан гадуурхах, нийгмээс тусгаарлах, нийгмийн харилцаанд оролцох болон хөгжих эрхийг нь хязгаарлахаас сэргийлэх эрх зүйн зохицуулалт хэрэгжиж байна. Ахмад настны тухай хуулийн 6.10-д гэр бүлийн гишүүн, асран хамгаалагч ахмад настныг нийгмээс тусгаарлах, ялгаварлан гадуурхах, нийгмийн харилцаанд оролцоход нь саад учруулах, хөгжих болон асаргаа, сувилгааны үйлчилгээнд хамрагдахаас зайлсхийхийг хориглосон. Мөн Боловсролын ерөнхий хуулийн 5 дугаар зүйлд хүнийг насаар нь ялгаварлан гадуурхахгүй байх, боловсролын үйлчилгээг тэгш хүртэх боломжийг хангах зарчмыг тусгасан. Түүнчлэн хүний эрх, тэгш байдлын талаарх сургалт, мэдээллийн үйл ажиллагаагаар дамжуулан насжилттай холбоотой сөрөг хэвшмэл ойлголтыг бууруулах, ахмад настны эрх, нэр төр, бие даасан байдал, нийгэмд оруулах хувь нэмрийг хүндэтгэх хандлагыг төлөвшүүлэхэд анхаарч байна. Гэсэн хэдий ч насаар ялгаварлан гадуурхах бүх хэлбэрийг илрүүлэх, гомдол шийдвэрлэх, хохирогчийн эрхийг сэргээх, хөдөлмөр эрхлэлт, эрүүл мэнд, нийгмийн үйлчилгээний салбар дахь ялгаварлан гадуурхалтыг тогтмол хянах, үр дүнг үнэлэх тогтолцоог цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай.
29.3 Эрх зүйн чадавхи, шийдвэр гаргахад дэмжлэг үзүүлэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны эрх, нэр төр, бие даасан байдал, өөрийн сонголтыг хүндэтгэх эрх зүйн зохицуулалт хэрэгжиж байна. Аймаг, дүүргийн Насан туршийн суралцахуйн төвүүдээр дамжуулан ахмад настнуудад “Эрх зүйн анхан шатны мэдлэг”, “Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах”, “Санхүү, эрх зүйн аюулгүй байдал” чиглэлээр богино хугацааны сургалтыг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам болон Хууль зүй, дотоод хэргийн яамтай хамтран үнэ төлбөргүй зохион байгуулдаг. Эдгээр сургалт нь ахмад настны эрх зүйн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх, эрх ашгаа хамгаалах, өдөр тутмын амьдралдаа мэдээлэлд үндэслэн шийдвэр гаргах чадварыг дэмжих ач холбогдолтой. Мөн боловсролын салбарын хөгжил, төлөвлөлттэй холбоотой ажлын хэсэг, байгууллагын удирдах зөвлөлд ахмад багш, ажилтнуудын төлөөллийг

		оролцуулж, тэдний санал бодол, байр суурийг шийдвэр гаргах үйл явцад тусгах арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настны хувийн, санхүүгийн болон нийгмийн асуудлаар шийдвэр гаргахад нь шаардлагатай мэдээлэл, зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлэх нэгдсэн тогтолцоо бүрэн хөгжөөгүй байна. Иймд ахмад настны хүсэл сонирхол, бие даасан байдлыг хүндэтгэн, шаардлагатай үед эрх зүйн зөвлөгөө, мэдээлэл, шийдвэр гаргахад дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг өргөжүүлэх шаардлагатай.
--	--	---

Мэдээлэл, дижитал хүртээмж, инноваци

30. Засгийн газар ахмад настнуудад зориулсан мэдээллийн хүртээмж, хүртээмжийг сайжруулах механизмыг бий болгосон уу? (SDG 9.с.1)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол зохих мэдээллээр дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Монгол Улс ахмад настны мэдээлэл авах, насан туршдаа суралцах, төрийн болон нийгмийн үйлчилгээг хүртээмжтэй авах боломжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Аймаг, дүүргийн Насан туршийн суралцахуйн төвөөр дамжуулан ахмад настнуудад зориулсан мэдээллийг том үсэгтэй хэвлэмэл материал, аудио болон видео зааварчилгаа зэрэг хүртээмжтэй хэлбэрээр хүргэж байна. Мөн Засгийн газрын 2024 оны 141 дүгээр тогтоолоор баталсан “Бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээ”-нд иргэн төвтэй байх, тасралтгүй суралцахуйг дэмжих зарчмыг тусгасан нь ахмад настнуудын цахим ур чадварыг хөгжүүлэх, цахим мэдээлэл, үйлчилгээг ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх бодлогын үндэс болж байна.

31. Ахмад настнуудад дижитал оролцоог дэмжих засгийн газрын санаачилга бий юу?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
31.1 Дижитал хэрэгсэл/дэд бүтцэд нэвтрэх	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны дижитал хэрэгсэл, интернетийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Аймаг, дүүргийн Насан туршийн суралцахуйн төвүүд болон ерөнхий боловсролын сургуулиудын компьютерын лабораторийг хичээлийн бус цагаар ахмад настнууд үнэ төлбөргүй ашиглах, интернетэд холбогдох боломжийг бүрдүүлж байна. Мөн Засгийн газрын 2024 оны 141 дүгээр тогтоолоор баталсан “Бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээ”-ний хүрээнд иргэдийн цахим ур чадварыг хөгжүүлэх, цахим орчинд мэдээлэл авах, үйлчилгээ ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлж байна. 2023 оны байдлаар Монгол Улсын нийт өрхийн 80 гаруй хувь интернет ашиглаж, 4 сая орчим ухаалаг төхөөрөмж хэрэглэнд байсан боловч иргэдийн цахим ур чадварын дундаж үзүүлэлт 43.8 хувь байжээ. Энэ нь ахмад настнуудын цахим төхөөрөмж, интернетийн хүртээмж болон тэдгээрийг ашиглах

		чадварыг цаашид нэмэгдүүлэх шаардлагатайг харуулж байна. Цаашид ялангуяа хөдөө орон нутагт амьдардаг, орлого багатай, хөдөлгөөний хязгаарлалттай ахмад настануудад төхөөрөмж, интернетийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, цахим үйлчилгээ ашиглахад нь туслах дэмжлэгийг өргөжүүлэх шаардлагатай.
31.2 Үе хоорондын дижитал бичиг үсэг (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны цахим ур чадварыг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ залуу үеийнхэн ахмад настанд дижитал технологи, цахим үйлчилгээ ашиглахад нь туслах, дэмжих чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчид, залуу сайн дурынхан болон Насан туршийн суралцахуйн төвийн багш нар хамтран ахмад настануудад ухаалаг утас, цахим банк, E-Mongolia аппликейшн болон төрийн цахим үйлчилгээг ашиглах дадал эзэмшүүлэх сургалт, зөвлөгөө өгч байна. Энэ нь залуу, ахмад үеийн хооронд мэдлэг, туршлага солилцох, ахмад настны цахим оролцоог нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой. Мөн НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлсэн “Олон нийтийн цахим мэдээллийн ажилтан” туршилтын төслийн хүрээнд 2025 оны байдлаар 350 гаруй ахмад настан цахим ур чадварын сургалтад хамрагдсан байна. Цаашид үе хоорондын хамтын ажиллагаанд тулгуурласан сургалт, сайн дурын үйл ажиллагааг өргөжүүлж, ахмад настануудыг цахим залилангаас хамгаалах, цахим банк болон төрийн үйлчилгээг аюулгүй ашиглах мэдлэг, дадлыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
31.3 Насанд ээлтэй технологи, инноваци, үйлчилгээ	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настанд ээлтэй технологи, инноваци, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Аймаг, дүүргийн Насан туршийн суралцахуйн төвүүдээр дамжуулан Засгийн газрын 2024 оны 141 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээ”-ний 12 чадамжид нийцүүлсэн, том үсэг, тод дүрслэл бүхий богино хэмжээний зааварчилгааны видео, аудио хичээл болон хялбаршуулсан сургалтын модулиудыг хөгжүүлж байна. Мөн ахмад настанд үзүүлэх зарим дэмжлэг, хөнгөлөлтийг ehalatj.mn системээр цахимаар авах боломж бүрдсэн. 2025 оноос ахмад настны хэрэгцээ, бие даах чадварт суурилсан цогц үнэлгээ хийж, хэрэгцээнд нь тохирсон тусламж, үйлчилгээ төлөвлөх тогтолцоог хэрэгжүүлж байна. Түүнчлэн 2026 онд ахмад настны цахим ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтын гарын авлага боловсруулж,

		ахмадын байгууллага болон холбогдох ажилтнуудад танилцуулан хэлэлцүүлсэн. Гэсэн хэдий ч ахмад настанд зориулсан тусгай технологи, туслах төхөөрөмж, зайнаас үйлчилгээ авах болон бусад инновацын шийдлийн хэрэглээ хязгаарлагдмал хэвээр байна. Иймд ахмад настны хэрэгцээ, эрүүл мэндийн байдал, хөдөлгөөний боломжид нийцсэн технологи, хүртээмжтэй цахим үйлчилгээ, туслах төхөөрөмжийн хэрэглээг өргөжүүлэх шаардлагатай.
31.4 Кибер аюулгүй байдал ба онлайн аюулгүй байдал	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настнуудын цахим орчинд аюулгүй ажиллах, цахим залилан, хуурамч мэдээлэл болон бусад эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг, ур чадварыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр сургалт, мэдээллийн арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, Цагдаагийн ерөнхий газар, Монголбанк болон арилжааны банкуудтай хамтран Насан туршийн суралцахуйн төвүүдээр дамжуулан “Цахим аюулгүй байдал”, “Хуурамч мэдээллийг таних, сэргийлэх” сэдэвт практик сургалтыг үе шаттай зохион байгуулж байна. Эдгээр сургалтаар цахим орчинд мэдээллийг зөв таних, сэжигтэй холбоос, хуурамч мэдээлэл болон цахим залилангаас болгоомжлох, санхүүгийн мэдээлэл, нууц үгээ хамгаалах талаар мэдлэг олгохыг зорьж байна. Мөн Засгийн газрын 2024 оны 141 дүгээр тогтоолоор баталсан “Бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээ”-ний тавдугаар тэргүүлэх чиглэлийн хэрэгжилтийн хүрээнд иргэдийн цахим аюулгүй байдлын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэхэд анхаарч байна. Гэсэн хэдий ч ахмад настанд тусгайлан чиглэсэн цахим залилангаас урьдчилан сэргийлэх сургалтын хамрагдалт, цахим гэмт хэргийн хохирогч болсон ахмад настны тоо, сургалтын үр дүнгийн талаарх мэдээллийг нэгтгэн үнэлэх шаардлагатай. Цаашид ахмад настны цахим ур чадварын түвшинд тохирсон сургалтыг тогтмолжуулж, цахим банк, төрийн цахим үйлчилгээ болон нийгмийн сүлжээг аюулгүй ашиглах мэдлэгийг нэмэгдүүлэх нь зүйтэй.

IV хэсгийн ерөнхий өөрийн үнэлгээ – Боломжтой, дэмжлэг үзүүлэх орчныг хангах

32. Энэ хэсэгт өгсөн хариултууд дээр үндэслэн таатай, дэмжлэг үзүүлэх орчныг бүрдүүлэхэд чиглэсэн улс орныхоо хүчин чармайлтыг өөрөө үнэлнэ үү.

Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Эхлээгүй
- ☐ 1 – Эрт үе шат (зарим төлөвлөлт эсвэл туршилт)
- ☒ 2 – Дунд зэргийн ахиц дэвшил (зарим систем байгаа)
- ☐ 3 – Дэвшилтэт ахиц дэвшил (ихэнх арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн)
- ☐ 4 – Бүрэн хэрэгжсэн (иж бүрэн, хяналттай)

Монгол Улс ахмад настанд таатай, дэмжлэг үзүүлэх орчныг бүрдүүлэх чиглэлээр ахиц гаргаж байна. Ахмад настны эрх, оролцоо, бие даасан байдал, нийгмийн хамгаалал, асаргаа үйлчилгээ болон дижитал оролцоог дэмжих эрх зүйн орчин, үйлчилгээний тогтолцоог үе шаттай бэхжүүлж байна. Гэсэн хэдий ч хот, хөдөөгийн үйлчилгээний хүртээмж, мэргэшсэн хүний нөөц, цалингүй асран хамгаалагчдын дэмжлэг, хөдөлмөрийн уян хатан зохицуулалт, дижитал хүртээмж, онлайн аюулгүй байдлыг цаашид сайжруулах шаардлагатай байна. Иймээс нийтлэг ахиц дэвшил гарсан боловч цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай гэж үнэлж байна.

Энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд сайн туршлага

33. Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд Засгийн газраас сайн туршлага хэрэгжүүлсэн үү?

☒ Тийм ☐ Үгүй

33.1 Хэрэв "Тийм" бол сайн туршлага(ууд)-ыг өгч, дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу. Боломжтой бол дараах мэдээллийг оруулна уу: *(Хэрэв танай улсад энэхүү тэргүүлэх чиглэлийн дагуу тайлагнах нэгээс олон сайн туршлага байгаа бол доорх хүснэгтийг хуулбарлаж, сайн туршлага бүрийг тусад нь бичнэ үү.)*

a. Сайн туршлагын гарчиг (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	Ахмад настны мэдээлэл, цахим үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх сургалт
b. Юуг хэрэгжүүлсэн бэ? (Бодлого, хөтөлбөр, санаачилгын товч тодорхойлолт)	Ахмад настны цахим хэрэглээ, мэдээлэл авах болон цахим үйлчилгээ ашиглах мэдлэг, ур чадварыг нэмэгдүүлэх зорилгоор "Ахмад настны цахим ур чадварын гарын авлага" боловсруулж, түүнийг практикт ашиглах чиглэлээр сургалт, мэдээлэл, хэлэлцүүлгийн ажлыг зохион байгуулж байна. Гарын авлагын агуулгыг ахмад настанд ойлгомжтой, өдөр тутмын амьдралд ашиглах боломжтой, практик байдлаар боловсруулахад анхаарч, ахмадын байгууллага болон орон нутгийн холбогдох байгууллагуудаас санал авч боловсруулсан. Ахмад настны цахим ур чадварын ... Мөн ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд суурь болон мэргэжлийн ур чадварын зэрэгцээ цахим хэрэглээний сургалт зохион байгуулж байна.
c. Хэрэгжүүлсэн он (Сайн туршлагыг эхлүүлсэн он)	2026 онд "Ахмад настны цахим ур чадварын гарын авлага"-ыг боловсруулж, 9 дүгээр сард холбогдох байгууллага болон ахмадын байгууллагуудын оролцоотойгоор хэлэлцүүлсэн.
d. Хэн оролцсон бэ? (Гол оролцогчид - жишээ нь, яам, агентлаг, иргэний нийгэм, ахмад настууд)	☐ Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам; ☐ Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар; ☐ Аймаг, дүүргийн Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний байгууллагууд; ☐ Монголын Ахмадын холбоо; ☐ Аймаг, нийслэл, дүүргийн Ахмадын хороод; ☐ Судлаач, мэргэжлийн багш, зөвлөх; ☐ Ахмад настны төлөөлөл, ахмадын байгууллагууд.
e. Гол зорилтот ашиг хүртэгчид хэн байсан бэ? (Тодорхой бүлгүүдийг тодорхойлох)	Ахмад настууд, ялангуяа: • цахим орчинд ажиллах мэдлэг, ур чадварын хэрэгцээтэй; • төрийн болон нийгмийн үйлчилгээг цахимаар авах шаардлагатай;

	• өдөр тутмын амьдралдаа цахим технологи ашиглах хэрэгцээтэй ахмад настнууд.
f. Юу нь үүнийг "сайн туршлага" болгодог вэ? (Үр дүн, нөлөөлөл, сурсан сургамж эсвэл амжилтын хүчин зүйлүүд)	Энэхүү туршлага нь ахмад настны цахим тэгш бус байдлыг бууруулах, мэдээлэл болон цахим үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бөгөөд ахмад настны хэрэгцээ, саналд тулгуурлан боловсруулж байгаагаараа онцлог. Гарын авлагын агуулгыг ахмад настанд ойлгомжтой, практик, өдөр тутмын амьдралд шууд ашиглах боломжтой байхаар боловсруулахад оролцогчдын саналыг тусгасан. Ахмад настны цахим ур чадварын ... Мөн яам, төрийн байгууллага, ахмадын байгууллага, орон нутгийн байгууллагуудын хамтын оролцоог хангаж байгаа нь уг туршлагыг цаашид орон нутагт түгээн хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлж байна.
g. Нэмэлт баримт бичиг (хавсаргасан тохиолдолд баримт бичгийг өгнө үү)	
h. Холбоосууд(хэрэв хавсаргасан бол гипер холбоос эсвэл файлын нэрийг оруулна уу)	

V. ТОО МЭДЭЭЛЭЛ, ӨГӨГДӨЛ

Заавар: Энэ хэсэг нь танай улсын хөгшрөлт, ахмад настнуудын талаарх мэдээллийг цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, нотолгоонд суурилсан бодлого боловсруулахад ашиглах чадавхийг үнэлдэг. Энэ нь мэдээллийн дэд бүтэц, цуглуулах арга, салбар хоорондын интеграцчлалыг хамардаг.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

a. Анхан шатны хариуцлагатай яам: Үндэсний статистикийн хороо

b. Хамтран ажиллах:

Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, харьяа агентлагууд

Эрүүл мэндийн яам, харьяа агентлагууд

(Энэ хэсгийг бөглөхөд зөвлөлдсөн/зохицуулсан яам/агентлагуудын жагсаалтыг оруулна уу)

Өгөгдлийн дэд бүтэц

34. Бүс тус бүрийн мэдээлэл цуглуулах хамрах хүрээ, чанарыг зааж өгнө үү:

[0 = Системчилсэн цуглуулга байхгүй; 1 = Зөвхөн хүн амын тооллого (10 жил тутамд); 2 = Хүн амын тооллого болон зарим судалгаа; 3 = Тогтмол судалгаа (жил/хоёр жилд нэг удаа); 4 = Төсөөлөлтэй цогц систем]

Өгөгдлийн талбар	Хэрэгжилтийн түвшин					Нотлох баримт(зааж өгнө үү)
	0	1	2	3	4	
34.1 Хүн амын насжилтын хүн ам зүйн мэдээлэл	☐	☐	☐	☐	☒	ҮСХ хүн ам, орон сууцны улсын тооллогоор нас, хүйс болон бусад шинжээр дэлгэрэнгүй мэдээлэл цуглуулдаг. Хүн ам, орон сууцны тооллогыг 10 жил тутамд явуулдаг бол 2015 болон 2025 онуудад засврын тооллого явуулсан. Тооллогын

					мэдээллээр сэдэвчилсэн судалгаанууд хийдгийн нэг нь “Өндөр настан” судалгаа юм. Түүнчлэн тооллогын мэдээлэлд үндэслэн хүн амын хэтийн тооцоог шинэчилсэн тооцож байна. Мөн жил бүрийн хүн амын мэдээллийн статистикаар насжилтын үндсэн үзүүлэлтийг тогтмол шинэчилж, нийтэлдэг. Үүнд хүн амын тоог 1 болон 5 насны бүлгээр, хүйсээр, аймаг, сум хороо, дүүргээр гаргаж, 1212.mn сайтад нийтэлж байна.
34.2 Эрүүл мэндийн байдал, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний ашиглалт	☐	☐	☒	☐	Монгол улс эрүүл мэндийн төрөлжсөн мэдээллийн сан болон “Health-ESB” мэдээлэл солилцооны системийг хөгжүүлж байна. Одоогийн байдлаар 452 эрүүл мэндийн байгууллага төрөлжсөн мэдээллийн санд мэдээлэл илгээж байна. Анхан шат, лавлагаа шатлал, хувийн хэвшлийн байгууллага болон эмийн сангуудыг цахимаар холбох ажил үргэлжилж байна. Ингэснээр Алслагдмал сум, орон нутаг, хот, нийслэлд амьдарч байгаа хүмүүст үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний хүртээмж, чанар ижил түвшинд очиж, цахим эрүүл мэндийн системд бүрэн шилжиж байна. ҮСХ жил бүр эрүүл мэндийн үзүүлэлтийн статистик, ЭМЯ өвчлөл, нас баралт, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний статистикийг нийтэлж, ДЭМБ-д холбогдох үзүүлэлтээр тогтмол тайлагнадаг. Ахмад настны эрүүл мэндийн байдал, өдөр тутмын үйлдлийн чадвар, багаж хэрэгсэлтэй ажиллах чадвар зэрэг нарийвчилсан статистик мэдээллийг тооцож, бодлого хөтөлбөрт ашиглах хэрэгцээ байна.
34.3 Эдийн засгийн аюулгүй байдал (орлого/ядуурал/тэтгэвэр)	☐	☐	☒	☐	ҮСХ-ноос улирал болон жил бүр тогтмол зохион байгуулдаг “Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа” (ӨНЭЗС)-аар дамжуулан хүн амын өрхийн орлого, хэрэглээний үзүүлэлтийг тооцдог. Тооцооллыг хүн амын насны бүлгээр ялган үр дүнг тооцно. Монгол улс ядуурлын түвшинг ӨНЭЗС-ний өргөтгөсөн судалгаагаар 2 жил тутамд тооцдог. Хамгийн сүүлийн судалгааны үр дүн 2022 оноор гарсан ба ядуурлыг хүн амын бүлгээр тооцсон тооцоолол хийсэн. 2024 оны судалгааны үр дүнг удахгүй зарлагдахаар хүлээгдэж байна. Нийгмийн хамгаалал - тэтгэвэр, тэтгэмжийн мэдээллийн захиргааны бүртгэлээр сар, улирал, жилээр гаргаж байна. Хөтөлбөрт хамрагдсан хүний тоо, авсан үйлчилгээний төрлөөр, хүйсээр, байршлаар гарч байна. Тэтгэвэр, тэтгэмж, эрүүл мэнд, үндсэн хэрэгцээний мэдээллийг цогцоор нарийвчлан нэгтгэн тооцож, өрхийн орлого, хэрэглээнд эзлэх

						хувь, үр дагавраар харсан нарийвчилсан судалгаа тооцоолол хийх хэрэгтэй.
34.4 Урт хугацааны тусламж үйлчилгээний хэрэгцээ, хангамж	☐	☐	☒	☐	☐	Урт хугацааны тусламж үйлчилгээнд хамрагдах ахмад настны мэдээллийг нийгмийн халамжийн сангийн мэдээллээс гаргах боломж бүрдэж байна. Нийгмийн халамжийн сангаас байнгын асаргаанд хамрагдсан хүний тоо, асаргааны тэтгэмж авсан асран хамгаалагчийн мэдээллийг захиргааны бүртгэлээр цуглуулдаг. Улсын хэмжээнд урт хугацааны асаргааны хэрэгцээ, чанарыг цогцоор үнэлэх тогтмол системтэй судалгаа дутагдалтай байна.
34.5 Нийгмийн оролцоо, хамруулалт	☐	☐	☐	☒	☐	Улсын хэмжээнд ахмад настны оролцоотой холбоотой мэдээллийг уг үйл ажиллагааг зохион байгуулсан байгууллаг бүрээс цуглуулж, яам үр дүнг нэгтгэдэг. Тухайлбал, ГБХНЯ, Монголын Ахмадын Холбоо, Аймаг, дүүргийн засаг даргатай жил бүр гэрээ байгуулан ажиллаж, ажлын тайланг цуглуулж нэгтгэдэг. Энэхүү мэдээллээр зохион байгуулсан үйл ажиллагаа төрлөөр, хамрагдсан хүнээр, зарцуулсан төсвийн мэдээлэл гардаг. Жишээлбэл, аймаг, дүүргийн НТСТ-д зохион байгуулсан сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааны тоо, суралцагч, оролцогчийн тоог 12 чиглэлээр аймаг, дүүрэг тус бүрээр жил бүр нэгтгэн тайлагнаж байна. 2025 оны нэгтгэлд орон нутагт 1,888–3,684, нийслэлд 1,796–1,796 хүрээний сургалтыг амжилттай зохион байгуулсан байна. Түүнчлэн, Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт болон зарим төрлийн нийгмийн оролцоог үндэсний төлөөлөх чадвар бүхий Цаг ашиглалтын судалгаа, Ажиллах хүчний судалгаа зэрэгт хэсэгчлэн тусгаж байна. Хэдийгээр мэдээллийг жилийн тайлангаас гаргаж байгаа хэдий ч ахмад настны оролцооны тусгай тогтмол индикатор систем байхгүй, ТББ, төсөл, судалгааны түвшинд илүү их хэмжигдэж байна.

35. Хэрэв аливаа өгөгдлийн талбарт "системчилсэн тоо мэдээлэл байхгүй" (эсвэл "0") байхгүй бол гол саад бэрхшээл юу вэ?

Холбогдох бүх зүйлийг сонгоно уу.

- ☐ Нөөцийн хомсдол
- ☐ Техникийн хүчин чадлын хязгаарлагдмал байдал ☒ Стандартчилсан аргачлал байхгүй
- ☐ Нууцлал/ёс зүйн асуудал
- ☐ Чухал тэргүүлэх чиглэл биш
- ☐ Бусад (зааж өгнө үү):

Тоо мэдээллийн ангилсан байдал (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

36. Танай улсад насжилт, ахмад настнуудын талаарх мэдээллийг хэрхэн ангилсан бэ?

Боломжтой бүх ялгах түвшинг сонгоно уу.

☒ Насны бүлгүүдээр (5 жилийн интервал ба түүнээс бага)

☒ Хүйсээр

☒ Газарзүйн байршлаар (хот/хөдөө)

☒ Дэд бүсээр (аймаг/дүүрэг)

☒ Орлогоор/квинтилээр

☒ Боловсролын түвшингээр

☒ Хөгжлийн бэрхшээлээр

☒ Амьдралын нөхцлөөр

☐ Бусад (зааж өгнө үү): Засаг захиргааны түвшин (сум, хороо), өрхийн төрөл болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний төрлөөр.

Дээрх мэдээллүүдийг дээр дурьдсан мэдээллийн баазуудаас тооцож гаргах боломжтой. Зарим мэдээллийг тооцож, үр дүнг жил бүрээр гаргаж байгаа бол заримыг судалгаа шинжилгээний хүрээнд гаргаж байна. Нэгдсэн стандарт аргачлалтай, цогц системтэй болох хэрэгцээ байна.

37. Засгийн газар мэдээлэл цуглуулах үйл ажиллагаанд, тэр дундаа үндэсний болон дэд түвшинд мэдээллийг нас, хүйсээр нь ангилж, 50, 60-аас дээш насны ангиллыг ангилсан (жишээ нь, Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа, Үндэсний шилжүүлэг, Цагийн хамруулалт, шилжүүлэг гэх мэт) ямар нэгэн хүчин чармайлт гаргасан уу? (Мөн дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол зохих мэдээллээр дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Өмнө дурьдсанчлан, хүн амын мэдээллийг нас, хүйсээр нэг болон таван насаар ангилан гаргадаг. ӨНЭЗС, Цаг ашиглалт, Ажиллах хүчний мэдээлэлд нэмэлт шинжилгээ хийж гүнзгийрүүлэн ахмад насны бүлгээр үр дүнг гаргаж болно. Мэдээллүүдийн үндэсний болон бүс нутгаар аймгаар гаргадаг. Мөн газрын зураглалаар мэдээллүүдийг гаргадаг болоод байна. Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвөөс хүн амын нас баралт, өвчлөлийн мэдээлэл, настны эрүүл мэндийн хяналт, настны үнэлгээг насаар, хүйсээр, үндэсний түвшинд еолон аймаг, дүүргээр гаргадаг. Үндэсний хэмжээнд Үндэсний шилжүүлгийн тооцооллыг ҮСХ болон их сургуулийн багш нар хамтран ӨНЭЗС-ний 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022 оны мэдээллийг ашиглан тооцож эхний үр дүнг гаргаад байна.

Үндэсний судалгаа, урт хугацааны судалгаа

38. Танай улс 2021 оноос хойш насжилт, ахмад настнуудын талаарх судалгаа эсвэл урт хугацааны мэдээлэл цуглуулсан уу?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Өгөгдлийн төрөл	байдаг уу?	Судалгаа/судалгааны нэр?
38.1 Үндэсний насжилтын судалгаа/ модуль (жишээ нь, Ахмад настнуудын үндэсний судалгаа, Хүн амын Эрүүл мэндийн судалгаа)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Хүн ам, орон сууцны тооллогоор насжилтийн нарийвчилсан мэдээлэл гардаг. Монгол улсад хэрэгжиж буй олон улсын төслүүдийн хүрээнд улс орны ахмад настны асуудал, урт хугацааны тусламж үйлчилгээний талаарх судалгааг хийдэг, гэхдээ тогтмол биш. Эрүүл мэндийн яам ахмад настны эрүүл мэндийн мэдээллийг гаргадаг тогтолцоог нэвтрүүлж байна.

38.2 Ахмад настнуудын талаархи урт хугацааны мэдээлэл/панел судалгаа (эрүүл мэнд, нийгэм, эдийн засгийн байдал)	☐ Тийм ☒ Үгүй	Анхны урт хугацааны /longitudinal study/ судалгааг хийхээр АХБ-наас хэрэгжиж буй ахмад настны тусламж үйлчилгээний техникийн туслалцааны төсөлд тусган, 2026-2027 онд хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.
38.3 Олон улсын арга хэрэгсэл, үнэлгээгашиглан насжилттай холбоотой модуль (жишээ нь, ICOPE, SAGE, MDS, ДЭМБ-ын насжилтын хэмжүүр)	☐ Тийм ☒ Үгүй	Олон улсын арга хэрэгсэл, үнэлээг ашиглах алхмууд хийгдэж байгаа боловч нэгдсэн шийдэлд хараахан хүрээгүй байна.
38.4 Захиргааны мэдээллийн шинжилгээ	☒ Тийм ☐ Үгүй	Насжилтийн талаарх захиргааны мэдээллийг олон эх үүсвэр гаргаж байна. Тухайлбал, ҮСХ, ЭМЯ, Нийгмийн даатгал сан, Нийгмийн халамжийн сангийн захиргааны мэдээлэл

Салбар хоорондын өгөгдлийн интеграцчлал

39. Яам, агентлагуудын насжилтын талаарх мэдээлэл цуглуулах улс орныхоо чадавхийг та хэрхэн үнэлэх вэ?

Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Зохицуулалт байхгүй, тус тусдаа мэдээлэл цуглуулдаг
- ☐ 1 – Хүсэлтийн дагуу албан бусаар хуваалцдаг
- ☒ 2 – Зарим стандартчилсан өгөгдөл хуваалцах протоколуудтай
- ☐ 3 – Байгууллага хоорондын мэдээлэл зохицуулах ээлжит хороо
- ☐ 4 – Үндэсний насжилтын мэдээллийн нэгдсэн платформ

40. Насжилт, ахмад настнуудын талаарх мэдээлэл цуглуулахад ямар яам/агентлагууд хувь нэмэр оруулдаг вэ?

Холбогдох бүх зүйлийг сонгоно уу.

- ☒ Эрүүл мэнд
- ☒ Нийгмийн халамж/Нийгмийн асуудал/Нийгмийн хөгжил
- ☒ Хөдөлмөр
- ☒ Төсөв, санхүү
- ☒ Статистикийн газар
- ☒ Төлөвлөлт
- ☒ Орон сууц
- ☐ Бусад (зааж өгнө үү):

V хэсгийн ерөнхий өөрийн үнэлгээ – Өгөгдөл

41. Дээрх бүх зүйлийг харгалзан үзвэл та ахмад настнуудын талаарх мэдээллийг цуглуулах, ангилж, дүн шинжилгээ хийх, ашиглах улс орныхоо ерөнхий чадавхийг хэрхэн үнэлэх вэ?

Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Насжилтын талаарх системчилсэн мэдээлэл цуглуулдаггүй
- ☐ 1 – Үндсэн өгөгдөл байгаа боловч томоохон цоорхой, хязгаарлагдмал хэрэглээ
- ☐ 2 – Дунд зэргийн хүчин чадал, тогтмол бус, зарим бодлогод ашигладаг
- ☒ 3 – Хүчин чадал сайтай, тогтмол цуглуулдаг, бодлогод идэвхтэй ашигладаг
- ☐ 4 – Маш сайн нэгдсэн систем, цаг үеийн бодит хяналт, нотолгоонд суурилсан бодлого

Мэдээлэл, мониторингийн сайн туршлага

42. Ахмад настнуудтай холбоотой мэдээлэл цуглуулах, ангилах, ашиглахыг бэхжүүлэхийн тулд танай Засгийн газраас хэрэгжүүлсэн сайн туршлага(ууд)-ыг гаргаж, дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу. (Хэрэв танай улсад энэ чиглэлээр тайлагнах нэгээс олон сайн туршлага байгаа бол доорх хүснэгтийг хуулбарлаж, сайн туршлага тус бүрийг тусад нь бичнэ үү)

a. Сайн туршлагын гарчиг (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	Хүн ам, орон сууцны тооллого ба Хүн ам өрхийн мэдээллийн сан Нийгмийн даатгал, тэтгэврийн захиргааны мэдээллийн систем (НДЕГ)
b. Юуг хэрэгжүүлсэн бэ? (Бодлого, хөтөлбөр, санаачилгын товч тодорхойлолт)	• Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ) нь хүн амын тооллого болон жил бүрийн статистик 1 болон 5 насны ангилал (50–54, 55–59, 60–64, 65+) ашиглаж байна. • ХАӨМС-ийн бодит цаг хугацааны системийн баяжилт хийгдэж байна • Тэтгэвэр авагчдын бүртгэл, нас, хүйс, шимтгэлийн мэдээллийг цахимжуулсан
c. Хэрэгжүүлсэн он (Сайн туршлагыг эхлүүлсэн он)	• 1990 оноос хойшхи жил бүрийн мэдээллийг нас, хүйсээр ангилж, 1212.mn сайтад байршуулсан. • 2010, 2020 тооллогоор “Өндөр настан” судалгаа хийсэн. • Жил бүрийн болон завсрын тооллогын үр дүнд үндэслэн хүн амын хэтийн тооцоог шинэчилдэг. • 2020 оноос цахимжуулалт, систем сайжруулалт эрчимжсэн.
d. Хэн оролцсон бэ? (Гол оролцогчид - жишээ нь, яам, агентлаг, иргэний нийгэм, ахмад настнууд)	• ҮСХ (гол хэрэгжүүлэгч) • ГБХНХЯ • ЭМЯ • Орон нутгийн статистикийн хэлтсүүд • Олон улсын байгууллагууд • Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар • Сангийн яам • Цахим хөгжлийн байгууллагууд
e. Гол зорилтот ашиг хүртэгчид хэн байсан бэ? (Тодорхой бүлгүүдийг тодорхойлох)	• ЗГ • Бодлого боловсруулагчид • Ахмад настнууд (60+) • Халамж үйлчилгээнд хамрагдагчид • Судлаачид • Тэтгэвэр авагч ахмад настнууд • Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгчид • Халамж үйлчилгээ
f. Юу нь үүнийг "сайн туршлага" болгодог вэ? (Үр дүн, нөлөөлөл, сурсан сургамж эсвэл амжилтын хүчин зүйлүүд)	• Улсын хэмжээнд стандартчилсан насны ангилал бий болгосон. • Бодлого боловсруулахад шууд ашиглагддаг • Олон улсын харьцуулалт хийх боломжтой • Захиргааны бодит өгөгдөл дээр суурилсан • Тогтмол шинэчлэгддэг

	- Бодлогын болон төсвийн шийдвэрт шууд ашиглагддаг - Насжилтын эдийн засаг, нийгэм, эрүүл мэндийн мэдээллийн гол эх үүсвэр - Цахим хуудсанд нээлттэй байршуулж, хэрэглэгчдэд ээлтэй болсон.
g. Нэмэлт баримт бичиг (хавсаргасан тохиолдолд баримт бичгийг өгнө үү)	
h. Холбоосууд(хэрэв хавсаргасан бол гипер холбоос эсвэл файлын нэрийг оруулна уу)	https://www.1212.mn (ҮСХ-ны Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан) https://www.ndaatgal.mn

VI. ҮЕ ХООРОНДЫН БОДЛОГО, САНААЧИЛГА

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд шаардлагатай бол өгөгдөл, хөтөлбөр, бодлогын лавлагаа бүхий хариулт бүрийг дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

а. Анхан шатны хариуцлагатай яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
(Энэ хэсгийн гол төвийн үүрэг гүйцэтгэдэг тэргүүлэх яамыг зааж өгнө үү)

б. Хамтран ажиллах:

- ☐ Үндэсний статистикийн хороо
- ☐ Эрүүл мэндийн яам
- ☐ Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар
- ☐ Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
- ☐ Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар
- ☐ Боловсролын яам;
- ☐ Монголын Ахмадын холбоо

(Энэ хэсгийг бөглөхөд зөвлөлдсөн/зохицуулсан яам/агентлагуудын жагсаалтыг өгнө үү)

43. Танай улс бодлого, санаачилгаар дамжуулан үе дамжсан эв нэгдэл, суралцах, халамжлах ажлыг дэмждэг үү? (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "Тийм" бол сонгосон зүйл бүрийн хувьд дараах зүйлийг бөглөнө үү.

Үйл ажиллагааны чиглэл	байдаг уу?	Тэмдэглэл буюу жишээ
43.1 Үе хоорондын харилцааны үндэсний бодлого буюу стратеги	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад үе хоорондын харилцаа, ахмад настны нийгэмд оруулж буй хувь нэмрийг хүлээн зөвшөөрөх, тэдний мэдлэг, туршлагыг залуу үед өвлүүлэн уламжлуулах чиглэлээр бодлого, санаачилга хэрэгжүүлж байна. Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас ахмад настны эрх ашгийг хамгаалах, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх, нийгэмд оруулсан хувь нэмрийг олон нийтэд таниулах чиглэлээр ажилладаг. Тухайлбал, жил бүрийн 10 дугаар сарын 1-ний өдрийг "Олон улсын ахмадын өдөр" болгон тэмдэглэж, ахмад настнуудад хүндэтгэл үзүүлэх, тэдний мэдлэг, туршлага, нийгэмд оруулсан хувь

		нэмрийг сурталчлах үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг. Гэхдээ үе хоорондын харилцааг бүхэлд нь хамарсан бие даасан үндэсний бодлого, стратеги батлагдсан эсэх талаар эх баримтад тодорхой мэдээлэл байхгүй байна. Иймээс үе хоорондын харилцаа, харилцан суралцах, харилцан халамжлах үйл ажиллагааг бодлогын нэгдсэн хүрээнд уялдуулах шаардлагатай.
43.2 Бүтэцлэгдсэн боломжууд (жишээ нь, дундын орон сууц (жишээ нь, олон үеийн орон сууц), солилцооны хөтөлбөр)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад болон залуу үеийг зориудаар нэгтгэсэн олон үеийн орон сууц, үе хоорондын солилцооны тусгай хөтөлбөр зэрэг бүтэцлэгдсэн боломжууд хязгаарлагдмал байна. Харин ахмад настныг гэр бүл, хамт олон, орон нутгийн амьдралд идэвхтэй оролцуулах, гэр бүлд түшиглэсэн асаргаа, гэрээр үзүүлэх болон өдөр өнжүүлэх үйлчилгээ хөгжүүлэх чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, 2025 онд гэрээр болон өдөр өнжүүлэх хэлбэрийн асаргааны үйлчилгээг 22 байгууллагаар, урт хугацааны асаргааны үйлчилгээг нэг байгууллагаар гэрээлэн үзүүлж, нийт 2,362 ахмад настанд хүргэсэн байна. Цаашид ахмад, залуу үеийн хамтарсан үйл ажиллагаа, харилцан суралцах, мэдлэг, туршлага солилцох хөтөлбөр болон олон үеийн орон сууцны загварыг хөгжүүлэх шаардлагатай.
43.3 Үе хоорондын ажлын байрны хамтын ажиллагаа (жишээ нь, зөвлөгөө өгөх, ур чадвар шилжүүлэх, эсвэл холимог насны баг)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настны мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар, ажлын туршлагыг залуу үед өвлүүлэн дамжуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр эрх зүйн зохицуулалт болон холбогдох арга хэмжээ хэрэгжиж байна. Ахмад настны тухай хуульд хөдөлмөр эрхлэх хүсэлтэй ахмад настныг хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалтад хамруулах, ахмад мэргэжилтний мэдлэг, туршлагыг сургалт, менторшип, дадлагаар дамжуулан залуу үед өвлүүлэх боломжийг тусгасан. Тухайлбал, 2025 онд ахмад ажилтны тэтгэвэрт бэлтгэх сургалт, зөвлөгөөг дэмжиж, 1,200 гаруй байгууллага тэтгэвэрт бэлтгэх төлөвлөгөө хэрэгжүүлсэн бөгөөд ахмад ажилчдад зориулсан ур чадварын сургалтад 9,569 ахмад настан хамрагдсан байна. Мөн Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын сайдын 2025 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдрийн 194 дүгээр тушаалаар Шинжлэх ухаан, техник, технологийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг 25 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр шинэчлэн байгуулсан. Гэсэн хэдий ч ахмад болон залуу ажилтнуудын хамтын ажиллагаа, менторшип, ур чадвар харилцан солилцох үйл ажиллагааг бүх салбарт тогтмол хэрэгжүүлэх, үр дүнг үнэлэх тогтолцоог цаашид бэхжүүлэх шаардлагатай.
43.4 Сургалтын солилцоо (жишээ нь, залуучуудын дижитал бичиг)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настан, хүүхэд, залуучуудын хооронд мэдлэг, ур чадвар, соёлын өв, амьдралын туршлагаа харилцан солилцох үйл ажиллагааг

үсэг, ахмад настнуудын соёлын мэдлэг)		дэмжиж байна. Тухайлбал, орон нутгийн Насан туршийн суралцахуйн төв болон ерөнхий боловсролын сургуулийг түшиглэн сурагчид ахмад настнуудад дижитал бичиг үсгийн боловсрол, ухаалаг утас болон цахим үйлчилгээ ашиглах мэдлэг, ур чадвар эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ ахмад настнууд залуу үед монгол бичиг, уламжлалт ёс заншил, гар урлал болон амьдралын туршлагаа өвлүүлэн заах харилцан суралцах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байна. Мөн 2024 оноос ахмад настны цахим ур чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр хүүхэд, оюутан, залуучуудыг ахмад настнуудтай холбон харилцан суралцах арга хэлбэрийг туршиж байна. 2026 онд ахмад настны цахим ур чадварын гарын авлага боловсруулж, ахмадын болон орон нутгийн байгууллагуудын саналыг тусган ажилласан. Эдгээр санаачилга нь ахмад настны цахим оролцоог нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ уламжлалт мэдлэг, соёлын өвийг хойч үедээ өвлүүлэх, үе хоорондын харилцан ойлголцлыг бэхжүүлэх ач холбогдолтой. Гэвч үе хоорондын сургалтын солилцоог улсын хэмжээнд тогтмол хэрэгжүүлэх нэгдсэн хөтөлбөрийг цаашид хөгжүүлэх шаардлагатай.
43.5 Үе дамжсан асрах халамжлах (жишээ нь, өвөө эмээ ач зээ нараа өсгөх эсвэл эсрэгээр)	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсын уламжлалт нүүдэлчин соёл, гэр бүлийн харилцаанд өвөө, эмээ нар ач, зээ нараа өсгөн хүмүүжүүлэх, асран халамжлахад оролцох уламжлал түгээмэл байдаг. Энэ нь хүүхдийн өсөлт, хөгжил, хүмүүжилд дэмжлэг үзүүлэхийн зэрэгцээ гэр бүлийн үнэт зүйл, уламжлалт мэдлэг, соёл, ёс заншлыг хойч үедээ өвлүүлэхэд чухал үүрэгтэй. Монгол Улсад гэр бүлд түшиглэсэн асаргаа, халамжийг дэмжих зохицуулалт хэрэгжиж байна. Ахмад настныг гэр бүлийн орчинд асран халамжлах, өдөр тутмын хэрэгцээнд нь дэмжлэг үзүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд асаргааны тэтгэмж, тусламж олгох боломжтой. Мөн хүүхэд, гэр бүлийн хамгааллын тогтолцооны хүрээнд өвөө, эмээ болон гэр бүлийн бусад гишүүд хүүхдийг асран халамжлах, өсөлт хөгжил, хамгааллыг нь хангахад оролцох боломжийг хүлээн зөвшөөрдөг. Түүнчлэн Насан туршийн суралцахуйн төвүүдээр дамжуулан ач, зээ нараа асарч буй ахмад настнуудад зориулсан зөвлөх үйлчилгээ, гарын авлага хүргэх ажил хэрэгжиж байна. Гэсэн хэдий ч өвөө, эмээ болон ач, зээ нарын харилцан асаргаа, халамжийг тусгай хөтөлбөрөөр дэмжих, асран халамжлагч ахмад настнуудад үзүүлэх дэмжлэгийг өргөжүүлэх шаардлагатай.
43.6 Үе хоорондын эерэг хандлагыг дэмжих кампанит ажил	☒ Тийм ☐ Үгүй	Монгол Улсад ахмад настныг хүндэтгэх, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэх, үе хоорондын харилцаа, харилцан ойлголцлыг дэмжих чиглэлээр олон нийтэд зориулсан мэдээлэл, сурталчилгаа, арга хэмжээ зохион байгуулж байна. Тухайлбал, ахмад настны эрх, нийгэмд оруулж буй хувь нэмэр, мэдлэг,

	туршлагыг нь таниулах, сайн дурын оролцоог дэмжих үйл ажиллагаа хэрэгжүүлдэг. Мөн ахмадын байгууллага үүсэн байгуулагдсаны 95 жилийн ойг тохиолдуулан зохион байгуулсан арга хэмжээний хүрээнд ахмад настны эрх, оролцоо, тэдний дуу хоолойг бодлого, шийдвэр гаргалтад тусгах асуудлыг онцолж, ахмад болон бусад үеийн оролцоог дэмжсэн. Гэсэн хэдий ч үе хоорондын эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх, насны ялгаварлан гадуурхалтаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн үндэсний хэмжээний, тогтмол хэрэгждэг тусгай кампанит ажил бүрэн төлөвшөөгүй байна. Иймд бүх насны хүмүүсийн харилцан хүндлэл, ойлголцлыг нэмэгдүүлэх, насны хэвшмэл ойлголтыг бууруулах чиглэлээр нэгдсэн, тогтвортой кампанит ажил хэрэгжүүлэх шаардлагатай.
--	---

44. Дээрх мэдээлэлд үндэслэн үе хоорондын эерэг, утга учиртай харилцааг хөгжүүлэхэд чиглэсэн манай улсын хүчин чармайлтыг та хэрхэн үнэлэх вэ?

Нэгийг нь сонгоно уу.

- ☐ 0 – Ямар ч арга хэмжээ аваагүй
- ☐ 1 –Эхний алхмууд авсан
- ☒ 2 – Дунд зэргийн хэрэгжилттэй
- ☐ 3 – Хэрэгжүүлсэн өргөн хүрээтэй санаачилгуудтай
- ☐ 4 – Үндэсний цогц хандлагатай

45. Үе дамжсан эв нэгдэл, халамж, хамтын сургалт, олон нийтийн хүртээмжтэй хөтөлбөрүүдийг дэмжихтэй холбоотой аливаа сайн туршлагыг гаргаж, дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу. (Хэрэв танай улсад энэ чиглэлээр тайлагнах нэгээс олон сайн туршлага байгаа бол доорх хүснэгтийг хуулбарлаж, сайн туршлага тус бүрийг тусад нь бичнэ үү)

a. Сайн туршлагын гарчиг (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)	Үндэсний цахим элч үе хоорондын суралцах хөтөлбөр
b. Юуг хэрэгжүүлсэн бэ? (Бодлого, хөтөлбөр, санаачилгын товч тодорхойлолт)	Залуу болон ахмад үеийн цахим ур чадварын ялгааг бууруулах зорилготой сургагч багш, сайн дурын оролцоонд суурилсан хөтөлбөр
c. Хэрэгжүүлсэн он (Сайн туршлагыг эхлүүлсэн он)	2024 оны 9-12 сар.
d. Хэн оролцсон бэ? (Гол оролцогчид - жишээ нь, яам, агентлаг, иргэний нийгэм, ахмад настнууд)	ЦХИХХЯ, И-Монголиа академи, Дэлхийн банкны Ухаалаг засаг 2 төсөл, сайн дурын оюутан, залуус, ахмад сургагчид
e. Гол зорилтот ашиг хүртэгчид хэн байсан бэ? (Тодорхой бүлгүүдийг тодорхойлох)	Цахим үйлчилгээ ашиглах дэмжлэг шаардлагатай ахмад настнууд, сайн дурын сургагчид. 150 сайн дурын оюутан, залуус, ахмадыг сонгон шалгаруулж, цахим ур чадварын 137 сургагч багш болгон бэлтгэж, Улаанбаатар хотын 9 дүүрэг, хөдөө, орон нутгийн 1000 ахмадад өдөр тутамд нь хэрэгцээтэй цахим ур чадварыг заасан.
f. Юу нь үүнийг "сайн туршлага" болгодог вэ? (Үр дүн, нөлөөлөл,	Хоёр үе харилцан суралцах боломж бүрдүүлсэн. Иргэдийн өдөр тутамд тулгардаг цахим хэрэглээ, төрийн цахим үйлчилгээний мэдлэгийг дээшлүүлэхэд сургагч багш нар гол үүрэг

сурсан сургамж эсвэл амжилтын хүчин зүйлүүд)	гүйцэтгэсэн. Цахим шилжилтийг орон нутаг болон анхан шатанд эрчимжүүлэх, ахмадын дижитал суурь боловсролыг сайжруулахад бодит хувь нэмэр оруулсан.
г. Нэмэлт баримт бичиг (хавсаргасан тохиолдолд баримт бичгийг өгнө үү)	
h. Холбоосууд(хэрэв хавсаргасан бол гипер холбоос эсвэл файлын нэрийг оруулна уу)	https://mddic.gov.mn

VII. БУСАД АСУУДАЛ

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд шаардлагатай бол өгөгдөл, хөтөлбөр, бодлогын лавлагаа бүхий хариулт бүрийг дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

а. Анхан шатны хариуцлагатай яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
(Энэ хэсгийн гол төвийн үүрэг гүйцэтгэдэг тэргүүлэх яамыг зааж өгнө үү)

б. Хамтран ажиллах:

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар

(Энэ хэсгийг бөглөхөд зөвлөлдсөн/зохицуулсан яам/агентлагуудын жагсаалтыг оруулна уу)

Эргэцүүлэл ба ирээдүйг харсан хандлага

46.Улс орнууд дараах нээлттэй асуултуудын нэг буюу хэд хэдэн асуултад хариулж болно.
(Нээлттэй асуулт; хариултаа товч байлгана уу - нэг зүйлд дээд тал нь 500 үг)

46.1 Ирэх 5 жилд хүн амын насжилтаас үүдэлтэй гол сорилтууд юу вэ?

Ирэх таван жилд Монгол Улсад хүн амын насжилтаас үүдэлтэй дараах гол сорилтууд тулгарна.

Нэгдүгээрт, ахмад настны орлогын баталгааг хангах асуудал чухал байна. Амьжиргааны өртөг, орон сууцны зардал нэмэгдэхийн хэрээр тэтгэвэр, тэтгэмжийн хүрэлцээ, ядуурлаас урьдчилан сэргийлэх, зохистой амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлага нэмэгдэнэ.

Хоёрдугаарт, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хэрэгцээ өснө. Архаг болон хавсарсан өвчний ачаалал нэмэгдэхийн зэрэгцээ деменци зэрэг танин мэдэхүйн эмгэгтэй ахмад настанд үзүүлэх тусламж, сэргээн засах үйлчилгээ, бие даан амьдрах чадварыг дэмжих хэрэгцээ нэмэгдэнэ.

Гуравдугаарт, урт хугацааны асаргаа, халамжийн тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлага тулгарна. Гэр бүлд түшиглэсэн асаргааны ачааллыг бууруулж, гэрийн, өдөр өнжүүлэх болон урт хугацааны асаргааны үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг нэмэгдүүлэх, мэргэшсэн асран хамгаалагч, ажилтны нөөцийг бүрдүүлэх хэрэгтэй.

Дөрөвдүгээрт, хот, хөдөөгийн үйлчилгээний хүртээмжийн ялгаа сорилт болно. Ялангуяа алслагдсан орон нутагт эрүүл мэнд, асаргаа, сэргээн засах болон нийгмийн хамгааллын

үйлчилгээг хүргэхэд хүний нөөц, дэд бүтэц, санхүүжилтийн асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай.

Тавдугаарт, дижитал болон санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ бий. Төрийн үйлчилгээ цахимжихын хэрээр цахим ур чадвар дутмаг ахмад настнууд мэдээлэл, үйлчилгээнээс хоцрох, цахим гадуурхал болон залилангийн эрсдэлд өртөх магадлал нэмэгдэнэ.

Зургаадугаарт, орон сууцны хүрэлцээ, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох асуудал чухал болно. Ахмад настны нас, эрүүл мэнд, амьдрах орчинд тохирсон аюулгүй, хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай.

Мөн ахмад настны хэрэгцээ, үйлчилгээний хамрагдалт, үр дүнгийн талаарх мэдээллийг уялдуулах, бодлого төлөвлөлт болон санхүүжилтийг бодит хэрэгцээнд үндэслэх шаардлага нэмэгдэнэ.

Иймээс ирэх таван жилд эрүүл, идэвхтэй, бие даасан насжилтыг дэмжих, ахмад настны орлогын баталгааг сайжруулах, урт хугацааны асаргааны тогтолцоог хөгжүүлэх, хот-хөдөөгийн үйлчилгээний ялгааг бууруулах, дижитал хүртээмжийг нэмэгдүүлэх нь бодлогын тэргүүлэх чиглэл байх шаардлагатай.

46.2 Ирэх 5 жилд хүн амын насжилтаас үүдэлтэй ямар боломж гарч ирж байгааг харж байна вэ?

Ирэх таван жилд Монгол Улсад хүн амын насжилтыг нийгмийн хамгааллын хэрэгцээ нэмэгдэх асуудал төдийгүй хүний нөөц, эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах боломж гэж харах боломжтой.

Нэгдүгээрт, ахмад настны мэдлэг, туршлага, ур чадварыг ашиглах боломж нэмэгдэнэ. Ахмад ажиллагчдыг зөвлөх, ментор, сургагч багшаар ажиллуулах, залуу үед мэргэжлийн мэдлэг, ажлын туршлагаа өвлүүлэн дамжуулах нөхцөлийг бүрдүүлж болно.

Хоёрдугаарт, ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, насан туршийн суралцах боломжийг өргөжүүлэх замаар тэдний орлого, бие даасан байдал, нийгмийн оролцоог дэмжих боломжтой. Үүнд уян хатан болон хагас цагийн ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, шинэ ур чадвар эзэмшүүлэх сургалт чухал ач холбогдолтой.

Гуравдугаарт, эрүүл, идэвхтэй, бие даасан насжилтыг дэмжих үйлчилгээ, технологийг хөгжүүлэх боломж бий. Урьдчилан сэргийлэх үзлэг, сэргээн засах үйлчилгээ, цахим эрүүл мэнд, зайнаас үзүүлэх үйлчилгээ болон асаргааны технологийг хөгжүүлснээр ахмад настны амьдралын чанар, үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах боломжтой.

Дөрөвдүгээрт, ахмад настны нийгмийн оролцоо, үе хоорондын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх боломжтой. Ахмад настныг сайн дурын ажил, олон нийтийн үйл ажиллагаа, шийдвэр гаргах үйл явцад оролцуулахын зэрэгцээ залуу үеийнхэнтэй мэдлэг, ур чадвар, уламжлалт зан заншлаа харилцан хуваалцах нөхцөлийг бүрдүүлж болно.

Тавдугаарт, ахмад настанд чиглэсэн шинэ үйлчилгээ, бүтээгдэхүүн, технологийг хөгжүүлэх боломж нэмэгдэнэ. Эрүүл насжилт, урьдчилан сэргийлэх тусламж, хүртээмжтэй орчин, цахим үйлчилгээ, асаргааны технологийн чиглэлээр шинэ хэрэгцээ, хөгжлийн боломж бий болно.

Иймээс хүн амын насжилтыг зөвхөн нэмэгдэж буй зардал, үйлчилгээний хэрэгцээ гэж үзэхгүйгээр ахмад настны мэдлэг, туршлага, хөдөлмөр, оролцоог нийгмийн хөгжлийн нөөц болгон ашиглах нь ирэх таван жилийн бодлогын чухал боломж юм.

46.3 Танай Засгийн газар ахмад настнуудын ирээдүйн бүлгүүдийн сорилт, боломжуудыг шийдвэрлэхийн тулд ирээдүйг харсан ямар тодорхой арга хэмжээ авсан бэ?

(жишээ нь, ажил, орлогын баталгаа, эрүүл мэнд, оролцоо)

Монгол Улсын Засгийн газар ахмад настны өнөөгийн болон ирээдүйн хэрэгцээг харгалзан хууль эрх зүйн орчин, бодлогын төлөвлөлт, санхүүжилт, үйлчилгээний тогтолцоог үе шаттай бэхжүүлэх арга хэмжээ авч байна.

Нэгдүгээрт, бодлого, эрх зүйн орчныг сайжруулж байна. 2024 онд Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар ахмад настны хэрэгцээг цогцоор үнэлэх, асаргаа, үйлчилгээний шинэ хэлбэрийг хөгжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдсэн. Холбогдох арга хэмжээг 2025 оноос хэрэгжүүлж байна.

Хоёрдугаарт, дунд болон урт хугацааны бодлогын төлөвлөлтийг баталгаажуулсан. Засгийн газрын 2026 оны 7 дугаар сарын 8-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор “Ахмад настны талаар 2026–2028 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г баталсан. Тус төлөвлөгөө нь нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлт, эрүүл мэнд, урт хугацааны тусламж, үйлчилгээ, нийгмийн оролцоо, цахим ур чадварыг хамарсан 6 зорилтын хүрээнд 54 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр тусгасан.

Гуравдугаарт, ахмад настны сайн сайхан байдал, бие даасан амьдралыг дэмжих чиглэлээр эрүүл насжилт, урт хугацааны асаргаа, гэрийн болон өдөр өнжүүлэх үйлчилгээ, цахим ур чадварыг хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлж байна.

Дөрөвдүгээрт, ахмад настны орлого, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоог дэмжих чиглэлээр тэдний мэдлэг, туршлагыг ашиглах, хөдөлмөр эрхлэлтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, үе хоорондын мэдлэг дамжуулах, нийгмийн оролцоог өргөжүүлэх арга хэмжээг бодлогын төлөвлөгөөнд тусгасан.

Тавдугаарт, бодлогын хэрэгжилтийн санхүүжилтийн тогтолцоог бэхжүүлж байна. Ахмад настны тухай хуулийн 14.7 дахь хэсгийг хэрэгжүүлэх хүрээнд байгууллагуудад Ахмадын сан байгуулах, данс нээх ажлыг зохион байгуулж, санхүүжилтийг бодит хэрэгцээтэй уялдуулах чиглэлээр ажиллаж байна.

Цаашид эдгээр арга хэмжээний хэрэгжилтийг үр дүнгээр үнэлэх, ахмад настны хэрэгцээний өөрчлөлтөд нийцүүлэн санхүүжилт, үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах, хөдөлмөр эрхлэлт болон орлогын баталгааны бодлогыг урт хугацаанд тогтвортой хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

46.4 Та 2002 онд MIPAA батлагдсанаас хойшхи сайн туршлага, сургамж эсвэл шинэлэг зүйлсээ хуваалцахыг хүсч байна уу?

Монгол Улс 2002 онд Мадридын олон улсын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (MIPAA) батлагдсанаас хойш ахмад настны эрх, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, оролцоо, асаргаа үйлчилгээний чиглэлээр эрх зүй, бодлогын орчноо үе шаттай сайжруулж ирсэн. Энэ хугацаанд дараах сайн туршлага, сургамж, шинэлэг арга хэмжээг онцолж байна.

Нэгдүгээрт, эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн туршлага. Ахмад настны тухай хуулийг шинэчилж, ахмад настны эрх, нийгмийн хамгаалал, нийгмийн оролцоо, асаргаа үйлчилгээтэй холбоотой харилцааг зохицуулах эрх зүйн үндсийг бэхжүүлсэн.

Хоёрдугаарт, олон улсын хамтын ажиллагаанд тулгуурлан урт хугацааны асаргааны загварыг туршсан туршлага. Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэй төслийн хүрээнд олон нийтэд түшиглэсэн ахмад настны асаргаа, идэвхтэй насжилтын үйлчилгээг туршиж, гэр бүл болон орон нутгийн оролцоотой үйлчилгээг өргөжүүлэх шаардлагыг тодорхойлсон. Үүний үр дүнд урт хугацааны асаргааны эрх зүй, бодлого, санхүүжилт, үйлчилгээний тогтолцоог сайжруулах дараагийн шатны ажлууд эхэлсэн.

Гуравдугаарт, эрүүл, идэвхтэй насжилтыг дэмжих хандлага. Спорт, идэвхтэй хөдөлгөөнийг зөвхөн чөлөөт цагийн үйл ажиллагаа бус, эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний нэг хэсэг болгон хөгжүүлэх нь чухал туршлага болж байна.

Дөрөвдүгээрт, ахмад настны дижитал оролцоог нэмэгдүүлэх шинэлэг арга хэмжээ. Ахмад настанд зориулсан цахим ур чадварын сургалтын гарын авлага боловсруулж, төрийн цахим үйлчилгээ ашиглах, мэдээлэл хайх, цахим орчинд аюулгүй ажиллах чадварыг нэмэгдүүлэхэд анхаарч байна.

Эдгээр туршлагаас харахад зөвхөн хууль, бодлого батлах нь хангалтгүй бөгөөд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх санхүүжилт, мэргэшсэн хүний нөөц, үйлчилгээний стандарт, хүртээмж, үр дүнгийн хяналтыг хамтад нь хөгжүүлэх шаардлагатай. Цаашид ахмад настны асуудлыг зөвхөн халамжийн хүрээнд авч үзэх бус, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлт, урт хугацааны асаргаа, дижитал болон нийгмийн оролцоог уялдуулсан цогц тогтолцоогоор хөгжүүлэх нь гол сургамж юм.

46.5 MIPAA нь хүн амын насжилтын талаарх үндэсний стратеги эсвэл шинэчлэлд хэрхэн нөлөөлсөн бэ? Жишээ дурдана уу.

Мадридын насжилтын олон улсын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (MIPAA)-ний үзэл баримтлал, зөвлөмжүүд нь Монгол Улсын хүн амын насжилтын талаарх бодлого, үндэсний стратеги, хууль тогтоомжийн шинэчлэлд чиг баримжаа болж ирсэн. Үүний нөлөөг дараах жишээгээр харуулж болно.

Нэгдүгээрт, үндэсний стратеги, хөтөлбөрийн чиглэлд нөлөөлсөн. Монгол Улсын хүн амын насжилтын асуудлаарх үндэсний стратеги болон түүнийг хэрэгжүүлэх 2020–2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, орлогын баталгаа, эрүүл мэнд, нийгмийн оролцоог дэмжих арга хэмжээг тусгасан. Мөн “Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд” үндэсний хөтөлбөр нь эрүүл, идэвхтэй насжилт, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлэх зорилгыг дэвшүүлсэн.

Хоёрдугаарт, хууль эрх зүйн шинэчлэлд нөлөөлсөн. 2024 оны 6 дугаар сарын 5-нд Ахмад настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Тухайлбал, хуулийн 14.3-т ахмад настны хэрэгцээ, сонирхолд нийцүүлэн мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх, шинэ ур чадвар эзэмшүүлэх, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи ашиглах, насан туршийн боловсролын үйлчилгээнд хамруулах бодлого, сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх чиг үүргийг тусгасан нь MIPAA-гийн насан туршийн суралцахуй, нийгмийн оролцоог дэмжих чиглэлтэй нийцэж байна.

Гуравдугаарт, урт хугацааны асаргаа, үйлчилгээний бодлогыг хөгжүүлэхэд нөлөөлсөн. Хүн амын насжилт нэмэгдэж буйтай уялдуулан ахмад настанд үзүүлэх урт хугацааны цогц

тусламж, үйлчилгээний эрх зүйн орчныг сайжруулж, олон нийтэд түшиглэсэн асаргааны загвар турших, үйлчилгээний чанар, хүртээмж, санхүүжилтийг боловсронгуй болгох ажлыг эхлүүлсэн.

Дөрөвдүгээрт, бодлогын хамрах хүрээг өргөжүүлэхэд нөлөөлсөн. Ахмад настны асуудлыг зөвхөн тэтгэвэр, халамжаар хязгаарлахгүйгээр эрүүл, идэвхтэй, бие даасан насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, урт хугацааны асаргаа, дижитал хүртээмж, нийгмийн оролцоог уялдуулан хөгжүүлэх шаардлага бодлогын түвшинд улам чухал болж байна.

Иймээс MIPAA нь Монгол Улсад насжилтын асуудлыг хүний эрх, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоог хамарсан цогц бодлогын хүрээнд авч үзэхэд чиг баримжаа өгсөн. Цаашид энэхүү чиглэлийг бодит үр дүнд хүргэхийн тулд салбар хоорондын уялдаа, тогтвортой санхүүжилт, хэрэгжилтийн хяналт, ахмад настны өөрсдийн оролцоог бэхжүүлэх шаардлагатай.

Бүс нутаг, олон улсын хамтын ажиллагаа

47. Засгийн газар "Хүн амын насжилт"-тай холбоотой бүс нутаг, олон улсын хамтын ажиллагаа явуулж байна уу?

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "тийм" бол дараах асуултуудад хариулна уу.

47.1 "Хүн амын насжилт"-тай холбоотой холбогдох платформ, сүлжээ, хамтын ажиллагаа эсвэл хоёр талын, дэд бүс нутаг, бүс нутгийн санаачилгыг (жишээ нь, ESCAP, ASEAN, SAARC, SPC) жагсааж, 1-2 гол үр дүн эсвэл сургамжийг тайлбарлана уу. *(Нээлттэй асуулт; хариултыг 750 үгээр хязгаарлана уу)*

Монгол Улс хүн амын насжилт, ахмад настны нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, урт хугацааны асаргаа, идэвхтэй насжилтын чиглэлээр НҮБ-ын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комисс (ESCAP), Азийн хөгжлийн банк (ADB), НҮБ-ын Хүн амын сан (UNFPA), НҮБ-ын хүний эрхийн байгууллагууд, Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (JICA), HelpAge International болон бусад олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.

1. ESCAP болон MIPAA-ийн бүс нутгийн хамтын ажиллагаа

Монгол Улс MIPAA-ийн хэрэгжилтийн бүс нутгийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, туршлага солилцох үйл явцад оролцож ирсэн. 2026 онд ESCAP-аас зохион байгуулсан MIPAA-ийн Тав дахь хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний бэлтгэл уулзалтад оролцож, улс орнуудын бодлогын туршлага, сургамж, тулгамдсан асуудлыг харилцан солилцсон. Мөн сайн дурын үндэсний үнэлгээ, тайлан боловсруулах үйл явц нь үндэсний бодлогын хэрэгжилтийг дүгнэх, бүс нутгийн сайн туршлагаас суралцах боломж бүрдүүлж байна.

2. Азийн хөгжлийн банкт урт хугацааны асаргааны чиглэлээр хамтран ажилласан туршлага

ADB-ийн техникийн туслалцааны хүрээнд Монгол Улсад олон нийтэд түшиглэсэн урт хугацааны асаргааны загвар болон идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвүүдийн загварыг туршсан. 2022 онд нийтлэгдсэн бүс нутгийн судалгаанд Монгол Улсын туршлагыг Индонез, Шри Ланка, Тайланд, Тонга, Вьетнам зэрэг улсын туршлагатай харьцуулан авч үзсэн. Туршилтын үр дүнд гэр бүл, орон нутгийн оролцоонд тулгуурласан асаргааны үйлчилгээг өргөжүүлэх шаардлагыг тодорхойлсон. Үүний үргэлжлэл болгон ADB-ийн дэмжлэгтэйгээр урт хугацааны асаргааны эрх зүй, бодлого, санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгох төсөл 2026–2028 онд хэрэгжиж байна.

3. JICA болон бусад байгууллагатай хамтран чадавх бэхжүүлэх

Олон улсын хамтын ажиллагаа нь ахмад настны асаргаа, үйлчилгээний чиглэлээр хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэх, бусад орны туршлагыг судлах, үндэсний бодлого, үйлчилгээнд тохируулан нэвтрүүлэх боломж олгож байна.

Гол үр дүн, сургамж

Олон улсын хамтын ажиллагаанаас авсан гол сургамж нь ахмад настны асуудлыг зөвхөн тэтгэвэр, халамжийн хүрээнд авч үзэх бус, эрүүл, идэвхтэй насжилт, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, урт хугацааны асаргаа, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоог уялдуулсан цогц тогтолцоогоор хөгжүүлэх шаардлагатай явдал юм. Мөн олон улсын сайн туршлагыг үндэсний нөхцөлд тохируулан хэрэгжүүлэхдээ тогтвортой санхүүжилт, мэргэшсэн хүний нөөц, үйлчилгээний стандарт, үр дүнгийн хяналтыг хамтад нь бүрдүүлэх нь чухал байна.

47.2 "Хүн амын хөгшрөлт"-тэй холбоотой бүс нутгийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд ESCAP болон бусад бүс нутгийн/олон улсын байгууллагуудаас танд ямар дэмжлэг хэрэгтэй вэ?

Монгол Улсад хүн амын насжилтын асуудлаарх бүс нутгийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд дараах дэмжлэг шаардлагатай байна.

1. Бүс нутгийн уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах: ESCAP болон холбогдох олон улсын байгууллагуудтай хамтран Хэлп-Эйж олон улсын байгууллагын Ази, Номхон далайн бүсийн бага хурлыг хоёр жил тутам зохион байгуулж, үндэсний ахмадын байгууллагуудын оролцоог өргөжүүлэх.
2. Мэдээлэл, судалгаа, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх: Хүн амын насжилттай холбоотой тулгамдсан асуудлаар бүс нутгийн судалгаа, тайлан, илтгэл боловсруулж, нийтлэг асуудлыг хэлэлцэх боломж бүрдүүлэх, үр дүнгийн зөвлөмж болон арга зүйн гарын авлагаар хангах.
3. Хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэх: Насжилтын асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдийг бүс нутгийн сургалтад хамруулах, мэргэжилтэн солилцох тогтолцоог хөгжүүлэх.
4. Сайн туршлага, инновац солилцох: Ахмад настны нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлт, урт хугацааны асаргаа, идэвхтэй насжилтын бодлого, үйлчилгээний сайн туршлагыг улс орнууд харилцан хуваалцаж, Монгол Улсын нөхцөлд нутагшуулахад техникийн зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлэх.

Ахмад настны хүний эрхийг дэмжих, хамгаалах тухай хууль ёсны хүчин төгөлдөр баримт бичиг

48. Ахмад настны хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хамгаалах, бүрэн эдлэх зорилготой ахмад настны хүний эрхийн тухай олон улсын хууль эрх зүйн хүчин төгөлдөр баримт бичгийн төслийг боловсруулж, Хүний эрхийн зөвлөлд өргөн мэдүүлэхийг танай Засгийн газар дэмжиж байна уу? (дагалдах баримт бичгийг үзнэ үү)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Хэрэв "тийм" бол дараах асуултуудад хариулна уу.

48.1 Хууль эрх зүйн хүчин төгөлдөр баримт бичигт танай Засгийн газрын хувьд нэн тэргүүнд тавигдах тодорхой асуудал бий юу? (Нээлттэй асуулт; хариултыг 300 үгээр хязгаарлана уу)

☒ Тийм ☐ Үгүй

Дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу:

Монгол Улсын хувьд ахмад настны хүний эрхийг хамгаалах олон улсын эрх зүйн хүчин төгөлдөр баримт бичиг боловсруулахад дараах асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдолтой гэж үзэж байна. Үүнд:

1. Ялгаварлан гадуурхалтаас ангид байх эрх: Ахмад настныг насаар ялгаварлан гадуурхахаас хамгаалах, эрх тэгш байдал, нэр төр, бие даасан байдлыг хангах.
2. Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, асаргааны үйлчилгээ авах эрх: Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, нийгмийн хамгаалал, урт хугацааны асаргаа, халамжийн хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг хэрэгцээнд нь нийцүүлэн авах боломжийг баталгаажуулах.
3. Аюулгүй, бие даан амьдрах эрх: Гэр бүл, орон нутагтаа бие даан, аюулгүй амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлж, хүчирхийлэл, үл хайхрах байдал, мөлжлөгөөс хамгаалах.
4. Суралцах, цахим орчинд эрхээ эдлэх боломж: Насны хязгаарлалтаар боловсрол, шинэ ур чадвар эзэмших боломжийг хязгаарлахгүй байх, цахим гадуурхалтаас хамгаалах, ахмад настанд ээлтэй технологи болон цахим аюулгүй байдлын хамгаалалтыг хангах.
5. Нийгмийн оролцоо, мэдлэг туршлагаа хуваалцах эрх: Ахмад настны мэдлэг, туршлагыг залуу үед өвлүүлэх, менторшип болон нийгмийн амьдралд идэвхтэй оролцох боломжийг төрийн бодлогоор дэмжих.

48.2 Ийм хууль эрх зүйн хувьд заавал дагаж мөрдөх баримт бичгийг (жишээ нь, чадавхийг бэхжүүлэх, зөвлөлдөх уулзалтад оролцох) боловсруулахад танай засгийн газар хувь нэмрээ оруулахын тулд НҮБ-аас танд ямар дэмжлэг хэрэгтэй вэ? *(Нээлттэй асуулт; хариултыг 300 үгээр хязгаарлана уу)*

Монгол Улс ахмад настны эрхийг хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих олон улсын эрх зүйн хувьд заавал дагаж мөрдөх баримт бичгийг боловсруулах үйл явцад идэвхтэй оролцох сонирхолтой байна. Энэ хүрээнд НҮБ болон холбогдох байгууллагуудаас дараах дэмжлэг шаардлагатай байна.

1. Техникийн зөвлөгөө, чадавх бэхжүүлэх: Ахмад настны хүний эрхийн талаарх олон улсын эрх зүйн орчин, улс орнуудын хууль тогтоомж, сайн туршлагын харьцуулсан мэдээлэл, баримт бичгийн төсөл боловсруулах арга зүйн зөвлөгөө, сургалтаар хангах.
2. Зөвлөлдөх уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах: Монгол Улсын холбогдох төрийн байгууллага, хүний эрхийн байгууллага, ахмадын болон иргэний нийгмийн байгууллагуудын төлөөллийг оролцуулсан үндэсний зөвлөлдөх уулзалт, техникийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх.
3. Олон улсын хэлэлцүүлэгт оролцох боломж бүрдүүлэх: Баримт бичгийн төсөл боловсруулах үйл явц болон холбогдох олон улсын уулзалт, хэлэлцүүлэгт Монгол Улсын төлөөлөгчид үр дүнтэй оролцох нөхцөлийг бүрдүүлж, туршлага солилцох боломжийг нэмэгдүүлэх.
4. Үндэсний нөхцөлд нийцүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх: Олон улсын баримт бичгийн зарчим, шаардлагыг Монгол Улсын хууль тогтоомж, бодлого, хэрэгжилтийн тогтолцоотой уялдуулах чиглэлээр мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх.

VIII. МНОУУА-НЫ ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ "АСУУДАЛ"

Заавар: Дараах асуултуудын хувьд шаардлагатай бол өгөгдөл, хөтөлбөр, бодлогын лавлагаа бүхий хариулт бүрийг дэлгэрэнгүй тайлбарлана уу.

Судалгаа бөглөх үйл явцын хүрээнд дараах мэдээллийг оруулна уу.

а. Анхан шатны хариуцлагатай яам: Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

б. Хамтран ажиллах:

Эрүүл мэндийн яам,

Боловсролын яам,

Хууль зүй, дотоод хэргийн яам,

Цахим хөгжил, инноваци, харилцаа холбооны яам

Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын яам

Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яам

Үндэсний статистикийн хороо,

Хүний эрхийн Үндэсний Комисс,

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар,

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар,

Монголын ахмадын холбоо НҮТББ

49. Доорх МІРАА-ийн "асуудал"-ын иж бүрэн жагсаалтаас 2021 оноос хойшхи хэрэгжилтийн хугацаанд өөрийн улс дахь МІРАА-ийн "Тэргүүлэх чиглэл" бүрийн тэргүүлэх "тэргүүлэх чиглэл"-ийг сонгоно уу. ("Асуудлын" бүрэн жагсаалтыг хавсралтаас үзнэ үү).

МІРАА-ийн тэргүүлэх чиглэл/асуудал	Үндэсний тэргүүлэх чиглэл үү?	Яагаад энэ асуудал таны нэн тэргүүний асуудал вэ? Товч тайлбар өгнө үү.
Тэргүүлэх чиглэл I: Ахмад настан ба хөгжил (Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хамгийн ихдээ хоёр тэргүүлэх асуудлыг сонгож, товч тайлбар өгнө үү.)		
49.1 Нийгэм, хөгжилд идэвхтэй оролцох	☒ Тийм	Ахмад настны нийгэм, эдийн засаг, соёлын амьдралд идэвхтэй оролцох боломжийг нэмэгдүүлэх нь Монгол Улсын ахмад настны бодлогын тэргүүлэх чиглэлийн нэг юм. Ахмад настны мэдлэг, туршлага, ур чадварыг нийгмийн хөгжилд ашиглах, тэдний бие даасан байдал, нийгмийн оролцоог дэмжихэд анхаарч байна. Энэ хүрээнд ахмад настныг нийгэм, соёл, сайн дурын үйл ажиллагаанд оролцуулах, мэдлэг, туршлагаа бусадтай хуваалцах, эрүүл мэнд болон бие бялдрын идэвхийг дэмжих чиглэлээр арга хэмжээ хэрэгжүүлж байна. Идэвхтэй насжилтыг дэмжих төвүүдээр дамжуулан сургалт, зөвлөгөө, хөгжлийн болон сайн

		дурын үйл ажиллагаа зохион байгуулж, 2025 онд 37 байгууллагаар дамжуулан үйлчилгээ үзүүлсэн. Цаашид ахмад настныг орон нутгийн шийдвэр гаргах үйл явцад оролцуулах, үе хоорондын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх, цахим ур чадвар эзэмших болон насан туршдаа суралцах боломжийг өргөжүүлэх нь чухал байна.
49.2 Ажил ба насжилтын ажиллах хүч	☒ Тийм	Хүн амын насжилтын нөхцөлд ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, хөдөлмөрийн зах зээл дэх оролцоог нэмэгдүүлэх, тэдний мэдлэг, туршлагыг үр ашигтай ашиглах нь чухал ач холбогдолтой. Энэ хүрээнд ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Үүнд: • Ажиллах хүсэл, чадвартай ахмад настанд тохирсон ажлын байрны боломжийг нэмэгдүүлэх, цагийн болон уян хатан нөхцөлтэй ажил эрхлэлтийг дэмжих; • Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийн мэдээлэл, статистикийг сайжруулж, насны бүлэг, хүйс, байршлаар ангилан судлах; • Ахмад настны мэдлэг, мэргэжлийн ур чадвар, ажлын туршлагад тулгуурлан хөдөлмөр эрхлэлтийн зөвлөгөө, зуучлал, давтан сургалт, шинэ ур чадвар эзэмших боломжийг нэмэгдүүлэх; • Ажлын байранд насаар ялгаварлан гадуурхахаас сэргийлэх, насжилтад нийцсэн, аюулгүй, хүртээмжтэй хөдөлмөрийн нөхцөлийг бүрдүүлэх; • Ахмад ажиллагчдын мэдлэг, туршлагыг залуу ажилтнуудад өвлүүлэх менторшип, дадлагажуулах болон үе хоорондын мэдлэг солилцооны хөтөлбөрийг дэмжих; • Тэтгэвэрт гарах шилжилтийн үед хөдөлмөр эрхлэлтээ үргэлжлүүлэх, шинэ ажилд шилжих, насан туршдаа суралцах боломжийг бүрдүүлэх. Эдгээр арга хэмжээ нь ахмад настны орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, эдийн засаг, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог хадгалах, тэдний мэдлэг, туршлагыг нийгмийн хөгжилд үр ашигтай ашиглахад чиглэнэ.
49.3 Хөдөөгийн хөгжил, шилжилт хөдөлгөөн ба хотжилт	☒ Тийм	Монгол Улсын хувьд хүн амын төвлөрөл, хотжилт, хөдөө орон нутгаас хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөн нь ахмад настны нийгмийн үйлчилгээний хүртээмж, гэр бүлийн дэмжлэг болон орон нутгийн нийгмийн хамгааллын хэрэгцээнд шууд нөлөөлж байна. Ялангуяа хөдөө, орон нутагт амьдарч буй ахмад настануудад эрүүл мэнд, нийгмийн халамж, асаргаа үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах, хот суурин газарт шилжин суурьшсан гэр бүлийн гишүүдээсээ хол амьдардаг ахмад настны нийгмийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

		Иймд дараах арга хэмжээг тэргүүлэх ач холбогдолтой гэж үзэж байна. Үүнд: • Хөдөө, орон нутгийн ахмад настанд үзүүлэх эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, урт хугацааны асаргаа үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх; • Алслагдсан нутагт амьдардаг, ганцаараа болон гэр бүлийн дэмжлэггүй амьдарч буй ахмад настны хэрэгцээг тодорхойлж, гэрийн болон олон нийтэд түшиглэсэн үйлчилгээг хөгжүүлэх; • Ахмад настанд ээлтэй орон нутгийн орчин, дэд бүтэц, тээвэр, мэдээллийн хүртээмжийг сайжруулах; • Хотжилт, шилжилт хөдөлгөөнөөс шалтгаалан гэр бүлийн дэмжлэг буурсан ахмад настныг илрүүлэх, нийгмийн оролцоо болон халамж, асаргааны үйлчилгээнд хамруулах тогтолцоог бэхжүүлэх. Эдгээр арга хэмжээ нь ахмад настны оршин суугаа газар, амьдралын нөхцөлөөс үл хамааран үйлчилгээ авах тэгш боломжийг нэмэгдүүлэх, гэр бүл болон орон нутгийн дэмжлэгийг бэхжүүлэхэд чиглэнэ.
49.4 Мэдлэг, боловсрол, сургалтын хүртээмж	☒ Тийм	Ахмад настны насан туршийн суралцах үйл явцад оролцох, мэдлэг, ур чадвараа шинэчлэх, нийгмийн өөрчлөлтөд дасан зохицох боломжийг нэмэгдүүлэх нь Монгол Улсын хувьд тэргүүлэх ач холбогдолтой асуудал юм. Боловсролын ерөнхий хуулийн 14 дүгээр зүйл болон Ахмад настны тухай хуулийн 14.3-т насан туршийн суралцахуйг тусгасан нь ахмад настны тасралтгүй сурч хөгжих эрхийг дэмжих эрх зүйн үндэс болж байна. Энэ хүрээнд нийтийн биеийн тамирын арга зүйч, ахмад болон тусгай хэрэгцээт иргэдийн дасгалжуулагчдыг орчин үеийн спортын шинжлэх ухааны арга зүйгээр үнэ төлбөргүй сургах, нийтийн эзэмшлийн талбай болон ахмадын клубүүдэд насны онцлогт тохирсон дасгал хөдөлгөөний арга зүйн сургалт зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байна. Мөн 2026 онд ахмад настны цахим ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтын гарын авлагыг боловсруулж, ахмадын байгууллага болон орон нутгийн байгууллагуудын оролцоотойгоор хэлэлцэн сайжруулсан. Цаашид ахмад настны нас, эрүүл мэнд, оршин суугаа газар, цахим ур чадварын ялгаатай хэрэгцээнд нийцсэн насан туршийн боловсрол, сургалтын боломжийг нэмэгдүүлж, цахим үйлчилгээ ашиглах, мэдээлэл авах, шинэ ур чадвар эзэмших хүртээмжийг сайжруулах шаардлагатай.
49.5 Үе хоорондын эв санааны нэгдэл	☐ Тийм	
49.6 Ядуурлыг арилгах	☒ Тийм	Ядуурлыг бууруулах, ахмад настны орлогын баталгааг хангах нь хүн амын насжилтын нөхцөлд Монгол Улсын хувьд чухал тэргүүлэх асуудал юм. Ахмад настны амьжиргаа нь тэтгэвэр, нийгмийн халамжийн дэмжлэгтэй нягт холбоотой бөгөөд инфляц,

		амьжиргааны өртгийн өсөлт нь тэдний бодит орлого, худалдан авах чадварт сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй. Энэ хүрээнд дараах арга хэмжээг тэргүүлэх ач холбогдолтой гэж үзэж байна. Үүнд: - Ахмад настны орлогын баталгааг хангах, тэтгэвэр, тэтгэмж болон нийгмийн халамжийн дэмжлэгийн хүртээмж, тогтвортой байдлыг сайжруулах; - Ядууралд өртөмтгий, бага орлоготой, ганцаараа амьдардаг болон нийгмийн дэмжлэг шаардлагатай ахмад настанд чиглэсэн халамж, үйлчилгээний дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх; - Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, бие даасан орлого олох боломжийг дэмжих; - Орлогоос гадна эрүүл мэнд, орон сууц, урт хугацааны асаргаа болон бусад нийгмийн үйлчилгээний хүртээмжийг цогцоор нь сайжруулах. Эдгээр арга хэмжээ нь ахмад настны амьжиргааны түвшнийг хамгаалах, ядууралд өртөх эрсдэлийг бууруулах, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хэрэгцээнд нь нийцүүлэн хүргэхэд чиглэнэ.
49.7 Орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал/Нийгмийн баталгаа, ядуурлаас урьдчилан сэргийлэх	☒ Тийм	Ахмад настны орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал нь хүн амын насжилтын нөхцөлд Монгол Улсын тэргүүлэх асуудлын нэг юм. Тэтгэвэр, нийгмийн халамж, ахмад настанд үзүүлэх мөнгөн болон үйлчилгээний дэмжлэг нь тэдний амьжиргааны баталгааг хангах, ядууралд өртөх эрсдэлийг бууруулахад чухал ач холбогдолтой. Энэ хүрээнд дараах асуудалд тэргүүлэх ач холбогдол өгч байна. Үүнд: - Ахмад настны тэтгэвэр, тэтгэмж болон нийгмийн халамжийн дэмжлэгийн хүртээмж, тогтвортой байдлыг сайжруулах; - Бага орлоготой, нийгэм, эдийн засгийн хувьд эмзэг, асаргаа болон нэмэлт дэмжлэг шаардлагатай ахмад настныг илрүүлж, хэрэгцээнд нь нийцсэн нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд хамруулах; - Ахмад настны бодит орлого, худалдан авах чадварыг хамгаалах, амьжиргааны өртгийн өсөлтөөс үүдэх эрсдэлийг бууруулах; - Мөнгөн тэтгэмжээс гадна эрүүл мэнд, орон сууц, асаргаа болон нийгмийн бусад үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах; - Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлт, бие даасан орлого олох боломжийг дэмжиж, орлогын олон эх үүсвэртэй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх. Эдгээр арга хэмжээ нь ахмад настны орлогын баталгааг бэхжүүлэх, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хүртээмжтэй болгох, ядуурлаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэнэ.

49.8 Онцгой байдал	☒ Тийм	Монгол Улсад гамшиг, онцгой байдлын үед хүн амын аюулгүй байдлыг хангах, эмзэг бүлгийн иргэдийг хамгаалах арга хэмжээ хэрэгждэг. Гэвч ахмад настны онцлог хэрэгцээг онцгой байдлын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний хүрээнд тусгайлан авч үзэх шаардлагатай байна. Ялангуяа хөдөлгөөний хязгаарлалттай, ганцаараа амьдардаг, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон асаргаа шаардлагатай ахмад настныг нүүлгэн шилжүүлэх, түр хамгаалах байраар хангах, эм, эмнэлгийн тусламж болон асаргаа үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг хангах асуудал чухал юм. Цаашид гамшигын эрсдэлийн үнэлгээ, бэлэн байдлын төлөвлөгөөнд ахмад настны хэрэгцээг тусгах, эрсдэлтэй ахмад настны мэдээллийг шинэчлэх, нүүлгэн шилжүүлэлт болон онцгой байдлын үед шаардлагатай тусламж, үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэх тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлагатай.
Тэргүүлэх чиглэл II: Ахмад насанд эрүүл мэнд сайн сайхан байдлыг дэмжих нь <i>(Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хамгийн ихдээ хоёр тэргүүлэх асуудлыг сонгож, товч тайлбар өгнө үү.)</i>		
49.9 Амьдралын туршид эрүүл мэндийг дэмжих, сайн сайхан байх	☒ Тийм	Монгол Улс ахмад настны эрүүл мэнд, сайн сайхан байдлыг дэмжихэд амьдралын туршийн эрүүл мэндийн боловсрол, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх, сэтгэцийн эрүүл мэнд болон нийгмийн оролцоог дэмжих асуудалд анхаарч байна. Энэ хүрээнд Боловсролын сайдын 2025 оны А/577 дугаар тушаалаар баталсан амьдрах ухааны хөтөлбөрт ахмад настны эрүүл мэнд, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, сэтгэцийн эрүүл мэнд, нийгмийн оролцоотой холбоотой агуулгыг тусгасан. Цаашид ахмад настанд ээлтэй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл идэвхтэй насжилтыг дэмжих, сэтгэцийн эрүүл мэнд болон нийгмийн оролцоог бэхжүүлэх арга хэмжээг өргөжүүлэх шаардлагатай.
49.10 Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд бүх нийтээр, тэгш хүртээмжтэй байх	☒ Тийм	Монгол Улс ахмад настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг бүх нийтэд хүртээмжтэй, тэгш хүргэх, насжилт болон нийгэм, эдийн засгийн нөхцөлөөс шалтгаалсан тэгш бус байдлыг бууруулахад анхаарч байна. Энэ хүрээнд дараах асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдолтой гэж үзэж байна. Үүнд: 1. Ахмад настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд тэгш хамрагдах боломжийг бүрдүүлж, насжилт, нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл болон хэлний саад бэрхшээлээс үүдэлтэй тэгш бус байдлыг бууруулах; 2. Ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээг хөгжүүлж, бэхжүүлэх;

		3. Ахмад настанд шаардлагатай эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг хангах. Цаашид ахмад настны хэрэгцээнд нийцсэн урьдчилан сэргийлэх, сэргээн засах болон бусад эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
49.11 Ахмад настнууд ба ХДХВ/ДОХ ⁸	☐ Тийм	
49.12 Тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч, эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийн сургалт	☒ Тийм	Ахмад настанд үзүүлэх эрүүл мэнд, асаргаа, сувилгааны тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахын тулд тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч болон эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийн мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх шаардлагатай байна. Энэ хүрээнд Эрүүл мэндийн яам болон Геронтологийн үндэсний төвөөс ахмад настны тусламж, үйлчилгээ үзүүлж буй мэргэжилтнүүдийн чадавхыг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Ахмад настны цогц тусламж, үйлчилгээ” сургалтыг тогтмол зохион байгуулж байна. Тус сургалтад 2025 онд 1,610, 2026 онд 581 эмч, мэргэжилтэн хамрагдсан байна. Цаашид ахмад настны хэрэгцээний цогц үнэлгээ, тохиолдлын менежмент, асаргаа сувилгаа, сэргээн засах тусламж үйлчилгээний чиглэлээр мэргэжилтэн, үйлчилгээ үзүүлэгчдийн чадавхыг бэхжүүлэх, мэргэжлийн сургалт болон тасралтгүй хөгжлийг дэмжих шаардлагатай. Мөн сургалтыг тогтмолжуулж, чанар, хүртээмжийг сайжруулан, холбогдох мэргэжилтнүүдийг өргөн хамруулах нь чухал юм.
49.13 Ахмад настнуудын сэтгэцийн эрүүл мэндийн хэрэгцээ	☒ Тийм	Ахмад настны сэтгэцийн эрүүл мэндэд ганцаардал, нийгмийн тусгаарлалт, сэтгэл гутрал болон деменци зэрэг асуудал нөлөөлдөг. Эдгээр эрсдэлийг бууруулах, ахмад настны сэтгэл зүйн сайн сайхан байдлыг дэмжих нь чухал юм. Боловсролын сайдын 2025 оны А/577 дугаар тушаалаар баталсан жишиг хөтөлбөрт “Ахмад настны сэтгэл зүйн эрүүл мэнд ба нийгмийн оролцоо” агуулгыг тусгасан. Мөн насан туршийн суралцахуйн төвүүдийн сургалт, дугуйлан нь ахмад настны оюуны чадамжийг дэмжих, нийгмийн идэвхтэй оролцоог нэмэгдүүлэхэд ач холбогдолтой. Цаашид сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудлаас урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, шаардлагатай эмчилгээ, зөвлөгөө үзүүлэх үйлчилгээг хөгжүүлэх, нийгмийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх, эрүүл мэнд болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг уялдуулах шаардлагатай.
49.14 Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настан	☒ Тийм	Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настанд эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, сэргээн засах, асаргаа сувилгаа болон бусад шаардлагатай тусламж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх нь чухал асуудал юм.

⁸ Энэ асуудлыг судалгаанд тусгаагүй байна.

		Насжилт болон хөгжлийн бэрхшээлтэй холбоотой хэрэгцээ давхардаж болох тул тухайн хүний эрүүл мэнд, бие махбодын үйл ажиллагаа, нийгмийн нөхцөл байдал, өдөр тутмын амьдралын хэрэгцээнд тулгуурласан цогц үнэлгээ, үйлчилгээг хөгжүүлэх шаардлагатай. Цаашид хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настны бие даан амьдрах боломжийг дэмжих, сэргээн засах болон асаргаа, сувилгааны үйлчилгээг сайжруулах, хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх, шаардлагатай туслах хэрэгслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарна.
Тэргүүлэх чиглэл III: Боломжтой, дэмжих орчныг хангах (Энэ тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хамгийн ихдээ хоёр тэргүүлэх асуудлыг сонгож, товч тайлбар өгнө үү.)		
49.15 Орон сууц, амьдрах орчин	☒ Тийм	Ахмад настны орлогын түвшинд тохирсон, аюулгүй, хүртээмжтэй орон сууцны хэрэгцээ өндөр байгаа тул орон сууц, амьдрах орчныг сайжруулах бодлого чухал ач холбогдолтой юм. Ялангуяа ганцаараа амьдардаг, орлого багатай, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон асаргаа шаардлагатай ахмад настны орон сууц, амьдрах орчны хэрэгцээг бодлогын хүрээнд анхаарах шаардлагатай байна. Цаашид ахмад настанд ээлтэй, хүртээмжтэй орон сууц, барилга байгууламж, нийтийн эзэмшлийн орчин, нийтийн тээвэр болон үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах замаар ахмад настныг өөрийн амьдарч буй орчиндоо аюулгүй, бие даан насжих боломжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарна.
49.16 Асран хамгаалагчдад үзүүлэх халамж, дэмжлэг	☒ Тийм	Ахмад настны асаргаа, халамжийн ихээхэн хэсгийг гэр бүлийн гишүүд болон ойрын хүмүүс хариуцан гүйцэтгэж байгаа тул асран хамгаалагчдад үзүүлэх дэмжлэгийг сайжруулах нь чухал юм. Энэ хүрээнд ахмадын байгууллагууд хөгжлийн төвөөрөө дамжуулан асран хамгаалагчдад зөвлөгөө өгөх, хялбаршуулсан гарын авлагаар хангах, сургалт зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байна. Мөн эрүүл мэндийн салбарын мэргэжилтнүүдийн чадавхыг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Ахмад настны цогц тусламж, үйлчилгээ” сургалтыг зохион байгуулж, 2025 онд 1,610, 2026 онд 581 эмч, мэргэжилтнийг хамруулсан байна. Цаашид асран хамгаалагчдын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалт, зөвлөгөө, сэтгэл зүйн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн асаргааны үйлчилгээнд холбон зуучлах тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлагатай. Түүнчлэн асран хамгаалагчдын ачааллыг бууруулах зорилгоор гэрийн, өдрийн, түр болон урт хугацааны асаргааны үйлчилгээг хөгжүүлэх, нийгмийн хамгааллын дэмжлэгийг сайжруулахад анхаарна.
49.17 Хайхрамжгүй байдал, хүчирхийлэл, хүчирхийлэл	☒ Тийм	Ахмад настныг үл хайхрах, хүчирхийлэх, мөлжихөөс урьдчилан сэргийлэх, тэдний эрх, нэр төр, аюулгүй

		байдлыг хамгаалах нь ахмад настанд ээлтэй, дэмжих орчныг бүрдүүлэх чухал асуудал юм. Монгол Улс Ахмад настны тухай хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд ахмад настныг хүчирхийлэл, үл хайхрах байдлаас хамгаалах, шаардлагатай тохиолдолд нийгмийн болон бусад тусламж, үйлчилгээтэй холбон зуучлах арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Цаашид ахмад настны эсрэг хүчирхийлэл, үл хайхрах байдал, мөлжлөгийг эрт илрүүлэх, мэдээлэх, хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлэх, гэр бүл, асран хамгаалагч, үйлчилгээ үзүүлэгчдийн мэдлэг, хандлагыг сайжруулах шаардлагатай.
49.18 Насжилтын зураг	☒ Тийм	Хүн амын насжилтын талаарх мэдээлэл, статистик, судалгаа, урьдчилсан төлөв болон насжилтын чиг хандлагыг тогтмол тооцоолох нь ахмад настны бодлого, төлөвлөлтийг нотолгоонд үндэслэн боловсруулахад чухал ач холбогдолтой. Цаашид хүн амын насны бүтэц, ахмад настны тоо, эзлэх хувь, насжилтын чиг хандлага, ирээдүйн хүн ам зүйн төлөвийг судалж, холбогдох статистик мэдээллийг бодлого боловсруулах, төсөв төлөвлөх, нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, асаргаа үйлчилгээний хэрэгцээг тодорхойлоход ашиглах шаардлагатай.

СУДАЛГААНЫ ТӨГСГӨЛ

Хавсралт: Насжилтын асуудлаарх Мадридын олон улсын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний тэргүүлэх чиглэл, асуудал, зорилт ⁹

Тэргүүлэх чиглэл	Дугаар	Зорилго
Ахмад настнууд ба хөгжил	1. Нийгэм, хөгжилд идэвхтэй оролцох	1. Ахмад настнуудын нийгэм, соёл, эдийн засаг, улс төрийн хувь нэмрийг хүлээн зөвшөөрөх
	2. Ажил ба насжилтын ажиллах хүч	2. Бүх шатны шийдвэр гаргах үйл явцад ахмад настнуудын оролцоо
	3. Хөдөөгийн хөгжил, шилжилт хөдөлгөөн, хотжилт	1. Ажиллах хүсэлтэй бүх ахмад настнуудад ажлын байр олгох боломж 2. Хөдөө орон нутгийн амьдрах орчин, дэд бүтцийг сайжруулах 3. Хөдөө орон нутагт ахмад настнуудын гадуурхагдах байдлыг бууруулах 3. Ахмад цагаачдыг шинэ нийгэмд нь нэгтгэх
	4. Мэдлэг, боловсрол, сургалтын хүртээмж	1. Тасралтгүй боловсрол, сургалт, давтан сургалт, түүнчлэн мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, байршуулах үйлчилгээний талаар амьдралын туршид боломжийн тэгш байдал 2. Бүх насны хүмүүсийн чадавхи, туршлагыг бүрэн ашиглах, нас ахих тусам туршлага нэмэгдүүлэхийн ач тусыг хүлээн зөвшөөрөх.
	5. Үе хоорондын эв нэгдэл	1. Үе үеийн тэгш байдал, харилцан үйлчлэлээр эв нэгдлийг бэхжүүлэх
	6. Ядуурлыг арилгах	1. Ахмад настнуудын ядуурлыг бууруулах
	7. Орлогын баталгаа, нийгмийн хамгаалал/Нийгмийн баталгаа, ядуурлаас урьдчилан сэргийлэх	1. Бүх ажилчдад нийгмийн суурь хамгаалал/нийгмийн даатгал, тухайлбал шаардлагатай бол тэтгэвэр, тахир дутуугийн даатгал, эрүүл мэндийн тэтгэмж авах боломжийг олгох хөтөлбөрүүдийг сурталчлах. 2. Нийгэм, эдийн засгийн хомсдолтой бүлэгт онцгой анхаарал хандуулж, бүх хүмүүст хангалттай орлогын доод хэмжээ
	8. Онцгой байдал	1. Байгалийн гамшиг болон бусад хүмүүнлэгийн онцгой байдлын үед болон дараа нь ахмад настнууд хоол хүнс, орон байр, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ болон бусад үйлчилгээнд тэгш хүртээмжтэй байх 2. Онцгой байдлын дараах олон нийтийг сэргээн босгох, сэргээн босгох, нийгмийн бүтцийг сэргээн босгоход ахмад настнуудын оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлэх.
Эрүүл мэнд, сайн сайхан		1. Өвчин тусах эрсдэл, улмаар өндөр насны хараат байдлыг нэмэгдүүлэх хүчин зүйлсийн хуримтлагдсан нөлөөг бууруулах

⁹ Хөгшрөлтийн асуудлаарх дэлхийн хоёрдугаар ассамблейн тайлан, Мадрид, 2002 оны 4-р сарын 8-12 (Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын хэвлэл, борлуулалтын дугаар E.02.IV.4), бүлэг. I, 1-р тогтоол, II хавсралт.

байдлыг хөгшрөлтөд ахиулах	1. Амьдралын туршид эрүүл мэндийг дэмжих, сайн сайхан байх	2. Ахмад настнуудын эрүүл мэндийн хямралаас урьдчилан сэргийлэх бодлого боловсруулах 3. Бүх ахмад настнуудад хоол хүнс, зохих хоол тэжээлийн хүртээмж
	2. Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд бүх нийтээр, тэгш хүртээмжтэй байх	1. Ахмад настнуудад эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг бүх нийтээр, тэгш хүртээмжтэй болгохын тулд хөгшрөлт болон бусад шалтгаан, тэр дундаа хэлний саад бэрхшээлээс шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн тэгш бус байдлыг арилгах. 2. Ахмад настнуудын хэрэгцээг хангах, тэднийг үйл явцад хамруулах зорилгоор эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээг хөгжүүлэх, бэхжүүлэх. 3. Ахмад настнуудын хэрэгцээг хангах эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг хөгжүүлэх 4. Анхан шатны болон урт хугацааны тусламж үйлчилгээг хөгжүүлэх, бэхжүүлэхэд ахмад настнуудын оролцоо
	3. Ахмад настнууд ба ХДХВ/ДОХ ¹⁰	1. ХДХВ/ДОХ-ын халдвар авсан болон халдвар авсан болон амьд үлдсэн гэр бүлийн гишүүдийг асран хамгаалж буй ахмад настнуудын эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээг сайжруулах. 2. ХДХВ/ДОХ-ын халдвартай ахмад настан, тэдгээрийг асран хамгаалагчдад хангалттай мэдээлэл өгөх, асрах ур чадвар, эмчилгээ, эмнэлгийн тусламж, нийгмийн дэмжлэг үзүүлэх сургалт 3. ХДХВ/ДОХ зэрэг архаг өвчтэй хүүхдийг асран хамгаалагч, тээгч эцэг эхийн үүрэг гүйцэтгэхэд ахмад настнуудын хөгжилд оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлэх, хүлээн зөвшөөрөх.
	4. Тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч, эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийг сургах	1. Ахмад настнуудын хэрэгцээний талаар эрүүл мэндийн мэргэжилтэн, мэргэжлийн мэргэжилтнүүдийг сайжруулсан мэдээлэл, сургалтаар хангах
	5. Ахмад настнуудын сэтгэцийн эрүүл мэндийн хэрэгцээ	1. Урьдчилан сэргийлэхээс эхлээд эрт арга хэмжээ авах, эмчилгээний үйлчилгээ үзүүлэх, ахмад настнуудын сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудлыг зохицуулах хүртэлх сэтгэцийн эрүүл мэндийн цогц үйлчилгээг хөгжүүлэх.
	6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настнууд	1. Амьдралын замаар үйл ажиллагааны дээд чадавхийг хадгалах, хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настнуудын бүрэн оролцоог дэмжих
Боломжтой, дэмжлэг	1. Орон сууц, амьдрах орчин	1. Хувь хүний сонголт, ахмад настнуудын боломжийн орон сууцны сонголтыг харгалзан олон нийтэд "хөгшрөлт"-ийг сурталчлах.

¹⁰ Энэ асуудлыг судалгаанд тусгаагүй байна.

үзүүлэх орчныг хангах		2. Ахмад настууд, ялангуяа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээг харгалзан бие даан амьдрахыг дэмжих зорилгоор орон сууц, орчны дизайныг сайжруулах. 3. Ахмад настуудад хүртээмжтэй, боломжийн тээврийн хэрэгслийн хүртээмжийг сайжруулсан
	2. Асран хамгаалагчдыг халамжлах, дэмжих	4. Ахмад настуудад янз бүрийн эх үүсвэрээс тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, асран хамгаалагчдад дэмжлэг үзүүлэх 5. Ахмад настууд, ялангуяа өндөр настай эмэгтэйчүүдийг асрахад дэмжлэг үзүүлэх
	3. Үл хайхрамжгүй байдал, хүчирхийлэл, хүчирхийлэл	1. Ахмад настуудыг хайхрамжгүй хандах, хүчирхийлэх, хүчирхийлэх бүх хэлбэрийг арилгах 2. Ахмадын хүчирхийлэлтэй тэмцэхэд дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг бий болгох
	4. Насжилтын зураг	1. Ахмад настуудын эрх мэдэл, мэргэн ухаан, бүтээмж болон бусад чухал хувь нэмрийг олон нийтэд хүлээн зөвшөөрөх